

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE YAŞAYAN 12-14 YAŞ GÖÇMEN ÇOCUKLARIN
AKRAN İLİŞKİLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ
(YALOVA ÖRNEĞİ)**

Özlem UĞUR

**Tez Danışmanı
Prof.Dr. Nilgün SARP**

İSTANBUL, 2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE YAŞAYAN 12-14 YAŞ GÖÇMEN ÇOCUKLARIN
AKRAN İLİŞKİLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ
(YALOVA ÖRNEĞİ)**

Özlem UĞUR

**Tez Danışmanı
Prof.Dr. Nilgün SARP**

İSTANBUL, 2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
Program : ÇOCUK GELİŞİMİ
Öğrenci No : 174209039
Öğrenci Adı Soyadı : ÖZLEM UĞUR

Türkiye’de Yaşayan 12-14 Yaş Göçmen Çocukların Akran İlişkilerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 09.01.2020 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

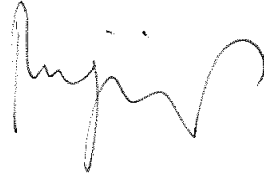
Jüri Başkanı : Prof. Dr. NURPER ÜLKÜER
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Prof. Dr. NİLGÜN SARP
(Bilgi Üniversitesi)

İmza

Üye : Prof. Dr. MESUDE ATAY
(Bilgi Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu’nun
..... tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN 12-14 YAŞ GÖÇMEN ÇOCUKLARIN AKRAN İLİŞKİLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (YALOVA ÖRNEĞİ)

Bu araştırmada Türkiye’de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinin demografik değişkenler açısından incelenip değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2019-2020 eğitim öğretim yılında Yalova İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okullarda eğitim gören 104 kız ve 94 erkek olmak üzere toplam 198 göçmen ergen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak ‘Sosyo-Demografik Bilgi Formu’ ile birlikte Atik, Çoban, Çok, Doğan ve Karaman (2014), tarafından Türkçeye uyarlanan ‘Akran İlişkileri Ölçeği’ kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 programı ve test tekniklerinden Bağımsız Gruplar ‘t’ Testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda yaş, ergenin geldiği ülke, Türkiye de yaşadığı süre, anne ve baba eğitim durumu, kardeş sayısı ve yakın arkadaşının etnik kökeni demografik değişkenleri boyutunda Akran İlişkileri Ölçeği ve alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın çalışmaya dahil edilen kızlar ile erkekler arasında yakınlık boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre kızlarda yakınlık daha yüksek boyuttadır. Farklı sınıflara devam eden gruplar arasında ise çatışma boyutu açısından istatistiksel olarak farklılığa rastlanmıştır. Buna göre 8. sınıf öğrencilerinde çatışma en fazla iken 6.sınıfa devam edenlerde ise en azdır. Annesinin çalışma durumu farklı olan gruplar arasında çatışma, babasının çalışma durumu farklı olan gruplar arasında ise birliktelik ve akran ilişkileri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre annesi çalışanlarda çatışma, babası çalışanlarda ise birliktelik daha fazladır. Babası çalışanlarda akran ilişkilerinin daha sağlıklı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Akran ilişkileri, Ergenlik, Göç, Göçmenlik

ABSTRACT

A DEMOGRAPHIC ANALYSIS OF PEER RELATIONS OF 12-14 AGE IMMIGRANT CHILDREN LIVING IN TURKEY (YALOVA CASE)

The aim of this research is to evaluate and analyze peer relationships between immigrant children aged 12 – 14 years in terms of demographic variables. The sample of the study is consisted of 198 immigrant adolescents, 104 females and 94 males, who are educated in schools affiliated with the Yalova Provincial Directorate of National Education in 2019 – 2020 academic year. A prepared Socio – Demographic form and a peer relationship scale adapted to Turkish by Atik, Çoban, Çok, Doğan and Karaman (2014) were used as a base and were used to collect data. To analyze the data, the SPSS 22.0 program, test techniques "independent groups t test" and the ANOVA test were used. As a result of the analysis the variables of age, which country the adolescent came from, how long they have stayed in Turkey, education status of parents, sibling number and ethnic race of close friends show no statistically significant difference while being analyzed in terms of the Peer Relationship Scale and sub – dimensions. A statistically significant difference was detected in aspect of the ‘closeness’ between the males and females included in the study. This confirms that ‘closeness’ in females is in a higher extent. There was a statistical difference between the groups attending different classes in terms of dimensions of "conflict". In accordance with this information, while the ‘conflict’ rate is higher in 8th grade students, it is lowest with 6th grade students. Substantive contrast was detected between ‘conflict’ of groups mothers’ whose working status were different, and ‘association’ of groups whose fathers’ working status were different in terms of peer relations. In accordance with this information, while ‘contrast’ is in higher rates with groups mothers’ who work, ‘associations’ is in higher rates with groups fathers’ who work. Peer relationships were found to be healthier with employed fathers.

Key Words: Peer Relationships, Adolescence, Migration, Immigration

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Nilgün Sarp'a ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Nurper Ülküer ve Doç. Dr. Filiz Shine Edizer'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her aşamasında yanımda olan, tezimin başlangıcından bitimine kadar bana inanan, çalışmam boyunca benden desteğini esirgemeyen, bana sabır gösteren, hayat arkadaşım Mehmet Ali Uğur'a çok teşekkür ederim.

Çalışmalarım boyunca manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan canım annem Saliha Şen ve canım babam Cudi Şen'e, Değerli kızlarım Melike Sena'ya ve Asude Rana'ya, İstanbul'da beni evlerinde misafir eden Nuray ve Kenan Uslucan çiftine, çalışmam sırasında bana kolaylık sağlayan meslektaşlarıma, sonsuz teşekkür ederim.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na göre yazıldığını beyan ederim.

Tarih
Özlem UğUR

İmzası

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	2
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	5
1.4. Araştırmanın Temel Varsayımları	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
2. GENEL KAVRAMLAR	8
2.1. Göç Kavramı.....	8
2.1.1. Göçün Tanımı	8
2.1.2. Göç Türleri.....	10
2.1.2.1. Oluşum Nedenlerine Göre Göçler	10
2.1.2.2. Amaçlarına Göre Göçler	10
2.1.2.3. Sürelerine Göre Göçler	11
2.1.2.4. Yöntemlerine Göre Göç	12
2.2. Göçmenlik Kavramı.....	12

2.2.1. Göçmenlik Tanımı	12
2.2.2. Mültecilik, Şartlı Mültecilik ve Geçici Koruma	13
2.2.3. Göçmenliğin Sebepleri	14
2.2.4. Türkiye’de Göçmenlik	16
2.2.5. Yalova’da Göçmenlik	18
2.2.6. Göçmenlerin Problemleri	20
2.3. Ergenlik	20
2.3.1. Ergenliğin Tanımı	20
2.3.2. Ergenlik Döneminin Evreleri ve Özellikleri	22
2.3.2.1. Erken Ergenlik (10-14 yaş)	22
2.3.2.2. Orta Ergenlik (15-16 yaş)	23
2.3.2.3. Geç Ergenlik (17-21 yaş)	24
2.4. Akran İlişkileri	25
2.4.1. Ergenlikte Akran İlişkileri	26
2.4.2. Ergenlikte Akran İlişkilerinin Gelişime Etkileri	28
2.4.3. Ergenlikte Akran İlişkilerini Etkileyen Etmenler	30
2.4.3.1. Bireysel Faktörler	30
2.4.3.2. Çevresel Faktörler	31
2.5. Akran İlişkilerine Kuramsal Bakış	33
2.5.1. Bilişsel Görüş	33
2.5.2. Kültürel Görüş	34
2.5.3. Psikososyal Görüş	35
2.5.4. Ekolojik Görüş	35
2.5.5. Biyolojik Görüş	36
2.5.6. Sosyal Bilişsel Görüş	36
2.6. Göç ve Ergenlik	36
2.7. Göçmen Ergenlerin Uyumunu Etkileyen Faktörler	38

2.7.1. Akran	38
2.7.2. Aile.....	39
2.7.3. Okul	40
2.7.4. Etnik Kimlik	41
3. YÖNTEM	43
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Çalışma Grubu ve Örnekleme	43
3.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları.....	44
3.4. Araştırma Verilerin Analizi:	45
4. BULGULAR.....	46
5. TARTIŞMA.....	67
EKLER	90
Ek 1. Akran İlişkileri Ölçeği.....	91
Ek 2. Demografik Bilgiler	94
Ek 3: Etik Kurul Onayı	95
Ek 4: Ölçek İzin Belgesi	96
Ek 5: Milli Eğitim İzin Onayı	97
Ek 6: Özgeçmiş.....	98

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Yıllara Göre Türkiye’de İkamet İzni Verilen Yabancılar	17
Tablo 2: Türkiye’de İkamet İzni Verilen Yabancılar.....	18
Tablo 3: Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu 0-29 yaş arası nüfusun dağılımı.	18
Tablo 4: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	46
Tablo 5: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Devam Ettiği Sınıfa Göre Dağılımı	46
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı	47
Tablo 7: Ergenlerin Türkiye’de Buldukları Yıla Göre Dağılımı	47
Tablo 8: Araştırmaya katılan Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	47
Tablo 9: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	48
Tablo 10: Araştırmaya Katılan Ergenlerin Anne Çalışma Durumu ve Mesleğine Göre Dağılımı	48
Tablo 11: Ergenlerin Baba Çalışma Durumu ve Mesleğine Göre Dağılımı	49
Tablo 12: Ergenlerin Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	49
Tablo 13: Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	49
Tablo 14: Ergenlerin Yakın Arkadaşlarının Nereli Olduğuna Göre Dağılımı	50
Tablo 15: Ölçek İfadelerine Verilen Cevapların Dağılımı ve Ortalaması	50
Tablo 16: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler...	52
Tablo 17: Araştırmaya katılan ergenlerin yaşına göre Akran İlişkileri Ölçeğine ilişkin Sonuçları	53
Tablo 18: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Açısından Sonuçları	54
Tablo 19: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Devam Edilen Sınıf Açısından Sonuçları	54
Tablo 20: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Geline Ülke Açısından Sonuçları	56
Tablo 21: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Türkiye’de Yaşama Süresi Açısından Sonuçları	57
Tablo 22: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Durumu Açısından İncelenmesi	58

Tablo 23: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Durumu Açısından Sonuçları.....	60
Tablo 24: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Anne Çalışma Durumu Açısından Sonuçları.....	61
Tablo 25: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Baba Çalışma Durumu Açısından Sonuçları.....	62
Tablo 26: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyi Açısından Sonuçları.....	63
Tablo 27: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısı Açısından Sonuçları.....	64
Tablo 28: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Yakın Arkadaşının Nereli Olduğu Açısından Sonuçları.....	65

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

SPSS: Analiz Programı

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEM: Milli Eğitim Müdürlüğü

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

1. GİRİŞ

Göç olgusu en basit şekliyle ‘bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek’ olarak tanımlanır (Çiçekli, 2009). Tarih boyunca insanlar farklı sebeplerle yaşadıkları topraklardan başka yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Günümüzde de çevre ülkelerde yaşanmakta olan olumsuzluklar nedeniyle Türkiye’ye yönelen yoğun bir göç durumu söz konusudur. Nitekim bu olağanüstü durum TÜİK istatistiklerine de yansımıştır. İkamet izni ile Türkiye’ye yerleşen yabancı sayısı özellikle son on yılda adeta katlanarak artmıştır. Yalova, bu artıştan toplam nüfusuna oranla en fazla etkilenen illerden biri olarak öne çıkmakta, yine aynı şekilde ilin muhatap olduğu yabancı genç nüfusun yüksekliği de gözden kaçmamaktadır. Her ne kadar Türkiye ilgili kamu kurumları vasıtasıyla gerekli önlemleri almaya çalışıyor olsa da bu yoğun göç trafiği toplum genelinde muhtelif problemlere yol açmaktadır. Yakın dönemde eşi görülmemiş ölçekte yaşanan bu hareketlilik hem devletler hem de göç eden bireyler açısından karmaşık bir sorunlar yumağı oluşturmaktadır. Farklı kültürlerle mensup bireylerin bir arada yaşamak zorunda kalması türlü olumsuzlukların doğmasına yol açmaktadır. Yaşanılan bu olumsuzluklardan şüphesiz en çok etkilenen kesimi çocuklar oluşturmaktadır (Aydın ve ark. 2017). Çocuklarla ilgili yoğun göçe dayalı olumsuzluklar daha çok onların sosyal davranışlarına ve arkadaş ilişkilerine yansımaktadır. Çocukluktan çıkıp yetişkinlik dönemindeki rollere hazırlandığı ergenlik dönemi sırasında yaşanan göçün genç bireyi daha fazla etkileyeceğini söyleyebiliriz (Kaya, Hiçdurmaz, 2018).

Göç olayı yaşamayan çocuklar açısından bakıldığında bile ergenlik çalkantılı bir dönemdir. Bu dönemde birey ailesinden bağımsızlığını kazanmaya ve çevresinde bir yer edinmeye çalışmaktadır. Bu dönemde akran ilişkileri önem kazanmakta ve aynı zamanda birey arkadaşları arasında kabul görme çabasıdadır. Ergenlik döneminde oluşan akran grupları toplumdaki daha ciddi rollere geçişi sağlayan mekanizmalardır (Bacanlı, 2017, s:57). İçinde bulunulan topluma uygun davranmada anahtar rol oynayan akran ilişkileri çocukların sosyal çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurmasında önemli bir fonksiyon icra eder.

Bireyler hayatları boyunca muhtelif nedenlerle arkadaşına ihtiyaç duyarlar. Fikir alışverişinde bulunma, duygularını paylaşarak huzur bulma, yalnızlık hissinden

kurtulma, farklı bakış açıları geliştirme ve daha nice hususlarda arkadaşlık ilişkileri kilit bir rol üstlenmektedir. Aile ortamının koruyucu düşünsel şemsiyesinden dışarıya atılan ciddi bir adım olan ergenlik dönemindeki arkadaşlık ilişkileri, yaşamımızın diğer dönemlerindekiyle nispetle çok daha önemli bir yere sahiptir. Çevresinde kendisi gibi düşünen, kendisini olduğu gibi kabul eden ve yargılamadan dinleyen bireyler görmek isteyen ergenin yaşamındaki bu meşakkatli dönemeç, ileride karşılaşacağı zorlukları yenmesinde büyük önem taşımaktadır. Sağlıklı akran ilişkileri ergeni sosyal hayata hazırlar. Hayatın dinamiklerini öğrenmede ve olumlu davranış geliştirmede akranlar büyük ölçüde yol gösterici olmaktadır (Köse, 2015).

Ergenler zamanlarının çoğunu okulda geçirirler ve burada kurdukları sağlıklı akran ilişkileri onların topluma uyumunda önemli bir araç haline gelebilir. Ergenlik döneminde akranlar arasında kabul görme arzusu öncelikli konular arasındadır. Olumlu akran ilişkileri ergene sosyal destek sağlar ve kimlik oluşumunu, kendine güven duygusunun gelişmesini destekler. Göçle beraber ergenlik döneminde karşılaşılan olumsuz akran ilişkileri ergenlerin zihinsel gelişimini, okula uyumunu ve hatta hayatının daha sonraki dönemlerinde sağlığını riske atabilir. Göçmen gençler için, akranlarla ilişkiler o toplumun kültürünü anlamada ve dil becerilerini geliştirmede çok kritik değerlerde fırsatlar sunabilir. Buna karşın akran ilişkilerinin sağlıklı bir zeminde ilerlememesi topluma uyumda zorlukların ortaya çıkmasına sebep olabilir (Plenty, Jonsson, 2017). Ergen akran ilişkilerinin bizatihi sahada -ki bu saha vakitlerinin büyük bir bölümünü geçirdikleri okul ortamıdır- incelenmesi, bulguların analiz edilmesi ve raporlanması topluma entegrasyon ve insan gücünün verimli kullanılması açısından hayati önem arz etmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Özellikle erken ergenlik döneminde yaşanan göç, çocuklarda olumsuz davranış ve duygusal sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Ergenlik döneminde sosyal/duygusal olarak topluma uyum sağlamada akranlar arası ilişkiler önemli bir yere sahiptir. Akranları ile sağlıklı ilişkiler içerisinde olan çocukların başta sosyal gelişimleri olmak üzere diğer gelişim alanlarında da olumlu sonuçlar gözlemlendiği görülmüştür (Gülay, 2009). Akran ilişkilerinin ergenlerin sosyal ilişkilerini ve deneyimlerini şekillendirmenin yanında bireyin ileri yaşlarında topluma uyumunu da etkilediği söylenebilir.

Bu çalışmada amaç, Türkiye’de yaşayan 12-14 yaş göçmen öğrencilerin arkadaş ilişkilerini demografik değişkenler doğrultusunda incelemektir. Bulgular ışığında yapılacak düzenlemelerin bu çocukların çevrelerine karşı daha olumlu davranışlar geliştirmelerine katkı sağlayacağı öngörülebilir. Bunun sonucunda sosyal beceri düzeyleri artırılan ve topluma daha kolay uyum sağlayan çocukların kişiler arası ilişkilerinde, akademik ve çalışma hayatlarında olumlu davranışlar geliştirmesine fırsatlar sağlanabilir.

Türkiye’nin özellikle Suriye’deki iç kargaşa ile başlayan sürece bağlı olarak göç seline maruz kalmasından bu yana konu üzerine çok sayıda bilimsel çalışmanın yapıldığı bir gerçektir. Ancak bu alanda son yıllarda yapılan çoğu araştırma daha çok Suriyeli çocuklarla ve Suriyeli çocukların okula uyum problemleriyle ilgilidir. Fakat Türkiye’de sadece Suriyeli çocuklar değil, diğer ülkelerden gelen ailelerin çocukları da yaşamaktadır. Suriye’den Türkiye’ye yönelen yoğun insan akışı akademik ilgiyi bir anda göç olgusunu yöneltmiş olmakla birlikte aslında bazı şehirler daha öncesinde de göçmen ailelere cazip gelmekte idi. Yalova ilinin bu bakımdan odaklanması gereken bazı ayırt edici özellikleri içinde barındırdığı ifade edilebilir.

İstanbul’a yakın olmakla birlikte tabiatı ile öne çıkan Yalova’ya ‘savaştan kaçan Suriyeliler’ olgusundan çok daha önce özellikle Ortadoğu ülkelerinden kayda değer bir ilginin olduğu bilinmektedir. Bu nedenle göç Türkiye’nin çoğu kent merkezlerinde Suriye iç savaşı nedeniyle gündem olmuşken Yalova için bu durum daha farklı özellikler arz etmektedir. Örneğin diğer birçok şehirde göç problemi en azından toplumun bir kısmı açısından bir nevi ‘Suriyeli akını’ şeklinde öne çıkarken bu durum Yalova örneğinde daha çok ev ve mülk edinip buraya yerleşen Ortadoğulu aileler şeklinde öne çıkmaktadır. Bu nedenle, farklılaşan bir göçmenlik olgusunun yaşandığı Yalova’yı konu alan bu çalışmada Suriyeli göçmen ergenlerden daha çok diğer ülkelerden gelen -ki okullarda özellikle Irak’tan gelen ergenlerin büyük bir oranı oluşturduğu görülmektedir- göçmen çocuklar araştırmanın örnekleme dahil edilmiştir. Suriyeli ergenlerin sayısal olarak şaşırtıcı derecede az olmasının Yalova örneğini incelemeye değer kıldığı değerlendirilebilir.

Yukarıda bahsedilen nedenlerle bu çalışma temel amaç olarak Yalova’da yaşayan 12-14 yaş göçmen bireylerin akran ilişkilerinin incelenmesini gütmektedir. Erken ergenlik dönemi diyebileceğimiz bu yaşlardaki gençlerin bazı demografik

değişkenler ışığında böyle bir incelemeye tabi tutulması ile ortaya konacak sonuçların göçmenlikle ilgili genişlemekte olan literatüre katkı yapması amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ergenlik döneminde akran grupları bireyin hayatında aileden daha fazla etkilidir. Akran grupları bireyin sağlıklı kişilik ve benlik geliştirmesinde önemli bir basamak olurken olumsuz ve istenmeyen davranış ve tutum geliştirmesine de neden olabilir. Okuldan kaçma ya da tamamen bırakma, yasalara ve ebeveyne baş kaldırma, zararlı alışkanlıklar edinmede ergenin akran gruplarıyla ilişkisinin etkisi büyüktür. Ergenin içinde bulunduğu akran grubunca kabul edilen davranış biçimi nasılsa, ergen de büyük ihtimalle o yönde davranış sergileme eğiliminde olacaktır (Köse, 2015). Fakat göçmen birey için bu durum onun göçmenliğini vurgulayan ve yaşadığı topluma uyumunu zorlaştıran bir durumdur. Göçmen çocuklar göçmen olmayan akranları tarafından kabullenilmeyip dışlandıkları durumlarda kendilerini göçmen arkadaşlarının yanında daha güvende hissedeceklerdir. Bu durumda da ergenin topluma uyumu sekteye uğrayacak ve toplumun onay vermediği davranışları normal karşılayan çeteleşmenin yolu açılacaktır (Bacanlı, 2016, s:60).

Erken yaşta topluma entegre olmayı başaran göçmen ergenlerin ileride içinde yaşayacakları topluma daha faydalı olacakları düşünülebilir. İkinci nesil olarak adlandırabileceğimiz ergen göçmenlerin ileri yaşlarda toplumda daha etkin olarak katılmaları mümkün olabilecektir. Türkiye’de bulunan göçmen ergenler üzerinde yapılacak çalışmalar hem toplum düzeni bakımından hem de ergenlerin sosyal/duygusal yönden kendilerini geliştirmeleri açısından önemlidir. Özellikle Türkiye’de karşı karşıya kalınan hızlı ve yoğun göç fenomeni yukarıda sözü edilen sorunsalın üzerine ciddiyetle eğilmeyi gerekli kılmaktadır. Akran ilişkilerinin düzenlenmesi yaşadıkları topluma yabancı kalmak diye özetleyebileceğimiz ‘gettolaşmayı’ ve çetelerin oluşumunu engelleyecek, yerleşik toplum ile göçmenlerin daha hızlı entegrasyonunun zeminini hazırlayacaktır. Bu durumda göçmenlik ve buna bağlı genç nüfus bir risk olarak görülme yerine toplumsal dinamizmin itici gücü haline dönüşecektir.

Siyasi otoritelerin yoğun göç alındığı dönemlerde uygun politikalar belirlemesi kimi zaman kolay olmayabilir. Bu durumda göçün uzun vadede toplum açısından kazanca tahvil edilmesi beklendiği oranda gerçekleşmeyecektir. Bu nedenle özellikle Türkiye gibi çok kısa denebilecek bir zaman diliminde bu denli yoğun göçe maruz kalan ülkelerde akademisyenlerin farklı boyutları ile konuyu çalışmaları ve karar vericileri

bilimsel bulgularla desteklemeleri önemli olabilmektedir. Yalova'daki göçmen gençler üzerine yapılacak her akademik çalışma ülke boyutunda olmasa bile öncelikle yerel yönetim açısından değer ifade edebilir. Buradaki göçmen profili ülke genelinden farklı olduğundan şehre özel bir çalışmanın yapılması öncelikli olarak buradaki problemlere yönelik daha uygun çözümler geliştirilmesinde yerel yönetime ipuçları sağlayabilir.

1.3. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Yukarıda ortaya konulmaya çalışılan temel sorunsal ve Türkiye'ye özgü örnek göç olgusu göz önünde bulundurulmak koşuluyla bu araştırmanın merkezinde olan problem cümlesi şu şekilde formüle edilmiştir: Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkileri demografik değişkenlere göre farklılıklar arz etmekte midir?

Ana araştırma sorusuna cevap aranırken kullanılacak olan demografik değişkenler alt problem başlıklarını teşkil etmektedir. Öncelikle temel demografik değişkenler olan cinsiyet ve yaş faktörleri dikkate alınmıştır. Çocuğun aile yapısı bir diğer ana değişken grubunu oluşturmakta, araştırma sorusu kardeş sayısı ile ebeveyn eğitim durumu ve mesleğine göre yeniden sorulmaktadır. Araştırma sosyo-kültürel farklılıkları da kapsamakta, alt soru başlıkları gelinen ülkeyi, Türkiye'de geçirdikleri süreyi ve hangi sınıfta olduklarını da analizde veri olarak kullanmıştır. Alt soru başlıkları kısaca şu şekilde formüle edilebilir:

1. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde cinsiyete göre farklılık var mıdır?
2. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde yaşlara göre farklılık var mıdır?
3. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde gelir düzeyine göre farklılık var mıdır?
4. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde geldikleri ülkeye göre farklılık var mıdır?
5. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde anne eğitim durumuna göre farklılık var mıdır?
6. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde baba eğitim durumuna göre farklılık var mıdır?
7. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde Türkiye de kalma sürelerine göre farklılık var mıdır?

8. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde kardeş sayılarına göre farklılık var mıdır?
9. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde devam ettikleri sınıflara göre farklılık var mıdır?
10. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde anne ve babanın mesleğine göre farklılık var mıdır?
11. Türkiye de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinde ergenlerin yakın arkadaşlarının nereli olduklarına göre farklılık var mıdır?

Bağımlı değişkenler: 12-13-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkileri durumu

Bağımsız değişkenler: Yaş, cinsiyet, sosyoekonomik, anne-baba eğitim, ergenlerin geldikleri ülke, Türkiye’de kalma süreleri, kardeş sayıları, devam ettikleri sınıf ve yakın arkadaşının nereli olduklarına göre belirlenmiştir.

Bağımlı ve bağımsız değişkenler ışığında temel araştırma sorusuna şu şekilde cevap verebiliriz: Türkiye’de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkileri demografik değişkenlere göre farklılıklar arz eder. Bu ana hipotezle bağlantılı olarak araştırmanın alt hipotezleri de şu şekilde ifade edilebilir: Yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, anne-baba çalışma durumu, göçmen ergenlerin geldikleri ülke, Türkiye’de kalma süreleri, kardeş sayıları, devam ettikleri sınıf ve yakın arkadaşının nereli olduklarına göre akran ilişkilerinde anlamlı bir fark ortaya koyar.

1.4. Araştırmanın Temel Varsayımları

1. Araştırmada kullanılan akran ilişkileri ölçeğindeki soruları göçmen çocukların samimi, içten ve doğru yanıtladıkları varsayılmaktadır.
2. Veri toplamada kullanılan ölçeklerin görüşleri ortaya çıkaracak bilimsel nitelikleri taşıdıkları varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular Yalova il merkezindeki 2019-2020 eğitim öğretim döneminde ilköğretim ikinci kademeye devam eden göçmen çocuklardan elde edilen veriler ile sınırlıdır.
2. Araştırma Yalova il merkezinde bulunan okullar arasında göçmen ergen sayısının yüksek oranda olduğu yedi okulla sınırlandırılmıştır.
3. Araştırmada elde edilen veriler akran ilişkileri ölçeğinin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

4. Araştırmanın konusu 12-13-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerini ölçmede kullanılan cinsiyet, yaş, gelinen ülke, anne ve babanın eğitim durumları, kardeş sayısı, gelir düzeyleri ile Türkiye’de kalma süreleri değişkenleri ile sınırlı tutulmuştur.

2. GENEL KAVRAMLAR

2.1. Göç Kavramı

2.1.1. Göçün Tanımı

Göç insanlık tarihi kadar eski ve toplumların şekillenmesi açısından önemli olan bir olgudur. İnsanlar çok farklı sebeplerle toplu ya da bireysel olarak yer değiştirmek zorunda kalmışlardır. Göç sadece tarihsel bir olgu olmayıp geçmişte olduğu gibi gelecekte de insanlar değişik sebeplerle göç etmek zorunda kalacaklardır. Bundan dolayı toplumların yapısının şekillenmesinde önemli bir etkiye sahip olan göç olgusu ile ilgili alışlagelmiş olanların yanında modern vakaların ışığında çok farklı ve yeni kavramların ortaya çıkması da kaçınılmaz olmuştur.

Günümüz toplumlarının bildiğimiz yapısının oluşmasında bu kadar etkili olan göç farklı disiplinlerden araştırmacılar tarafından ve çeşitli boyutları ile incelenmesi gereken karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur. Özellikle 19. yüzyılda yaşanan sanayileşme devrimi ve buna bağlı olarak yıkıcı gücü alabildiğine artan savaşlar, sonrasında karşılaşılan ekonomik buhranlar, doğal afetler ve hatta kaliteli bir eğitim alma arzusu gibi birçok nedenle artan göç hareketleri zemini alabildiğine genişleyen bir kavramsallaştırma ve tanımlamayı gerekli kılmıştır (Çakır, 2011).

Göç kavramının yüzyıllardan beri süregelen varlığı içinde ortak olan temel şey yer değiştirme eylemleridir. Ancak yer değiştirme hareketi temelde kabul edilmekle birlikte, göç kavramının zaman içinde gelişip farklı anlamlar ve nitelikler kazanmış olduğunu da gözden kaçırmamak gerekir. Ekonomik sebepler, sosyal ve kültürel faktörlerin etkisi ile oluşan göç, yol açtığı sonuçlar neticesinde göç veren ve göç alan merkezleri/ülkeleri derinden etkilemiştir (Thet, 2012). Bu etkileşim neticesinde göç, coğrafi alanını genişletmiş ve sonuçta her ülkenin az ya da çok etkilenir olduğu ilgisiz kalınması güç bir olgu haline gelmiştir. Bu alan genişlemesinden dolayı göç için tek bir tanımının olmadığı ve kimin göçmen olduğunu tanımlamada ülkeden ülkeye farklılık olduğu görülmektedir. Ülkelerin siyasal yapıları, politik ve ekonomik çıkarları, göçle ilgili yasal düzenlemeleri göçün tanımının yapılmasında etkili olmaktadır (King, 2016). Özellikle her devletin kendi iç hukuk kurallarını koymakta mutlak söz sahibi olduğu

düşünüldüğünde herhangi bir ülkedeki göçmen unsurların herkesçe kabul edilecek bir tanımlamaya konu edilmesi neredeyse imkânsız hale gelmektedir.

En basit anlamıyla göç ‘halkın hareketi’ olarak tanımlanmaktadır. Daha detaylı incelendiğinde ise göç hem zamansal (*temporal*) hem de mekânsal (*spatial*) boyutları olan demografik bir olaydır (Kallio, 2016). Nitekim Uluslararası Göç Örgütü (IOM) göçü bir insanın veya bir insan grubunun uluslararası sınırları aşan ya da devlet içindeki hareketliliği olarak ele almakta, bununla birlikte süresi, bileşenleri ve sebepleri ne olursa olsun her türlü insan hareketini kapsayan bir nüfus hareketi olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama kapsam olarak mültecilerin, yerlerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin ve aile birleşimi de dâhil olmak üzere başka amaçlar için hareket eden kişilerin tümünün geleneksel konumundan bir şekilde kopuşunu içerir (IOM, 2011).

Göç Terimleri Sözlüğünde göçün tanımı ‘uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek; süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri’ olarak çok geniş biçimde ifade edilmiştir. Bu tanımlamaya mülteci statüsünde olanlar, yerinden edilmiş ya da yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler de dâhildir. Bu tanım göçün hem zamansal hem de mekânsal boyutlarını dikkate alan bir bakış açısı sunmakta, daimî ya da geçici olarak ikametgâhta bir değişiklik oluşmasını aynı kefeye koymaktadır. Bu genişletilmiş tanımlama göçü köken, hedef ve aradaki tüm engelleri içeren bir olgu olarak görmektedir (Lee,1966).

Çeşitli boyutlarıyla insan yaşamı ve toplumun yapısının oluşmasında oldukça önemli bir etkiye sahip olan göç bireyselin ötesinde sosyolojik bir bakış açısıyla da tanımlanmaktadır. Buna göre göç, algıdaki değişim ile ortaya çıkan, mekânsal yer değiştirme ile devam eden ve hedeflenen yere uyumla tamamlanan bir süreçler bütünüdür. Göç, farklı sebeplerin insan zihninde meydana getirdiği istemli ya da istemsiz güdülenmelerin mekânda yer değiştirmesi ile başlar, yerleşme ve varılan yere uyum ile devam eder. Aynı mantıktan devamla hedeflenen mekâna uyum gerçekleşmediği sürece göç tamamlanmamış kabul edilir. Zira göçtüğü yere uyum sağlayamamış birey ya da bireyler potansiyel bir göçmen konumundadırlar ve ilk fırsatta yeniden yer değiştirme eğiliminde olacaklardır (Çakır, 2011).

2.1.2. Göç Türleri

İnsanların bir yerden başka bir yere daimî surette yer değiştirmek istemelerinin çeşitli sebepleri olabilir. Bunları ekonomik, siyasal, çevresel ve sosyal sebepler olarak gruplandırabiliriz. Diğer yandan bireylerin göç etmelerini etkileyen itici ve çekici faktörler vardır. İtici faktörler bireyin yer değiştirmesinde karar vermesini etkiler. Bu sebepler kişinin yaşam deneyimleridir ve göç etmek için iyi nedenler sunar. Genelde itici faktörler işsizlik, mahsul yetersizliği, kuraklık, sel, savaş, kötü eğitim olanakları veya kötü hizmet ve imkânlar gibi olumsuz şeylerdir. Çekme faktörleri ise insanı yeni yerine çeken beklentilerdir. Bunlar genellikle iş fırsatları, daha iyi yaşam standartları, daha iyi eğitim ve daha iyi sağlık hizmetleri gibi olumlu şeylerdir (Thet, 2012).

Menşe ülke ve hedef ülke ile göçenler ve göçülen yerdeki yaşayanların nitel ve nicel özelliklerindeki farklılıklar yanında göçün nedenleri (zorunlu-gönüllü), amaçları (çalışma-sığınma) ve yöntemlerindeki (düzenli-düzensiz) farklılaşmalar yapılan göçün bir diğerinden farklı boyutta incelenmesine sebep olmaktadır (Yılmaz, 2014).

2.1.2.1. Oluşum Nedenlerine Göre Göçler

Gönüllü Göç insanların hiçbir zorlama olmadan, kendi iradeleri ile yaptıkları yer değiştirme hareketleri olarak tanımlanır. Bu tür göçün oluşumunda özellikle çekici faktörlerin etkisi öne çıkmaktadır. İyi eğitim olanakları, iş imkânları, yaşam standartlarını yükseltme isteği, sosyal hizmetlerden yararlanma, inançlarını ve kültürlerini özgürce yaşama arzusu gibi sebepler bu hareket türünün temelini oluşturmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012).

Zorunlu Göç, savaşlar, doğal afetler, sosyal hizmetlerin yetersizliği, işsizlik, temel ihtiyaçların karşılanmasındaki zorluklar, güvenlik ihtiyacı gibi durumlarda insanların isteğine bağlı olmaksızın mecburiyet temelli yapılan göç hareketleridir. Zorunlu ve gönüllü göçe maruz kalan hedef ülkedeki nüfus artışı büyük ihtimalle dengesiz bir seyir izleyecektir. Nüfusta gerçekleşen bu orantısız ve büyük ihtimalle kontrolsüz artış sağlıklı kentleşmeye yol açacak, göç edenlerin kayıtsız olarak çalıştırılmalarına ve o ülke toplumunda işsizlik düzeyinin artmasına sebep olacaktır (Günay ve Serin, 2017).

2.1.2.2. Amaçlarına Göre Göçler

İşçi Göçü, bir ülkedeki bireylerin veya toplulukların çalışmak için işçi statüsünü peşinen kabul ederek ve bu statünün gerekliliklerini yerine getirerek bulunduğu ülkeden

farklı bir ülkeye göç etmesidir. İşçi göçü (*labor migration*) öncelikle 20. yüzyılın başlarında gündeme gelmeye başlamış ve özellikle sanayisi gelişmiş ülkelere doğru bir insan akışı olarak gözlemlenmiştir. Nitekim 1961-1975 yılları arasında Türkiye’den de yaklaşık 1 milyon civarında işçi Batı Avrupa ülkelerine işçi olarak göç etmiştir. (Çavuşoğlu, 2006,)

Mülteci Göçü, yaşadıkları ülkede, siyasi görüş, merkezi otorite veya siyasi rejimle çatışma durumunda olan birey ya da grupların can güvenliğini tehlike altında bulması halinde başka bir ülkeye yaptıkları göç türüdür. Mülteci hareketliliğinin temel ayırt edici özelliği genellikle yasadışı yollarla veya sahte evraklarla gerçekleştiriliyor olmasıdır. Mülteci göçüne hemen hemen dünyanın birçok yerinde rastlanmış olmakla beraber son yıllarda çoğunlukla Asya’nın, Afrika’nın ve Latin Amerika’nın az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerinden dışa doğru yaşandığı görülmektedir (Çavuşoğlu, 2006). Mültecilik, göçün en dramatik formu olarak nitelendirilebilir.

2.1.2.3. Sürelerine Göre Göçler

Geçici Göç, zaman dilimi belli olan sınırlı bir süre için genellikle belli bir işte çalışmak için yabancı bir ülkeye giren, ardından menşe ülkelerine geri dönen işçilerin göçü (Çiçekli, 2009) olarak tanımlanan göç türüdür. Tarımsal faaliyetler, hayvancılık ve turizm gibi etkenler nedeniyle yer değiştiren mevsimlik işçileri buna örnek olarak gösterilebiliriz. Yine bununla beraber yabancı bir ülkede görevlendirilen diplomatik personel, sanatçılar, belli bir iş için görevlendirilen uzman kişiler ve öğrenciler geçici göçmen statüsünde değerlendirilebilir.

Buna karşın *Kalıcı Göç* geçici göçün tersine hedeflenen ülkede süresiz şekilde yaşamayı, açıkça oraya yerleşmeyi amaçlar. Kırım’ın Rusya’ya kaybedilmesi ile birlikte başlayan ve sürekli kaybedilen topraklardan insanların kendini ait hissettiği vatana akması ile devam eden Türk ve Müslüman ahalinin hareketliliği kalıcı göçün ülkemiz açısından ilk örneğini teşkil etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nun gerileme dönemi boyunca Anadolu’ya doğru özellikle Balkanlar, Kafkasya ve Kırım’dan göçle başlayan ve son halka olarak Bulgaristan’da yaşayan Türklerin yapmış oldukları göçle devam eden iki yüzyıldan uzun bir süre içinde gerçekleşen göçler bunlara örnek teşkil edebilir (Çavuşoğlu, 2016). Kalıcı göçler toptan bir halkın sürgünü şeklinde zorunlu olabileceği gibi gönüllü de olabilir (Koçak ve Terzi 2012).

2.1.2.4. Yöntemlerine Göre Göç

Düzenli (Yasal) Göçler menşee ülkeden çıkışı, ev sahibi ülkeye girişi ve transit geçişleri düzenleyen kanun ve yönetmelikler doğrultusunda insanların buldukları ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleri olarak tanımlanabilir. Kısa ifade ile izin verilen yasal yollar kullanılarak gerçekleşen göç diyebiliriz (Çiçekli, 2009). Türkiye açısından bakıldığında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na (YUKK) göre yasal göç, kişilerin yasal -ulusal ve uluslararası normlara uygun- yollarla Türkiye'ye girişini, burada kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade etmektedir (Akıncı ve ark., 2015).

Düzensiz Göç, uluslararası insan hareketliliği düzenleme kurallarına göre, gönderen ve kabul eden ülkelerin rızası dışında gerçekleşen ve orada yaşamak veya çalışmak için bulundurulması gereken belgelere sahip olmaksızın gerçekleşen hareketlilikler olarak tanımlanmaktadır (goc.gov.tr, 2019). Gönderen ülke bakımından bireyin geçerli bir pasaportu veya bulundurması zorunlu belgeleri olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi ya da ülkeden ayrılması için idari zorunlulukları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensizlik söz konusu demektir (YUKK, 2013).

2.2. Göçmenlik Kavramı

2.2.1. Göçmenlik Tanımı

Göçmenliğin ne yazık ki genel kabul gören bir uluslararası tanımı bulunmamaktadır. Bu nedenle uluslararası toplumun üyesi her ülke açısından göçmenlik bir bakıma iç hukuk tarafından tanımlanmakta, bu da uygulamada ülkeler arası bir yeknesaklığın oluşamamasına yol açmaktadır. 'Göçmen' terimi, 'kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama olmaksızın kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları içine alan bir kavram' olarak kabul edilmektedir (Çiçekli, 2009, s:36). Dolayısıyla göçmenlik kavramı, hem maddi ve sosyal bakımdan daha iyi şartlarda yaşamak, hem de ailelerinin ya da kendilerinin gelecekte beklediklerini yüksek tutmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini içermektedir. Göçmenliğin bir başka tanımı ise 'maddi ya da sosyal durumlarını iyileştirmek, kendileri veya ailelerinin gelecekte beklediklerini arttırmak gibi sebeplerle orijin ülkeleri dışında bir ülke veya bölgeye göç eden kişiler' olarak karşımıza çıkmaktadır (Göç İstatistikleri Raporu, 2018). Göçmen, ülkesinden zulme uğrayacağından korktuğu için değil, eğitim ve çalışma gibi sosyokültürel ya da ekonomik nedenlerle ve kendi arzusu ile ayrılan kişidir. Göçmenler, vatandaşı oldukları

ülkelerin korumasından ve imkânlarından faydalanmaya devam etmektedirler. Diğer taraftan mülteciler ise vatandaşı olduğu ülke dışında yaşayan ve ırkı, dini inancı, uyruğu, bir sosyal sınıfa mensup olması veya siyasi düşüncesi sebebiyle uğrayacağı zulümden haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkeye dönemeyen veya dönmek istemeyen kişiler olarak göçmenlerden ayrılmaktadır (Gün, 2016).

2.2.2. Mültecilik, Şartlı Mültecilik ve Geçici Koruma

Göç kavramı uluslararası toplumun özellikle geçtiğimiz yüzyılda geçirdiği hızlı dönüşümler ve dünya savaşları ile akabinde yaygınlaşan iç savaşlar gibi travmalar nedeniyle içinden farklı alt kavramları türetmiştir. Uluslararası konvansiyonlarla düzenlenen ve tanımlanan göç kavramı zamanla karmaşıklaşan olguyu tamamıyla ifade etmekte ne yazık ki yetersiz kalmıştır. Bu araştırma özelinde konuya bakıldığında aynı kavramsal karmaşıklığın varlığını gözlemleyebiliriz. Buna karşın toplum nezdinde başka bir ülkeden gelmiş herkes toptan bir anlayışla göçmen olarak adlandırılmakta, ancak bu adlandırma hem uluslararası hukuk hem de iç hukuk açısından pek bir anlam ifade etmemektedir. Bu nedenle, araştırmaya konu ergenlerin kapsamının daha belirginleşmesi için göçmenlik dışındaki diğer hukuki statülerin de tanımına ihtiyaç vardır.

İkinci Dünya Savaşı boyunca Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamında meydana gelen yoğun nüfus akışı sebebi ile 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi imzalanmıştır. Buna göre, kendi ülkesi sınırları dışında bulunan, dini, ırkı, uyruğu, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü nedeniyle zulüm görmekten korkan ve ülkesinin korumasından faydalanamayan veya faydalanmak istemeyen, zulüm korkusu nedeniyle ülkesine geri dönmek istemeyen kişilere *mülteci* denmektedir (BMMYK, 2010, s:63). Buna karşın *şartlı mülteci* kavramı ise yukarıdaki sebeplerle Avrupa ülkeleri dışında diğer bölgelerden gelmiş ve aynı gerekçelerle tekrar dönmeyi istemeyen kişileri kapsar. Bu kişilerin üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar şartlı mülteci statüsünde Türkiye’de kalmasına izin verilir (goc.gov.tr, 2018). Buradan anlaşılacağı üzere aslında mülteci kavramı sadece Avrupa özelinde bir problem için tasarlanmış, ancak daha sonra yetersiz kalmıştır.

Son yıllarda Türkiye gündeminde olan *geçici koruma* kavramı ise konunun başka ve oldukça yeni bir boyutunu ifade etmektedir. Bir devletin geçici koruma uygulayabilmesi için ülke sınırları içine kitlesel sığınma talebinin yoğun sayıda insan

hareketliliği sonucu olması ve bu hareketliliğin hızlı bir şekilde devam etmesi nedeniyle ev sahibi ülkenin hızla bireysel sığınma prosedürünü uygulayamayacak duruma gelmesi gerekmektedir. Bu sebepleri içeren kitlesel göçlerin gerçekleşmesi halinde geçici koruma statüsü uygulanmaktadır (goc.gov.tr, 2020). Yani geçici koruma statüsü, kitlesel göç durumlarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir tür kriz dönemi koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına yığılan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, insani bir dram yaşanmasını engellemek amacıyla uyguladıkları pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur.

Sürekli ikamet izni almak dışında yine yasal olarak çatışma veya şiddetten kitlesel olarak kaçan kişilere bireysel bir işlem yapılmadan devlet tarafından geçici koruma statüsü verilmektedir (goc.gov.tr, 2020). 2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle yoğun bir şekilde Türkiye’ye gelen Suriye vatandaşlarına Türkiye tarafından geçici koruma sağlanmakta olup teknik olarak savaş bitince geri dönmeleri beklendiği için bu grup göçmen olarak tanımlanmamaktadır. Nitekim bu statüye dair ‘Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge’ İçişleri Bakanlığı tarafından 2012 tarihinde yürürlüğe konmuştur. Türkiye Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na göre Suriye vatandaşları Türkiye tarafından geçici koruma kapsamına alınmakta ve şartlı mülteci olarak kabul edilmektedir (Çiçekli, 2009, s:44).

2.2.3. Göçmenliğin Sebepleri

İnsanların daha iyi şartlarda yaşamak için evden uzaklaşma uygulaması artmaktadır. Küresel hareketliliğin artması ve kolaylaşması insanların dünyadaki uzak yerlere göçmelerine yol açmıştır. Son zamanlarda insanların göç etme kararlarını etkileyen sebepler üzerinde yapılan çalışmalarda terk edilen yerin ve varılan yerin itici ve çekici yönleri dikkate alınmıştır. İtme faktörleri insanların yaşadıkları yerden uzaklaşmalarına neden olurken çekme faktörleri ise insanları yeni bir mekâna hareket etmeye teşvik eder. Terk edilen yerin itici özellikleri arasında siyasi istikrarsızlık, iş fırsatlarının yetersizliği veya güvenlik sorunları, olumsuz iklim koşulları ve savaşları söyleyebiliriz. Varılan yerin çekici yönlerini ise, daha iyi iş fırsatları, daha güvenli yer olması, daha yaşanabilir ve modern bir hayatın olması, daha kaliteli bir eğitime kavuşma olanaklarının bulunması oluşturmaktadır (Dubey ve Mallah, 2015). İtme ve

çekme faktörlerini ekonomik, kültürel ve çevresel olarak gruplandırabiliriz. Göç edenlerde bu üç faktörden biri diğerlerine oranla daha önemli olarak ortaya çıkabilmektedir.

Ekonomik İtme ve Çekme Faktörleri göç hareketlerinin önemli bir gerekçesidir. Göç edenlerin büyük bir kesimi ailesi ile birlikte yüksek ücretli ve daha iyi iş fırsatları sağlayan başka ülkeleri kendilerine yeni yurt olarak edinme eğilimindedirler. Kendi ülkelerinden daha iyi ekonomik şartlara sahip, ekonomik istikrarı olan, yaşam kalitesi yüksek ülkeler tercih edilen yerlerdir (Dönmez, 2015). Örneğin ABD ve Kanada gibi bakir, istikrarlı ve büyük ülkeler ekonomik göçmenler için özellikle geçtiğimiz yüzyılın öne çıkan ülkeleri olmuşlardır. Benzer şekilde Türklerin 1960'larda Almanya'ya olan yoğun göçü de yine buna örnek olarak gösterilebilir. İş imkânları bir ülkeden başka bir ülkeye değişebildiği gibi bir ülkenin farklı bölgelerine göre de değişiklik gösterebilmektedir (Çağlayan, 2006). Örneğin ABD'ye göç edenlerin öncelikle belli başlı sanayi merkezlerine yoğun ilgi gösterdiği gözlemlenmektedir.

Kültürel İtme ve Çekme Faktörleri de ekonomik gerekçeler gibi insanları bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmek zorunda bırakabilmektedir. Uluslararası göç tarihsel olarak ilk olarak iki ana kültürel neden olan kölelik ve siyasi iktidarsızlıklardan ötürü meydana gelmiştir. Yukarıda bahsi geçen Osmanlı dönemi ilk göçmen hareketleri buna örnek olarak gösterilebilir. Yine milyonlarca insanın 18. ve 19. yüzyıllarda özellikle Afrika'dan Amerika kıtasına köle ya da mahkûm olarak gönderildiğini, Avustralya'nın kıta dışından aldığı ilk göçün İngiliz mahkûmlardan oluştuğunu biliyoruz. Günümüzde büyük insan grupları artık köle olarak göç etmek zorunda kalmamakla birlikte zorla uluslararası göç siyasi istikrarsızlık ve yaygın iç savaşlar nedeniyle devam etmektedir. Siyasi koşullar bazen de çekici faktörler (eğitim, kariyer, bireysel tercihi teşvik eden devlet politikaları gibi) olarak işlev görebilir. Örneğin komünist rejimlerin 1940'ların sonunda Doğu Avrupa'nın kontrolünü ele geçirmelerinden sonra o bölgedeki birçok kişi Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki demokrasi ile yönetilen ülkelere doğru hareket etmiştir (Çağlayan, 2006).

Çevresel İtme ve Çekme Faktörleri nedeniyle insanlar tamamen çevresel nedenlerden dolayı göç edebilmekte, fiziksel olarak çekici bölgelere doğru sürüklenip tehlikeli olan bölgelerden uzaklaşmaktadırlar. Gelişmiş iletişim ve ulaşım sistemleri çağında insanlar nispeten ücra olan ve yerlerden istihdam, alışveriş ve eğlence

fırsatlarından azami istifade edebilecekleri çevresel açıdan çekici alanlara göç etme eğilimindedirler (Thet, 2014). Göçmenler için genellikle çok yüksek olmayan engebeli yerler, deniz kenarları ve boğucu olmayan ılıman iklimler cazip yerlerdir. Örneğin kış sporları gerekçesiyle Rocky dağlarına yakınlık Amerikalıları Colorado eyaletine, Alpler ise Fransızları ülkenin doğusuna çekmektedir. Buna mukabil İngiltere'nin güney kıyıları, Fransa'nın Akdeniz kıyıları ve ABD'nin Florida sahilleri sahilde denizle bağ kurmak ve dinlenmek isteyen emeklilere cazip gelmektedir. Güney İspanya ve ABD'nin güneyi gibi ılık kuşaklar zorlu iklimlerde yaşamaktan bıkan göçmenleri etkileyen bölgelerdendir. Aynı durum Türkiye'nin Akdeniz iklim kuşağı için de geçerlidir. Göçmenler ayrıca olumsuz fiziksel koşullar nedeniyle de evlerinden uzaklaşabilmektedirler. Özellikle su -ki bu çok fazla ya da suyun yeterince bulunamaması şeklinde olabilir- en yaygın çevresel tehdidi oluşturmaktadır. Birçok insan seller ya da kuraklık nedeniyle yerlerini terk etmek zorunda kalmıştır (Yalçın, 2004, s:25).

2.2.4. Türkiye'de Göçmenlik

Daha önce de kısaca değinildiği gibi Türkiye stratejik ve coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca kitleler halinde sığınma isteklerini de içeren göç oluşumlarının son durağı olmuş ve milyonlarca insana ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, doğusunda ve güneyinde bulunan komşu ülkelerde yaşanan iç ve uluslararası çatışmalar ve siyasi istikrarsızlıklardan dolayı bazı Orta Doğu ve Asya ülkeleriyle ekonomisi ve refah düzeyi yüksek, insan hakları konusunda standartları daha iyi olan Avrupa ülkeleri arasında köprü görevi görmektedir. Özellikle son dönemlerde yükselişte olan ekonomisi ve siyasi açıdan istikrarlı yapısı, Türkiye'yi bölgede oluşan göç hareketleri açısından ana bir merkez haline getirmiştir. Bu durum, göçün Türkiye'nin ekonomik, sosyokültürel ve demografik yapısı ile kamu düzeni ve güvenliği üzerindeki etkilerini gündeme getirmektedir (goc.gov.tr/kurumlar).

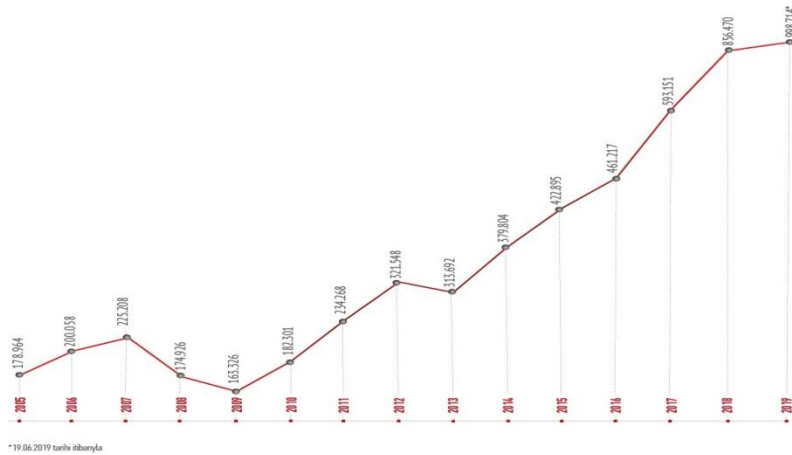
Türkiye'ye doğru yönelen yoğun göç hareketleri, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında yoğun olmakla kalmamış, sonraki yıllarda da devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişi, 1923-1945 yıllarında Balkanların diğer ülkelerinden 800 bin kişi ya gönüllü olarak göç etmiş ya da göç etmek zorunda bırakılmıştır. Daha yakın döneme baktığımızda 1988 yılında gerçekleşen Halepçe katliamından sonra 51.542 kişi Irak'tan, 1989 yılında 345 bin kişi Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. 1991 Körfez Savaşı'ndan

itibaren sonraki yıllarda Irak'tan 467.489 kişi, 1992-98 yılları arasında Bosna Hersek'ten 20 bin göçmen Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. 1999 yılında Kosova'da yaşanan olaylar sonrasında 17.746 kişi, 2001 yılında ise Makedonya'dan 10.500 kişi Türkiye'yi kendileri için güvenli liman olarak görmüşlerdir. Son olarak 2011-19 arasında Suriye'de yaşanan karışıklıklar sebebi ile tahmini 4 milyon kişi ülkenize göç etmek zorunda kalmıştır (goc.gov.tr/goç tarihi).

Türkiye'de bulunan yabancılar tıpkı Türk vatandaşları gibi belirli haklara ve sorumluluklara sahiptirler. Ancak bu haklardan yararlanabilmek için Türk devletinin yetkili makamları tarafından verilen bir ikamet izin belgesine sahip olmak durumundadırlar. İkamet belgesinin geçerliliği süresince yabancılar yasal olarak Türkiye'de kalma hakkına sahiptirler (Çiçekli, 2009, s:44). Türkiye'de uzun süre kalmak isteyen yabancılar kalış amaçlarına göre uygun ikamet iznini almak koşuluyla Türkiye'de vize veya muafiyet sürelerinden fazla kalabilirler (Gocmenburo.com). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) uyarınca Türkiye tarafından göçmenlere sağlanan altı çeşit ikamet izni bulunmaktadır: kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni, insan ticareti mağduru ikamet izni.

Türkiye'de yasal yollarla bulunan yabancıların geçmiş yıllara ait rakamları incelendiğinde 2009 yılından itibaren büyük oranda artış olduğu görülmektedir. Tablo 1'de Türkiye'de ikamet izni ile yerleşen yabancıların sayısı verilmektedir.

Tablo 1: Yıllara Göre Türkiye'de İkamet İzni Verilen Yabancı Sayısı

<https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>

Türkiye’de yasal yollarla yerleşen yabancıların geldikleri ülke açısından sıralamasına bakıldığında (Tablo 2) Iraklılar 104.444 ile ilk sırayı almaktadır. Bunu 99.643 ile Suriye ve 67.522 ile Türkmenistan takip etmektedir (goc.gov.tr/istatistik). Tablo 2’de yer almayan diğer ülkelerden gelen ve ikamet izni bulunan göçmenlerin yaşlara göre dağılımına bakıldığında (Tablo 3) 10-14 yaş arası nüfusun toplam 75,451, 15-19 yaş arası nüfusun sayısının ise 88,091 olduğu görülmektedir. Bu veriler de göstermektedir ki ergen nüfus diyeceğimiz (toplam 163,542) büyük bir yasal göçmen nüfus söz konusudur.

Tablo 2: Türkiye’de İkamet İzni Verilen Yabancılar

ÜLKE	TOPLAM
Irak	104.444
Suriye	99.643
Türkmenistan	67.522
Azerbaycan	65.027
İran	44.313
Afganistan	39.283
Rusya	36.507
Özbekistan	34.727
Mısır	25.784
Kırgızistan	25.645
TOPLAM	542.895

<https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>

Tablo 3: Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu 0-29 yaş arası nüfusun dağılımı.

Yaş	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	Toplam
Toplam	72 611	87 515	75 451	88 091	146 985	149 568	620,221
Erkek	37 675	45 225	39 538	49 088	81 684	73 437	326,567
Kadın	34 936	42 290	35 913	39 003	65 301	76 131	293,574

<http://www.tuik.gov.tr>

2.2.5.Yalova’da Göçmenlik

Yalova Türkiye’nin önemli ulaşım ve sanayi bölgelerinin çoğunlukta olduğu bir konumda yer almakla birlikte ülkenin en küçük ili olması gibi bir takım mikro düzeyde

farklı özellikler göstermektedir. İstanbul, Bursa ve İzmit gibi büyük şehirlerin ağırlık merkezinde olması, uygun iklimle birlikte bazı çevresel çekici faktörleri içinde barındırıyor olması Yalova'nın nüfus yapısında hızlı bir değişime yol açmıştır (Doğan, 2009 akt., Bostan, 2018). Dış göç haricinde de bir nüfus akışına ev sahibi olan Yalova'da nüfus yapısını büyük ölçüde Karadeniz kökenli ve Balkan göçmeni vatandaşlar oluşturmaktadır (yalova.csb.gov.tr).

Yalova'nın elverişli hava koşulları, çevresindeki doğal güzellikleri, denizi, ormanı, termal turizmi ile öne çıkan bir il olması yabancıların Yalova'yı önceden beri tercih etme sebepleri arasındadır. Yalova ili henüz Suriye iç savaşı patlak vermeden çok önce özellikle Irak, Afganistan ve İran gibi ülkelerden yoğun bir şekilde göç almaya başlamıştır. Her ne kadar Suriyeli sığınmacılar olgusu ülke gündeminde göçmenlik konusu açısından ilk sırada olsa da Yalova açısından durum nispeten farklı bir görüntü çizmektedir. Bu durum hem hukuki statü açısından Suriyelilerin farklılığı, hem de Yalova'yı tercih eden göçmenlerin geldikleri ülkelerin farklı oluşu ile açıklanabilir.

Yalova'ya göçmen şehri izlenimi veren en önemli demografik unsur il yüzölçümünün çok küçük, kırsal nüfusun çok az olmasıdır. Bu nedenle nüfusu çok az olan il merkezine yoğun göç akışı otomatik olarak göçmen yüzdesini ülke ortalamasının üstüne taşımaktadır. Nitekim 2018'de Yalova'ya net göç hızı TÜİK verilerine göre binde 12,77 olarak tespit edilmiştir (tuik.gov.tr). Yukarıda belirtilen coğrafi ve demografik özellikler nedeniyle Yalova Türkiye'de nüfusuna oranla en fazla yabancı uyruklu barındıran iller sıralamasında 1. durumdadır. Yalova'nın yabancıların taşınmaz edindiği iller sıralamasında İstanbul ve Antalya gibi nüfus ya da yüzölçümü olarak çok büyük illerle birlikte en yukarılarda olması tercih edilirliliğini ortaya koyan önemli bir göstergedir. 2019 sonu itibarıyla toplam 262.234 gibi küçük bir nüfusa sahip olan Yalova'da ikamet izni olan 16.862 yabancı uyruklu insan yaşamaktadır. Bunun yanında Yalova'ya geçici koruma statüsü altında gelen Suriyeli sayısı ise 3.881 olarak tespit edilmiştir (goc.gov.tr). Bu verilerden de anlaşılacağı üzere Türkiye genelinde göç denince 'Suriyeliler' akla gelmekte iken bu durum Yalova özelinde farklılaşmaktadır. Tüm bu nedenlerle bu çalışmaya konu edilen ergenler grubu gelinen ülkeler açısından beklenenin aksine çok az sayıda Suriyeli ama çok fazla sayıda Iraklı göçmenden oluşmaktadır.

2.2.6. Göçmenlerin Problemleri

Göçmenleri göç ettikleri yerlerde çeşitli sorunlar beklemektedir. Bu sorunlar göçmenin geldiği ülkedeki ve göç ettiği ülkedeki sosyoekonomik pozisyonları arasındaki büyük farklılıklardan kaynaklanabilir. Göçmenin eğitim durumu, mesleği, kültürel yakınlık, din ve dil farklılığı gibi etkenler problemin derecesinde etkili muhtelif faktörlerdir (Apak, 2014). Özellikle uluslararası göçlerde en büyük problem iletişim konusudur. Göçmenler gittikleri ülkelerin dilini bilmedikleri zaman büyük problemlerle karşılaşmaktadırlar. Dile hâkim olmaya dayalı iletişim kapasitesi ve kültürel yakınlık, aynı dini inançlara sahip olma, o kültürde yaşama süresi gibi değişkenlerin topluma entegrasyonu doğrudan etkilediği ve yaşanılabilecek problemleri daha aza indirgediği görülmektedir (Dağlı, 2019). Buna karşın kimlik arayışı, dini çözümler, bulunduğu topluma uyum, eğitim sistemindeki değişiklik, iş ve barınma konusunda yaşanan sıkıntılar, toplumun genelinden izole edilme, göçmenlere karşı duyulan ön yargı ve ayrımcılık karşılaşılan problemler arasında sayılabilir (Ünlü ve ark., 2018). Göçmenlik, kendi kültürel değerleri ve dünyaya dair bakış açıları göç ettikleri ülkenin değerleri ile uzlaşmadığı zaman içinde bulunduğu ortama uyum sağlamaya çalışan kişi için büyük bir stres kaynağına dönüşebilmektedir.

Göçmenler kadar ev sahibi ülke vatandaşları da göç olayından derinden etkilenmektedirler. Farklı sebeplerle yapılan göçler, farklı kültürlerin birbirleriyle karşılaşmasına ve gönüllü ya da isteksiz olsun iletişim halinde olunmasına ortam sağlamakta, farklı kültürlerden gelen kişilerin birlikte yaşam sürmelerine sebep olmaktadır. Bu birlikte yaşam da toplumda uyumsuzluk kaynaklı önemli sorunlar ortaya çıkarmakta, farklı kültürlerin arasındaki iletişim iyi yönetilemediği zaman olumsuz yönde gelişebilmektedir. Kültürel farklılıklardan ortaya çıkan uyum problemlerini giderme, iletişim sıkıntıları ve bu problemleri aşma çabaları bugün birçok toplumun öncelikli sosyal sorunları arasındadır (Aksoy, 2012).

2.3. Ergenlik

2.3.1. Ergenliğin Tanımı

Türkçedeki 'ergen' kelimesi İngilizce *adolescent* kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. 'Büyümek, olgunlaşmak' anlamına gelen *adolescere* fiilinin kökünden gelmektedir ve belli bir durumdan daha çok bir süreci ifade etmektedir (Yavuzer, 2014, s:147). Çocuklukla yetişkinlik arasında, 'gençlik' ya da 'delikanlılık' adı verilen bir dönemi kapsar. Ergenlik, bireyin ortaokul dönemine yani 'ilk gençlik' ya da

‘yeni yetmelik’ dönemine rastlayan ve hızlı bir büyüme ve gelişmenin olduğu, cinsiyet özelliklerinin belirlediği, bir dönemdir (Yörükoğlu, 2016, s:370).

Ergenlik, gelişmenin en hızlı olduğu evrelerden biridir. İnsanda biyolojik olgunluk psikososyal olgunluktan önce gerçekleştiğinden ergenlik, kendine özgü sağlık ve gelişim ihtiyaçları olan bir yaşam dönemidir. Aynı zamanda bilgi ve becerileri geliştirme, duyguları ve ilişkileri yönetmeyi öğrenme ve yetişkin rollerini üstlenmek için önemli olacak özellik ve yetenekleri edinmede rol oynayan gelişimsel bir evredir. Tüm toplumlar çocuk olmakla yetişkin olmak arasında bir fark olduğunu kabul eder. Çocukluktan yetişkinliğe bu geçişin nasıl tanımlandığı ve tanındığı kültürler arasında ve zaman içinde farklılık gösterebilir (who.int.com).

Ergenlik dönemi psikolojik, biyolojik, duygusal ve toplumsal olarak olgunlaşmanın olduğu, çocukluktan erişkinliğe geçişin olduğu dönemdir. Ergenliğin başlamasında kızlar ve erkekler arasında yaş açısından farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte sosyoekonomik koşullar, toplumsal tutumlar, beslenme şekli, bireyin sağlığı ve iklim bölgesi ergenliğin başlama yaşını etkileyen faktörler arasındadır. Yaş ergenliği tanımlamada uygun bir yol olsa da uzmanlara göre bu durum değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin Koç (2004), ergenliği çocukluk döneminin bitişiyile beraber fizyolojik olarak yetişkinliğe ulaşıncaya kadar geçen ve 13-22 yaşlarını kapsayan bir dönem olarak tanımlar. Bazı uzmanlar ise bu gelişim dönemi konusunda 12 ile 20 yaşlar arasında kalan yılları kapsadığını (Bee ve Boyd, 2009, s:226) belirtmektedirler. Bununla birlikte, birçok toplumda ergenlik, üreme olgunluğuyla sonuçlanan fiziksel değişimlerin döngüsü şeklinde dar bir biyolojik bakış açısıyla anlaşılmaktadır. Ergenlik, olgunlaşmanın fiziksel yönlerinin yanı sıra kesinlikle kişinin psikolojik, sosyal ve ahlaki gelişim yönlerinin tamamını kapsayan daha geniş anlam ifade etmektedir. Toplumlarda ergenlik terimi tipik olarak 12 ila 20 yaş arasındaki süreyi belirtir ve kabaca ‘gençlik’ kelimesine eşittir. Türkiye’de ergenlik dönemi kızlarda 10-12, erkeklerde 12-14 yaşlarında başlar (Yavuzer, 2017, s:264). Yine benzer şekilde kızlar cinsel olgunlaşmalarını erkeklerden 1-2 yıl önce tamamlarlar. Ergenlik döneminin ilk safhasına ‘erlilik’ ya da ‘buluş çağı’ (*puberty*) denir ve bu dönem 2-3 yıl kadar sürer (Temel, Aksoy, 2016, s:5).

Ergenlik değişik gerekçelerle çeşitli dönemlere ayrılmış ve farklı isimlerle adlandırılmıştır. Bu dönemi uzmanların bazıları üç alt döneme ayırmayı uygun bulurken

kimileri ise sadece iki dönem halinde incelemeyi tercih etmektedir. Örneğin Bakırcıoğlu (2015) 12-14 yaş arasına 'ergenlik', 15-20 yaşları arasına 'gençlik', 21-25 yaş arasına ise 'uzamış gençlik' adı verirken bazı uzmanlar bu dönemleri 'erken ergenlik', 'orta ergenlik' ve 'geç ergenlik' (Newman, 2011) olarak adlandırmışlardır. İki dönem halinde incelemeyi uygun gören kimi uzmanlara göre ise isimlendirme 'ergenlik' ve 'gençlik' şeklinde olabildiği gibi (Keniston, 1970) 'erken ergenlik' ve 'geç ergenlik' olarak sadece ergenliğe vurgu yapanlara da rastlanmaktadır (Archibald ve ark., 1999).

2.3.2. Ergenlik Döneminin Evreleri ve Özellikleri

Ergenlik yıllarının ilk, orta ve son yıllarında her gencin yaşayacağı birçok gelişimsel sorunları olmasına rağmen, her bir gencin kendisine özgün bir kişiliği olduğu gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır. Spano (2004) tarafından ortaokul, lise ve üniversite çağındaki ergenlerin davranışları üç aşamalı olarak beş genel başlık altında toplanmıştır. Bu beş başlık bağımsızlığa doğru adım atmak, geleceğe doğru fikir üretmek ve bilişsel gelişim, cinsellik, fiziksel değişim ile etik ve öz-yönlendirme olarak adlandırılmıştır. Her alandaki normal ergen davranışının spesifik özellikleri şu şekilde özetlenmiştir:

2.3.2.1. Erken Ergenlik (10-14 yaş)

Bu dönemde ergen bağımsızlığa doğru hareket açısından kimlik duygusu ile mücadele eder. Bu mücadele sırasında huysuzluk olarak da tabir edilen otoriteye karşı olumsuz davranışlar sergiler. Duygularını kelimelerden daha fazla eylemlerle ifade etme olasılığı daha yüksektir. Ebeveynine ek olarak sevecek yeni insanlar arar ve yakın arkadaşlıklar önem kazanır. Ergenler bu dönemde anne ve babalarının mükemmel olmadığını farkına varır ve onların hatalarını tespit ederler. Zor durumda kaldıklarında ya da kendilerini ifade etmede sıkıntı yaşadıklarında çocuksu davranışlar gösterme eğiliminde olabilirler. Akran grupları ergenin ilgi alanlarını ve giyim tarzını belirlemede çok etkilidir. Bu dönemde mahremiyet önem kazanır (Spano, 2004).

Fikri üretim ve bilişsel gelişim açısından incelendiğinde ergenin bu dönemde geleceğe yönelik kariyeri hakkında düşünmeye başladığı görülür. Buna dair fikirler üretmek hangi mesleği seçeceği üzerine düşünmeye başlar. Çoğunlukla şimdiki zaman ve yakın gelecekle ilgilenir. Somut düşünmeden çıkarak soyut düşünmeye başlamıştır ve daha derin ahlaki düşünceye sahiptir. Fikri çıkarlar genişler ve daha önemli hale gelir (Abalı, 2018, s:15).

Cinsellik yönünden kızlar erkeklere oranla daha hızlı gelişim gösterirler. Bu dönemde ergenlerin en büyük meşguliyeti vücutlarıdır. Büyüyen birey, değişen bedeninden hem utanç hem de gurur duymayı aynı anda yaşayabilir. Vücudu ile birtakım cinsel uyarım denemeleri yapabilir. Üreme olgunluğunun belirtisi olan ikincil cinsiyet özellikleri gelişmeye başlar (Derman, 2008).

Fiziksel olarak boy artış hızının en yüksek olduğu dönem erken ergenlik dönemidir. Ergenlikte bedensel büyümenin en hızlı olduğu bu duruma 'büyüme hızı doruğu' denir. Söz konusu dönemde ergen, yetişkinlik döneminde alacağı boyun %80'ine ulaşır. Fizyolojik anlamda ergenlik süreci içerisinde büyüme ve gelişme ile ilgili en yoğun yaşantıların olduğu bu dönemde vücutta ve yüzde kıllanma başlar. Vücut sıvılarının salgısının yoğunlaşması ile birlikte daha çok terler ve saçlar yağlanır. Cinsel uzuvlarda değişim yaşanır. Bu evrede ergen, içinde bulunduğu kültürün sunduğu ideal vücut modelinin etkisinde kalarak beden imgesi kazanma sürecini yaşar (Koç, 2004).

Etik ve öz yönlendirme açısından incelendiğinde erken ergenlik döneminin en belirgin özelliği soyut düşünme yeteneklerinin gelişmesidir. Soyut düşünme ile beraber gençler kuralların başkaları tarafından oluşturulduğunu fark ederek anne ve babalarının, okulun, devletin ve diğer geleneksel kurumların mutlak otoritesini sorgulamaya başlarlar. Otorite sorgulaması onları alkol, sigara ve bunun dışındaki bağımlılık yapan ve genellikle doğru bulunmayan maddeleri merak etmelerine ve deneme eğiliminde olmalarına yol açabilir (Santrock, 2017, s:301).

2.3.2.2. Orta Ergenlik (15-16 yaş)

Orta ergenlikte bağımsızlık dürtüsü güçlendiği için kendilerini anne ve babalarından uzak tutma çabasındadırlar. Genellikle ebeveynin bağımsızlıklarına müdahale etmesinden şikâyet ederler. Onlara göre büyükler engelleyici ve kısıtlayıcı kişilerdir ve bu davranışları kesinlikle olumsuzdur. Anne-babanın görüşlerinden çok arkadaşlarının görüşleri önemli olup benmerkezcilik ön plandadır (Şahin ve Özçelik, 2016).

Fikri üretim ve bilişsel gelişim yönünden bu aşamadaki ergenlerin düşünce kapasiteleri gelişmeye devam eder ve daha entelektüel konular hakkında merak duyguları gelişme gösterir. Bu dönemde ergenler uzun vadeli hedefler koymaya, yaşamın anlamı ve ahlaki akıl yürütmeye ilgilenmeye başlarlar. Bugün ve gelecek arasında bağlar kurmaya başlarlar ve genellikle gerçekçi olmayan yüksek beklentiler

içerisinde olurlar. Her şeyi bildiği düşüncesi ve her problemle baş etmeye gücünün yeteceği duygusu mevcuttur (Yavaş, 2012).

Cinsellik yönüyle bakıldığında bu dönemde gençlerin ilgilendikleri kişiye karşı duygularını açıklama konusunda daha cesur oldukları görülür. Kültüre bağlı olarak karşı cinsle kısa süreli arkadaşlık ilişkileri içinde olma eğilimi sergileyebilirler. Cinsel çekiciliklerine dair kimi zaman abartılı endişeleri olabilir. Benzer şekilde kendi dış görünüşünü ve bedenini garip hisseder. Gençler cinsel çekiciliklerini test etmek ya da cinsiyetlerinin farklı yönlerini denemek arzusu gösterebilirler (Şahin ve Özçelik, 2016).

Öz yönlendirme yönüyle genç artık gelecekle ilgili neler yapacağı ve idealleri hakkında fikir sahibidir. İdeallerine ulaşmak için hedeflerini belirleme çabasıdadır ve bunun için kendisi için bir rol model belirlemiştir. Tutarlı bir adalet anlayışı içindedirler. Kendi çıkarları yanında başkalarının da çıkarlarını düşünürler. Bu idealist tavırlarına ek olarak empati kurma yetenekleri de gelişmiştir (Temel ve Aksoy, 2016, s:75).

Fiziksel gelişim açısından boy uzamaya ve kilo artmaya devam eder. Hormonal hareketlilik nedeniyle vücut daha çok terler, derisi ve saçları daha çok yağlanır. Kasık ve koltuk altında kıllanmalar hızlanır. Kızlarda meme gelişimi ve adet olma erkeklerde testis ve penis büyümesi ve gece emisyonları (ıslak rüyalar) başlamıştır. Erkeklerde sesin kalınlaşması ve yüzde kıllanmalar görülür (Kulaksızoğlu, 2008, s:39).

2.3.2.3. Geç Ergenlik (17-21 yaş)

Bağımsızlığa doğru hareket yönünden ergenin bu dönemle birlikte bedeninde meydana gelen değişiklikleri kabul ettiği ve beden imgesi ile bütünleşen istikrarlı bir kimlik duygusu geliştirdiği görülür (Curtis, 2015). Bu dönem akademik yeterlilikler, sanatsal etkinlikler ve sosyal ilişkiler vasıtasıyla kendini daha iyi tanıdığı ve kendini belli bir topluluğa ait hissetmeye başladığı dönemdir. Kimlik duygusu kazanmış ergen artık iş ve eş seçebilme, kendisinden beklenen yetişkin rollerini üstlenebilme, yakın ilişkiler kurma ve ilişkiyi sürdürme becerilerine sahiptir. Bağımsız kararlar alma yeteneği oldukça gelişmiştir. Daha gelişmiş bir mizah anlayışı vardır. Yaptığı çalışmalarda kendine daha çok güvenir ve çalışmalarını sonunda kendisi ile gurur duyar. Fikirlerini davranışlardan daha çok sözlerle ifade eder (Spano, 2004). Belirli bir topluluğa ait olma ve kavrayış kabiliyeti kazanır (Derman, 2008). Bağımsız kararlar verme ve gerektiğinde uzlaşma yeteneği gelişmiştir.

Ergenliğin ileri döneminde gelecek için hedefler daha açık ve belirgindir. Davranışların kontrol edilmesi ile birlikte daha olumlu ve gerçekçi benlik duygusu gelişir. Kişi artık bir yetişkin gibi soyut düşünme yeteneğine sahiptir ve akran gruplarının etkisi azalmıştır (Bayraktar, 2007). Adalet, tarih, politika ve vatanseverlik gibi küresel boyutta düşünmeyi gerektiren kavramlar hakkında fikirler geliştirir ve karşıt görüşler hakkında tartışır. Kariyeri hakkında odaklanmaya başlar ve geleceği için vizyon geliştirir (urmc.rochester.edu).

Cinsel duygular bu dönemde hayli yoğunlaşmış, vücut imajı ve cinsiyet rolü tamamlanmıştır. Cinsel kimlik duygusu ergenin kendi cinsel yapısının ve yeterliğinin farkına varmasıyla olgunlaşır. (Set ve ark., 2006). Karşı cinsle ilişkilerde romantizm büyük öneme kazanmıştır ve bununla doğru orantılı olarak ilişkiler artık daha uzun sürelidir. Yetişkinliğe hazırlanan ergende artık karşı cinse daha şefkatli ve duygusal bağlanma görülür.

Etik değerler açısından geç döneme bakıldığında bilişsel gelişimle beraber ahlak gelişiminde de farklılıklar görülür. Artık isyankâr tavırlar dizginlenmiş, toplumsal kurallar, gelenek ve görenekler kabullenilmiştir. Olması gereken davranış, otoriteye ve sosyal düzene uygun bireyin sorumluluklarını yerine getirmesidir. Akran gruplarının koymuş olduğu kuralların yerini artık hukuk kuralları almıştır (Curtis, 2015). Hukuken sorumlu hale gelme ile birlikte kişi artık bu kuralları eleştirse bile kabullenmek durumundadır.

Fiziksel gelişimin tamamlandığı bu dönemde gençler ergenlik boyunca vücutlarının farklı bölgelerinde etkili olan hormonların tetiklediği haz ve derin fiziksel değişimlerin tamamen farkındadır. Erkeklerin fiziksel olarak büyümesi 21 yaşına kadar devam edebilir ve bu evrede bedensel değişimde görülen kafa karışıklığı ortadan kalkar (Spano, 2004).

2.4. Akran İlişkileri

Aynı yaşlarda ve aynı grubun içerisinde olan kişilerden oluşan topluluk olarak tanımlanan akran, insanın yapısında var olan sosyalliği yaşayabilmesinin esas ögesidir (Bayhan ve Işıtan, 2010). İnsanlar çevresindeki kişilerle çeşitli sebeplerle etkileşimler içerisine girerek sosyalleşmekte ve bu etkileşimlerden de olumlu ya da olumsuz etkilenmektedirler. Akranlarıyla etkileşim içerisine olma bazen de ihtiyaç olarak görülebilir (Argon ve Yılmaz, 2016). Akranlarla ilişki kurma ihtiyacının çocuk

büyüdükçe onun gelişiminde önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir. Çocuğun yetişirken olumlu tavırlar sergileyen akranları ile ilişki içerisinde bulunması, olumlu davranışlar sergilemesi yönünde ona fırsatlar sunacaktır. Tam tersinden bakıldığında ise olumsuz davranışlar içerisinde olan akranlar çocukta olan olumlu davranışları zayıflatacaktır (Avcı, 2006).

Gelişim bilimciler gencin anne-baba ile olan ilişkilerini ve akran ilişkilerini birbirinden bağımsız düşünmemişlerdir (Bee ve Boyd, 2009). Akran ilişkileri ebeveyn çocuk ilişkilerini tamamlayıcı, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi ve topluma uyumu için önemli bir araç olarak görülmektedir. Yaş eşitliği sebebiyle akran ilişkileri yoluyla çocuklar olumlu davranışlar içerisine girerek, nasıl müzakere edileceğini, işbirliğini ve uzlaşmayı öğrenirler. Çocukların yetişme sürecinde akranları ile olan ilişkisi onlara çatışma yönetimi, sadakat, samimiyet ve diğer sosyal beceriler gibi konularda tecrübe kazanma fırsatı sunar. Çocuklar bu becerileri belki ebeveynleri ile de kazanabilirler ancak akran ilişkilerinin tersine ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkide daha çok bağımlılık, disiplin, destek ve rehberlik söz konusudur (Youngblade, ve ark., 2009).

2.4.1. Ergenlikte Akran İlişkileri

Ergenlik dönemi bireyin gelişimsel açıdan yeni özellikler kazandığı hassas bir evredir. Yukarıda da detaylandırıldığı gibi bu dönemde akran ilişkilerinin öne çıktığı, değişimlerin hızlı ve yoğun olarak gerçekleştiği görülmektedir (Doğan ve ark., 2012). Sıkıntılı ve çalkantılı bir geçiş dönemi olan ergenlikte akranlarla kurulan pozitif ilişkiler birçok olumlu psikolojik özellikle ilişkilendirilmektedir. Ergen fiziksel ve duygusal değişimlerle başa çıkmaya çalışırken, bir taraftan da yeni ve alışılmamış deneyimlerle karşılaştığından başkaları tarafından desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu dönemde ona destek verecek olanlar da onunla aynı değişikliklere maruz kalan akranları olacaktır (Günaydın ve Yöndem, 2007). Akranların bireyin sosyalleşmesi ve bağımsız hareket etmesinde şüphesiz büyük katkısı vardır. Akranlar bireyin kendine güvenmesi ve benlik oluşumunun gerçekleşmesinde etkili olmakta, stres oluşturan durumların etkisini azaltan sosyal bir destek sağlamaktadır (Kaner, 2000).

Ergenlik döneminde birey ailesinden uzaklaşıp daha çok akranlarıyla vakit geçirmeye başlamaktadır. Gençler akranlarıyla okul ve okul dışında beraber zaman geçirmektedirler. Birlikte hareket ederek ortak davranışlar sergilerler. Bu da ergenin sosyal gelişimini destekleyici bir görevi gerçekleştirir (Yöndem ve Totan, 2007). Bu

etkileşim esnasında ergen diğer yaşlıları ile benzer ve farklı yönlerini keşfederek kendini bir gruba ait hissetmeye ve kendine güven duygusunu geliştirmeye başlar (Özbey, 2017).

Ergenlikte akranlar arasında yakınlaşmalar artar, daha çok duyguları ve sırları paylaşma görülür. Birbirlerinin duygularından haberdar olarak, “sadakət ve vefa” arkadaşlık için önemli bir duruma gelir. Çocukluk dönemindeki arkadaşlıklar ortak yapılan etkinliklere dayanma eğilimindeyken ergenlikte bu durum yerini tutumları, değerleri ve benzerlikleri içerecek şekilde genişler (Bowker, 2004).

Dedikodu ergenlik dönemindeki akran sohbetlerinde baskın konuların başında gelir. Dedikoduların çoğu arkadaşlarının ne kadar çirkin giyindiği, hareketlerinin ne kadar komik görüldüğü, gibi akranları ile ilgili olumsuz konuşmalardan oluşur. Ancak akranlar arasındaki her dedikoduyu olumsuz olarak değerlendirmemek gerekir. Bazen de yapılan dedikodular samimiyet ve arkadaşlığın pekiştirilmesine yönelik olumlu yorumlar da içerebilir. Bu da birbirlerine karşı güven duymalarını sağlar. Dedikodu genellikle kızlarda erkeklere oranla daha çok görülmektedir (Santrock, 2015 s:384).

Ergenliğin son dönemlerinde oluşan bazı akran gruplarının yapısında hiyerarşi söz konusudur. Bu hiyerarşi bazen bir grubu kimi zaman da bir kişiyi öne çıkarabilir. Gruplar veya kişiler farklı gruplara veya grup üyelerinin üzerine baskı kurarak onları yönlendirme eğilimindedirler (Cobb, 2007). Kurulan bu baskının derecesinin artması sonucunda ‘akran zorbalığı’ diye adlandırılan tipik bir ergen davranışı ortaya çıkar. Akranların birbirlerine uyguladıkları baskı (Akyol ve ark., 2018), ya da bir veya birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz bir öğrenciyeye kasıtlı olarak tekrar eden bir biçimde olumsuz eylemlerde bulunması (Olweus, 1993; Topcu, 2018) olarak tanımlanan akran zorbalığı bu dönemle ilgili başa çıkılması gereken önemli bir davranışsal konudur.

Ergenler bu dönemde arkadaş seçerken kendilerine benzeyen akranları seçmeye dikkat ederler. Aile yapılarına ve etnik kökenine bakarak aynı değerleri benimseyen kişileri tercih etme eğilimindedirler. Bundan dolayı akranların paylaştıkları ve ortak değerlerde buldukları konular daha fazladır. Nitekim arkadaşlığın süresi uzadıkça ergenlerin birbirlerine daha çok benzer davranışlar ve tutumlar sergiledikleri görülmektedir (Nielsen, 1996).

Ergenliğin orta dönemlerindeki erkek ve kızların hemcinsleri ile olan ilişkilerinde sadakat ve güven kızlar ve erkekler tarafından farklı şekillerde algılanır. Erkekler, kişisel paylaşımdan ziyade birbirlerinin değerini eylemler ve birlikte yaptıkları işler yoluyla ya da arkadaşlarıyla ittifak kurmaya dayalı ilişkilerle onaylama eğilimindedirler. Buna karşın kızların arkadaşlık ilişkilerinde kişilik özellikleri ve gösterilen yakınlığa göre onaylama daha belirgindir (Cobb, 2007).

Çocukluk ve ergenliğin ilk dönemlerinde arkadaş seçiminde aynı cinsiyetten kişiler seçilirken, ergenliğin sonlarına doğru karşı cinsten kişileri seçmeye doğru bir eğilim vardır (Steinberg, 2007, s:190). Ergenliğin sonlarına doğru gençler daha çok karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla iletişim içerisinde bulunurlar (Harton ve Lartane, 1997). Karşı cinsten kişilerle arkadaşlık kurma ve cinsiyet açısından farklı gruplar içerisinde olmaları romantik ilişkiler kurmalarını sağlar (Feiring, 1999).

Arkadaşlık bağlarının çoğunluğu ergenlik döneminde çocukluk döneminden farklılaşır. Şöyle ki, akran grupları çocukluk evresinde oyun arkadaşı rolü üstlenirken, ergenlik dönemi ile birlikte, ebeveynin korumacı davranışlarından ergenin kurtularak bağımsız bir kişiliğe bürünmesi yolunda rol üstlenmektedir (Kulaksızoğlu, 2008, s:87). Bununla beraber ergenlik boyunca da akran gruplarında değişiklikler olur. Arkadaşlık bağlarının nasıl oluştuğuna değinen Dexter Dunphy (1969), 1958-1960 yıllarında Avustralya'nın Sydney şehrindeki bir okulda ergen grupları üzerinde yapmış olduğu bir çalışmanın sonucunda ergen gruplarını ikiye ayırmış ve nasıl ortaya çıktıklarını bilimsel olarak ortaya koymuştur. Dunphy 'klik' olarak isimlendirdiği ilk grup tipinin dört ila altı kişiden oluşan ve birbirlerine güçlü bir şekilde bağlı gençlerden oluştuğunu ifade etmiştir. Bulguya göre ergenliğin ilk yıllarında klik adı verilen çekirdek ergen grupları aynı cinsiyetten ergenleri içermektedir. Klikler zamanla birleşerek Dunphy'nin 'kalabalıklar' olarak isimlendirdiği hem erkek hem de kızlardan oluşan gruplar haline dönüşmüştür. Bu çalışmanın bulguları daha sonrasında kalabalıkların tekrar heteroseksüel kliklere bölündüğünü ve sonrasında da çiftler arasında gevşek ilişkilere dönüştüğünü ortaya koymuştur.

2.4.2. Ergenlikte Akran İlişkilerinin Gelişime Etkileri

Akran ilişkileri okul öncesinden yaşlılığa kadar bireylerin sosyal yaşamının önemli bir parçasıdır (Dümenci ve Gürsoy, 2019). Arkadaş ve akranlarla ilişkiler ergen davranışının odak noktasını oluşturur. Genç birey, ergenlikte arkadaşları ile birlikte

hareket ederek problem çözüme, karar verme, duygudaşlık kurmak gibi olumlu etkileşime de, sigara tüketimi, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklara da yönelebilir (Dümenci ve Gürsoy, 2019).

Ergenin gelişimi üzerinde akranların karakteristik özelliklerinin önemli bir etken olduğu akademik çalışmalarla ortaya konmuştur (Wrath ve diğerleri, 2010). Yapılan bir araştırmada ergenin arkadaşlarının akademik olarak başarılı olması ergeninde okulda başarılı olduğu saptanmıştır (Cook ve ark., 2007). Ergenin kuracağı akran ilişkileri kişiliğinin oluşum sürecinde önemli bir etkidir. Ergenin bilişsel ve duygusal gelişiminin olumlu ya da olumsuz sonuçları akranlarıyla kuracağı ilişkinin şekli ile yakından ilişkilidir. Ergenlerin bir sorunla karşılaştığında akranlarıyla kurmuş olduğu ilişkiler önemli bir destek aracı olacaktır (Hartup, 1996). Ergenler arkadaşlarının yanında kendilerini özgür hissederler; arkadaşlarının yanında bir grup üyesi olarak bir değer görür ve statü elde ederler. Akran grubu, ergene yetişkin bir birey olma yolunda sosyalleşme, yorum yapma ve anlama fırsatı verecektir (Baran ve ark., 2005).

Gelişim kuramcılar, akran gruplarının bireyin sosyal ilişkilerinde arkadaşlıktan 'partner' ilişkisine kadar geçen süre içinde önemli bir fonksiyonu olduğu konusunda aynı görüşü paylaşmaktadırlar. Zira ergenin içinde bulunduğu ve benimsediği 'klik' ya da 'kalabalığın' bunu değiştirme konusunda etkisi olduğu görülmüştür (Bee ve Boyd, 2009, s:631). Akranlar ile kurulan sağlıklı etkileşimlerin, ergenin 'öz düzenleme' yeteneklerini geliştireceğine yönelik araştırma sonuçları vardır. Buna karşın akranlarıyla sağlıksız etkileşimler içinde olan ergende ise 'öz düzenleme' yeteneğinin bozulduğu da yine aynı çalışmalarla kanıtlanmıştır (Ulus, 2018).

Ergenin ailesinden problemsiz bir şekilde uzaklaşarak kendi hayatını kurmasında akranlarıyla kurduğu sağlıklı ilişkiler önemli bir aşamadır. Anne-babalarından güvenli bir şekilde ayrıldıklarında ve olumlu akran ilişkileri geliştirdiklerinde kariyer planlama konusunda kendilerine daha güvenir hale geleceklerdir (Felsman ve Blustein, 1999). Aynı araştırmacılar, geç ergenlik döneminde (17-22 yaş) olan gençlerin akran ilişkilerinin kariyer gelişimi üzerindeki etkisini incelemek üzere yaptıkları çalışmada, kariyer seçimlerine akranlarla ilişkinin çevresel etkenlerle de bağlantılı olarak pozitif bir yön çizdiği sonucuna varmışlardır.

Akran grupları sosyal birer 'pekiştirici', karşılaşılan bir probleme karşı destek, gencin davranışlarını değerlendirebileceği bir fırsat, aynı zamanda da ergenin

davranışlarının şekillenmesinde bir araç rolü oynamaktadır (Meriç, 1999). Yetersiz arkadaş ilişkisi ergenlerin depresyona girmesine yol açabilmektedir (Kistner ve diğerleri, 2006). Yakın bir arkadaşının olmayışı ve akranlarıyla yetersiz ilişkiler içinde olması ergenlerde depresyon eğilimini artırmaktadır (Starr ve Davilla, 2009). Yaşam doyumunu açısından ergenliğin ilk dönemlerinde akranlarla kurulan yakın ilişki ve akran dayanışması büyük öneme sahiptir. Akran desteği ve akranlarla kurulan olumlu ilişkiler, arkadaş doyumunu, okula uyum, benlik saygısı ve hayattan duyulan tatmin seviyesinin artmasına yol açar. Buna karşılık ergenin olumsuz akran ilişkileri ya da arkadaşları tarafından olumsuz davranışlara maruz kalması yaşamdan aldığı haz ve yaşam kalitesinde düşüşe sebep olacaktır (Çivitci, 2014).

2.4.3. Ergenlikte Akran İlişkilerini Etkileyen Etmenler

Ergenlerin akran ilişkilerinin kalitesini etkileyecek faktörleri bireysel ve çevresel faktörler olarak iki bölümde gruplayabiliriz. Bireysel faktörleri cinsiyet, mizaç, beklentiler, fiziksel görünüm ve zekâ; çevresel faktörleri ise kültür, aile ve medya etkisi olarak özetleyebiliriz.

2.4.3.1. Bireysel Faktörler

Arkadaşlık ilişkileri yaşın ilerlemesi ile paralel olarak farklılaşır. Yaş ilerledikçe arkadaş ilişkilerinin şekli değişir. Erken ergenlik döneminde aynı cinsiyetten olanlarla ve küçük gruplar içinde olma eğilimi varken ergenliğin orta ve ileri kısımlarında farklı cinsiyetten ve daha büyük gruplar önemli hale gelir. Ergenliğin sonunda ise tekrar küçük gruplar ve romantik ilişkiler öne çıkar (Dunphy, 1963 akt., Bee ve Boyd, 2009). Yapılan araştırmalar ergenin cinsiyetinin kuracağı ilişkilerde ana belirleyici faktör olduğunu göstermiştir. Çevik ve Atıcı'nın (2008) akran ilişkileri üzerine yapmış olduğu araştırmada ergenlerin 10'dan fazla arkadaşına sahip olduğu, bununla birlikte erkeklerin arkadaş ve yakın arkadaş sayısının kızlardan daha fazla olduğu saptanmıştır. Cinsiyet etkisi üzerine yapılan başka bir araştırmada da kızların arkadaşlarıyla olan 'besleyici ilişki' tarzının erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yine aynı araştırmada yaş ilerledikçe 'zehirleyici ilişki' tarzında da bir yükseliş gözlenmiştir (Tümkaya ve ark., 2010).

Ergenler arkadaş seçerken ya da akran gruplarına girerken genellikle kendi mizacına uygun, aynı değer, tutum ve davranışa sahip bireyleri tercih ederler. Ergen sosyal becerilerini kullanarak yer aldığı sosyal çevre ya da akran grupları tarafından

kabul görür (Kimmel, Weiner, 1985). Akran ilişkilerinin akademik başarı ile ilişkisi ile ilgi pek çok araştırma yapılmış ve birçoğunda anlamlı bir korelasyon saptanmıştır (Kalaycı ve Özdemir, 2013). Akademik olarak başarılı olan ergenlerin başarısız olanlara göre arkadaşlık ilişkilerinde daha başarılı oldukları ve arkadaşlarından daha olumlu destek aldıkları saptanmıştır. Benzer şekilde, akademik olarak başarılı ergenlerin arkadaşları ile zaman geçirmekten daha fazla zevk aldığı, sözlerine değer verildiği, arkadaşları tarafından kabul gördüğü ve arkadaşlarına dersler konusunda destek oldukları sonucuna varılmıştır (Karadağ, 2007).

Ergenler bedenlerinde olan değişmelere karşı duyarlıdırlar. Bu değişiklik ergeni aşırı derecede ve genellikle olumsuz yönde etkiler. Kendileri ve bedenleri hakkında başkalarının ne düşündükleriyle yoğun olarak meşgul olurlar. Ergenlik dönemi, gencin kendisinin nasıl görüldüğü ve nasıl bir kişi olduğu hususunda ilgisinin yoğunlaştığı, bedeniyle ilgili sorular sorduğu ve bunlara sürekli cevap aradığı dönemdir. Bireyin vücudundaki değişiklikler o güne kadar kabullenilen ve olması gereken beden imajından elbette farklılık gösterir. Çekicilik, kendine güven ve denge beden imajı ile ilişkilidir. Bununla beraber akran grubu tarafından bakıldığında fiziksel güç, cinsel olgunluk ve çekicilik birer değerlendirme kriteridir (Oktan ve Şahin, 2010). Bireyin kendini kabulü, kendine güveni, sosyal ilişkileri ve kendini kabul ettirmesinde bedeni ile barışık olması önemlidir (Canpolat ve arkadaşları, 2003). Oktan ve Şahin (2010), yapmış oldukları araştırmada kızların beden imajı ile benlik saygıları arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğunu gözlemlemişlerdir. Kızların bedenlerinden memnuniyetleri arttıkça benlik saygılarının da arttığı görülmüştür. Beden imajı yüksek olan kızlarda benlik saygısının da yüksek olduğu, beden imajı düşük olan kızlarda ise benlik saygısının düşük olduğu görülmüştür.

2.4.3.2. Çevresel Faktörler

Kültür, akran ilişkilerini etkileyen çevresel faktörlerin başında gelir. Zira her kültürde ergenlere farklı roller biçilir. Bazılarında diğerlerine oranla sorumluluğu yüksek roller verilir (Brown ve ark., 2008). Bazılarında akran grupları ailenin yerini tutar. Dünyanın farklı bölgelerinde akran ilişkileri incelendiğinde kızların erkeklere nazaran daha fazla baskı altında oldukları görülmektedir. ABD'nin güneyinde sokakta yaşayan ergenler arasında akranlar ailenin yerini tutarak tehlikeli durumlarda yaşamsal destek sağlayabilirler (Booth, 2002). Field'in (akt., Bayhan, Işıtan, 2010) lise öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada Amerikalı ergenlerin akranlarına daha az sarıldıkları

ve dokundukları ifade edilmiştir. Yine aynı araştırmada Amerikalı ergenlerin Fransız akranlarına göre yüz yüze ilişkilerde ve olumlu tavır sergilemede daha zayıf oldukları saptanmıştır. Bu çalışma kültür farkının ergenler tarafından nasıl akran ilişkilerine yansıtıldığına dair ilginç bir örnek olarak gösterilebilir.

Ergenlikte erkek ve kızlar arasındaki duygusal ilişkilere (*flört*) bakıldığında sosyokültürel yapının güçlü bir etkisinin varlığı görülmektedir (Crissey, 2009). Etnik grupların çok olduğu ABD’de yapılan bir araştırmada Asya kökenli ergenlerin son 18 ay içinde Afrika, Amerika ve Latin kökenli ergenlere nazaran daha az romantik ilişki içerisinde oldukları tespit edilmiştir (Carver ve ark., 2003). Dini inançlar ergenlikte kız ve erkek arasındaki duygusal ilişkilerin gelişimini belirlemede önemli bir faktördür. Dini inançlar ve gelenekler, ergenlerin ne zaman duygusal bir ilişkiye başlayacağını, ilişkinin boyutlarını, ilişkide erkek ve kızın rollerinin neler olduğunu belirlemede önemli bir unsurdur (Santrock, 2015, s:395).

Anne ve babaların olumlu stratejiler geliştirmesi, ergene iyi arkadaşlar edinme, akran ilişkilerini yönetme ve riskli davranışlardan korunabilme konularında yol gösterici olacaktır (Uludağlı, Sayıl, 2009). Doğruyol ve Yetim’in (2019) yapmış olduğu çalışmada farklı anne baba tutumlarının akran ilişkilerinde de farklılık oluşturduğunu ortaya koymuştur. Tümkaya ve ark., (2010) yaptıkları çalışma da bize göstermiştir ki otoriter tutuma sahip olan ailelerden gelen ergenlerin akran ilişkilerinde ‘zehirleyici’ ilişki tarzı puanları yüksek iken, daha demokratik kararların alındığı ailelerden gelen gençlerde bu puan daha düşüktür. Yine aynı çalışmada ebeveyn iletişimi uyumlu olan gençlerde ‘besleyici’ ilişki tarzının öne çıktığı görülmüştür. Çevik ve Atıcı’nın (2008) yapmış olduğu araştırma bulgularında öğrencilerin %50’den fazlası ebeveynlerin arkadaşlık ilişkilerine karıştığını belirtmişlerdir. Anne-baba tarafından kızların arkadaşlık ilişkilerine daha fazla karışıldığı ve genellikle müdahalenin anne tarafından gerçekleştirildiği ortaya konmuştur. Başka bir çalışmada ise ailelerin ergenlere arkadaşlarını seçerken yakın çevreden, aileden ve akrabalarından seçmeleri konusunda müdahale ettikleri durumu saptanmıştır (Gündoğdu, 2003).

Ergenlik döneminde aileden uzaklaşan genç, son zamanlarda sosyal bir çevre oluşturmak için sosyal medyayı daha çok kullanmaktadır. İnternette kalma süresini dengede tutamadığı durumlarda ‘problemlili internet kullanıcısı’ durumuna gelen genç, ailesi ve arkadaşları ile ilgili problem yaşamaktadır (Ceyhan, 2008). Ergen, sosyalleşme

ve arkadaş seçimiyle ilgili karşılaştığı bu sorunlardan uzaklaşmak için sanal dünyada daha fazla zaman harcama eğilimine girmektedir (Ögel, 2012). Şahan ve Çapan'ın (2017) yapmış oldukları araştırma bulgularında ergenlerin kişiler arası ilişkilerle ve sosyal kaygı ile ilgili bilişsel çarpıtma durumları ile problemlili internet kullanımları arasında ciddi bir ilişki olduğu, ergenlerin akranlarla sağlayacağı gerçek ilişkiyi sanal dünyayı kullanarak karşılamaya çalıştığı görülmüştür. Kendine güven duyma konusunda problem yaşayan ve yüz yüze iletim becerisinde zayıf olan ergenler sanal dünyada kurdukları gruplarla kendine bir kimlik oluşturma ve bir gruba ait olma gibi ihtiyaçlarını gidermek çabası içindedirler (Ellison ve ark., 2007).

Sosyoekonomik faktörler öğrencinin sosyalleşme becerisini ve dolayısıyla akranları ile olan ilişkilerini etkilemektedir. Balkar (2008), öğrencileri ekonomik bakımdan çeşitlilik gösteren okullarda görev yapan 47 öğretmen (ilköğretim ikinci kademe) ile bire bir görüşerek yapmış olduğu bir araştırmada, öğrenciler arasında var olan sosyoekonomik farklılıkların öğrenci ilişkilerinde gruplaşmalara yol açtığını ve bunun da sınıf içinde yapılan grup çalışmalarını etkilediğini belirlemiştir.

2.5. Akran İlişkilerine Kuramsal Bakış

Ergenlik döneminde gençler hızlı bir şekilde bilişsel, fiziksel, sosyal-duygusal olarak değişikliklere maruz kalırlar. Gençler bu değişiklik sırasında akran grupları, kültür, medya, din ve okul gibi faktörlerden etkilenir ve bazı sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Ergenlerdeki bu gelişimsel sorunların nedenini inceleyen bilim insanları konuya çok farklı yönlerden yaklaşmışlar, bu da alana dair kuramsal bakış açılarında farklılaşmalara yol açmıştır. Çalışmanın bu kısmında kuramsal bir kapsayıcılık olması açısından Piaget'in öncülüğünü yaptığı bilişsel görüş, Erikson'un ortaya koyduğu psikososyal görüş, Hall tarafından tanımlanan biyolojik görüş, Freud'un psikolojik görüşü, Bronferbrenner'in ekolojik görüşü, Bandura'nın sosyal öğrenme yaklaşımı ile Mead'in başını çektiği kültürel görüş ele alınacaktır. Tüm bu kuramlar arasında benzerlikler olsa da her birinin odak noktası farklıdır. Kuramlar incelenirken her ergenin kendine has bir kişiliğe ve özel ilgi alanlarına sahip oldukları unutulmamalıdır (Kulaksızoğlu, 1997).

2.5.1. Bilişsel Görüş

Piaget'e göre çocuk bilgiyi edinmede pasif değil aktif bir alıcıdır. Farklı yaşlardaki çocukların ve yetişkinlerin dünyaları birbirinden farklıdır. Piaget bu

farklılıkların nedenini incelemiş ve kişinin dünyayı anlamasını sağlayan bilişsel süreçleri açıklamaya çalışmıştır (Senemoğlu, 2011, s:83). Piaget, çocukların yetişkinlerin koydukları kuralları kabul eder gibi görünmekle birlikte bunun aslında yetişkinleri anladıklarından değil onlara itaat etmeleri gerektiğini düşündüklerinden dolayı olduğunu savunur (Rubin, ve ark., 2013). Piaget, bilişsel gelişim için toplumsal ya da bireysel olarak insanlarla kurulan etkileşimlerin önemli olduğunu belirtmektedir. Ergen bu etkileşim sırasında anne-baba ve akranları ile çatışmaya girecek ve çatışma sonunda düşüncelerini sorgulayacaktır. Akranlarla yaşanan çatışmalar ergenin olgunlaşmasını, tecrübe kazanmasını ve çevresi tarafından kendisine aktarılan bilgilerle daha üst düzeyde dengelenmeye ulaşmasına yardımcı olur (Limberg, 2011).

Akran ilişkilerine dair bir başka bakış açısı ortaya koyan Sullivan da Piaget gibi karşılıklı saygı, eşitlik ve karşılıklılık kavramlarının akran deneyimlerinden geldiğine inanıyordu. Ancak Sullivan, Piaget'in yaptığı gibi akran etkileşimlerinin önemine odaklanmak yerine, bu kavramların ortaya çıkması için özellikle yakın ilişkilerin ve dostlukların önemini vurgulamıştır. Sullivan, yakın ilişkiler kurmazlarsa ergenin kendisini yalnız hissedeceğini ve değersiz bir kişi olduğunu düşüneceğini savunmuştur (Bayhan ve Işıtan, 2010). Buhrmester (1998), küçük çocuklara nazaran ergenlerin kişisel sırlarını arkadaşlarıyla daha çok paylaşma eğiliminde olduklarına dikkat çekmiştir. Yine ergenler yakın arkadaş ve güvenme duygularını gidermek için ebeveynlerinden çok akran gruplarına bağlanmaktadır (Santrock, 2015 s;392). Sullivan okul öncesi dönemde çocukların akranlarına karşı ilgisiz olduğunu düşünürken okul çağında çocukların birbirlerinin bireysel özelliklerinin farkına vararak birbirlerine değer verdiklerini belirtmiştir. Bunun bir sonucu olarak aslında akranlar 'kişilik biçimlendirici ajanlar' olarak önem kazanmaktadır. Akran ilişkileri üzerine yapılan günümüz çalışmaları üzerinde Sullivan'ın bu yaklaşımının etkili olduğu görülmekte, çocuklarda oluşan psikolojik problemlerin nedenini anlama ve çözüm bulmada muhtelif bilimsel çalışmaya ışık tutmuştur (Rubin ve ark., 2013).

2.5.2. Kültürel Görüş

Mead, ergenlik üzerine Cooley'in geçtiğimiz yüzyılın başlarında geliştirdiği kavramlara dayanarak kendi kuramsal yaklaşımını oluşturmuştur. Mead, yaşamın ilk yıllarında, özellikle akran etkileşiminin bir ürünü olarak, öz benlik oluşturma yeteneğinin aşamalar halinde geliştiğini öne sürmüştür. Bu kuramsal açıklama, akran reddi ile akran mağduriyeti arasındaki ilişkileri ve öz sistemin örgütlenmesini inceleyen

sonraki araştırmacılara ışık tutmuştur. (Rubin ve ark., 2013). Konuya Cooley'in ayna-benlik benzetmesi ile açıklık getirebiliriz. Bu ayna-benlik bireylerin karşısındaki kişileri nasıl gördüğü ve kendilerini nasıl değerlendirdikleri yönünde algılamalara gönderme yapar. Birey, toplumun sunduğu davranışlar çerçevesinde hareket eder. Çevresindekiler bireyin davranışlarına tepki verir ve karşısındakilerin tepkileri de bireye rehberlik eder. Bu da karşıdaki insanlarda hoşnutluk ya da hoşnutsuzluk oluşturur. Birey ayna-benlik olarak seçtiği diğer insanların bakış açısından bakar ve ona göre öz-benliğini oluşturur. Diğer insanlarla ilişkiler sayesinde bireyin öz benliğinin oluşması gerçekteşir (Coştu, 2009).

2.5.3.Psikososyal Görüş

Erikson'un başını çektiği bu yaklaşım ergenlikte kimlik oluşumunda kişiler arası ilişkinin önemli bir yeri olduğunu savunur. Ergenlik dönemindeki çocuk sürekli bir arayış içindedir ve akranlarına körü körüne güvenir. Bu nedenle ergen akran gruplarına girebilmek için anti sosyal davranışlar sergileyebilir. Bu dönemde ergen başarılı bir kimlik oluşumu gerçekteştirirse kendine güvenen bir birey olarak yaşamına devam eder. Aksi halde rol karmaşası ileriki yaşamında kriz çözümleninceye kadar devam edecektir (Senemoğlu, 2011).

2.5.4. Ekolojik Görüş

Bronfenbrenner tarafından ortaya konan karşılıklı etkileşimden söz edilen ekolojik sistemler kuramına göre ekolojik bağlamlar hem ergenenin bireysel özelliklerini etkilemekte hem de ergenden etkilenmektedir (Danış, 2006). Bu modelde ergeni direkt veya dolaylı olarak etkileyen beş farklı sistem vardır. Mikro-sistem ergenin günlük hayatta yakın ilişki içerisinde olduğu aileyi, okulu ve akran gruplarını kapsar. Mikro-sistemlerin karşılıklı ilişkileri, mezo-sistem olarak adlandırılan ikinci düzeyi oluşturur. Eko-sistem, ergenin üstünde etkisi olan, fakat ergenin içinde etkisinin olmadığı bir sistemdir (anne-babanın iş yeri ve onların arkadaşları gibi). Makro-sistem ise daha geniş kültürel, ideolojik çevrelerdir (devlet politikaları, eğitim, sağlık gibi) (Doğan, 2009). Bu sistemler arasında uyum olması halinde ergenin davranışları normal olarak adlandırılırken, uyumun bozulması halinde ergenin davranışı normalden sapar. Böyle bir durumda eko-sistemin dengede olmadığı ve çatışmaların olduğu görülür. Problemi çözmek için bu uyumsuzluk noktalarındaki sıkıntılar giderilerel sistemde denge kurulmalıdır (Davalığil, 1997).

2.5.5. Biyolojik Görüş

Ergenlik psikolojisinin babası olarak bilinen Stanley Hall, insan gelişim planının kişinin DNAsında kayıtlı olduğunu belirtmiştir (Clouiter, 1982). Hall, insanların yaşamları boyunca dört evreden geçtiklerini savunmuş ve bu evrelerin genetik etkenler tarafından oluşturulduğunu ve çevrenin gelişim aşamalarında çok az etkiye sahip olduğunu belirtmiştir (Siyez, 2013, s:27).

Ergenlik dönemi ilkel yaşamdan uygar yaşama geçişi temsil etmektedir. Bu geçiş sırasında kişinin ilkel davranışları ile kazandığı yeni davranışlar arasında uyumsuzluklar oluşmaktadır. Bu uyumsuzlıklardan dolayı ergenlik ‘fırtınalı’ ve stresli bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Bu fırtınalı ve stresli yaşantı ergenin yeniden yapılanma sürecini tamamlamaktadır (Siyez, 2013, s:28).

2.5.6.Sosyal Bilişsel Görüş

Sosyal bilişsel kuramın temsilcisi Bandura bilişsel gelişimin davranışla ve çevreyle ilişkisinin önemli olduğunu savunur. Bandura gözlem yoluyla öğrenmeye, yani çevresindekilerin davranışlarını gözlemleyerek öğrenmeye odaklanmıştır. Örneğin babasının başkasına öfkeyle bağırmasını ve insanlara kötü davranmasını gözlemleyen çocuk daha sonra babasının göstermiş olduğu davranışa benzer hareketleri akranlarına uygulama eğiliminde olur. Sosyal bilişsel kuramcılar, ergenlerin başkalarını gözlemleyerek düşünceler, duygular ve davranışlar kazandıklarını, bu gözlemlerin yaşam boyu gelişimin önemli bir bölümünü oluşturduğunu söylemektedirler (Santrock, 2015, s:407). Ergenlik döneminde çocuklara olumlu davranışlar sevilen, saygı duyulan, beğenilen kişilerin model olmaları yoluyla kazandırılabilir. Ergenlerin arkadaşları ve akran gruplarındaki liderleri de çoğunlukla rol model aldıkları kişilerdir. Model alınan kişi ya da liderin davranışı ergenin davranışını etkileyecektir. Ergen, akran gruplarındaki model aldığı kişileri gözlemleyerek yeni bilişsel ve psikomotor beceriler geliştirebilir. Ergenin modeli gözlemesi yoluyla öğrendiği yasaklar ya güçlenir ya da zayıflar. Kendisinin çekinerek yaptığı davranışı model aldığı kişi yapıyor ve pekiştiriyorsa, ergen çekindiği davranışı rahatlıkla yapar duruma gelir (Senemoğlu, 2011, s:217).

2.6. Göç ve Ergenlik

Ergenlik, çocuğun sosyal olarak geliştiği ve bunun yanında benlik olarak kendi kimliğini oluşturmaya çalıştığı bir dönemdir. Bu dönemde kritik öneme sahip bazı

görevler vardır. Bunlar, yaşlılarıyla iyi ilişkiler içinde olma, kadınsı veya erkeksi rolleri öğrenme, günlük hayat için gerekli olan kavramları geliştirme, ahlaki ve kültürel değerler sistemi geliştirme olarak özetlenebilir. Çocukluktan genç yetişkinliğe doğru yol alırken tüm bu kritik sosyal görevleri sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmek her ergen için üstesinden gelinmesi zor bir süreçken göçmen birey için katlanarak büyüyen devasa problemler yumağına dönüşebilmektedir. Örneğin yaşlılarıyla iyi geçinmeyi ele alırsak, bir göçmen ergen için kendisi gibi göçmen olan akranlarıyla olumlu ilişkiler içinde olması yanında yakın zamanda katıldığı toplumdaki diğer yaşlılarıyla da iyi ilişkiler kurmayı öğrenmesi gerekecektir (Bacanlı, 2016). Sadece göçmen çocuklarla arkadaşlık ilişkilerini sürdürmesi ergenin kapalı bir grup içinde bulunmasına sebep olacak, gettolaşmayı ve çeteleşmeyi tetikleyebilecektir. Gettolar veya çeteler bir süre sonra içinde bulunulan toplum için tehlike olarak görülmeye başlayacak ve bireyin toplumdan dışlanmasına sebep olabilecektir. Bu durum hem ergen hem de içinde yaşadığı toplum açısından başarısızlık olarak addedilecektir.

Bireyin göç etmesi ona büyük fırsatlar sunabileceği gibi, tam tersi pek çok tehlikelerle karşı karşıya kalmasına da sebep olabilir. Bireyin bu durumda yapması gereken en önemli şey fırsatları iyi değerlendirip tehlikeleri en aza indirebilmesidir. Göç eden kişiler geçmişteki deneyimlerini karşılaştıkları yeni kültürle bütünleştirebilme döneminden geçerler. Kişilerin yeni bir ülkeye gelmesi ve bu ülkede yaşamaya başlaması durumunda o kültürden etkilenmesi kaçınılmazdır. Yeni bir kültürden etkilenme (kültürlenme-*acculturation*), bir insanın yeni ülkede başka bir kültürle temasa geçtiği zaman, belli bir dereceye kadar değişmesi ve o kültürden etkilenmesi demektir. Bu durumun kişide stres kaynağı olabilmesi yüksek ihtimaldir (Ekşi, 2015).

Çocukların ve gençlerin sağlıklı gelişimi için bir topluluğa ve destekleyici ilişkilere sahip olması büyük önem arz etmektedir (Strohmeir ve Spiel, 2012). Ergenlik gibi hassas bir dönemde kimlik oluşturmaya çalışan genç, göç ile birlikte içinde bulunduğu kültürden kopar ve akran ilişkileri zayıflar. Bundan dolayı genç birey kimlik oluşumunun zedelenmesi riski ve buna bağlı psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalır (Kaya ve Hiçdurmaz, 2018). Göçmen gencin değişen çevrede ve arkadaş çevresinde kendini sınaması, diğer akranlarıyla karşılaştırması ve yeterliliğini ispat etmesi çok zordur. Bunların yeni çatışmalara ve genç açısından yenilgilere yol açması kaçınılmazdır (Ekşi, 2015). Örneğin Kanada'da yapılan bir araştırmada 35 ülkeden göçmen olarak gelen 13-19 yaşlarındaki 203 ergen incelenmiş ve sonuçta bu

gençlerdeki depresyon, kaygı ve davranış bozukluğu gibi ruh sağlığı belirtilerinin, Kanada vatandaşı gençlerden % 6 daha yüksek olduğu görülmüştür (Tousignant ve ark. 1999).

Gün ve Bayraktar (2008) benzer bir araştırmalarında göç etmiş ve etmemiş 12-15 yaşlarında toplam 305 ergeni, 5 gruba ayırarak incelemişlerdir. Araştırma örnekleminin birinci grubunu İzmir doğumlu, ikinci grubu Mardin ve merkez köylerinden İzmir'e göç edenler oluştururken, üçüncü grubu Kızıltepe-Nusaybin doğumlu, dördüncü grubu yakın köylerden Kızıltepe-Nusaybin'e göç edenler, beşinci grubunu ise köy doğumlu ergenler oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda İzmir'e göç eden gençlerin yaşam doyumu ve benlik saygısının diğer gençlerden daha düşük olduğu, ayrıca İzmir'de yaşayan ergenlerin arkadaş sayısının diğer gruplardaki ergenlerden fazla olduğunu görülmüştür. Göç yaşamış ergenlerde yaşam doyumu, benlik saygısı, sosyal destek ağları ve kültürlenme düzeyi puanları, yaş ve cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Okula devam eden ergenlerin yaşam doyumları daha yüksekken, çalışan ergenlerin kültürlenme düzeyleri daha düşüktür. Göç ettikten sonra geri dönmek isteyenlerin kültürlenme düzeylerinin de düşük olduğu görülmüştür. Yakın ilçelere göç eden gençlerin kültür edinme düzeylerinin ise İzmir'e göç eden akranlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.7. Göçmen Ergenlerin Uyumunu Etkileyen Faktörler

2.7.1. Akran

Çocukların, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminde akranlarla ilişkilerinin önemli olduğuna dair güçlü kanıtlar vardır. Göçmen ergenlerin olumlu akran ilişkilerinin nasıl destekleneceği ve olumsuz ilişkilerin önlenmesi hakkında bilgi sahibi olmak ergenlerin okul başarısını ve sosyalleşmesine katkıda bulunabilir. Bu da ev sahibi ülkede kabul görmüş ve katılımcı bir vatandaş olma yolunda temel yapı taşı oluşturur (Strohmeier ve Spiel, 2003).

Teja ve Schonert (2013), Kanada'da devlet okullarına devam eden 11-19 yaş aralığında 121 Çinli gencin akran ilişkileri ve uyum arasındaki ilişkisini incelemişlerdir. Veriler, akran ilişkileri (akran grubu entegrasyonu, arkadaşlık kalitesi) ve psikolojik uyum (depresyon, kaygı) konularında öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar ile okul yetkinliği, öğrenme problemleri, problemleri davranışları dışa vurma gibi konulardaki öğretmen raporları şeklinde toplanmıştır. Bu araştırma, en iyi arkadaşlıklarda kızların

erkeklerden yakınlık, yardım ve güvenlik boyutunda, erkeklerin ise çatışma boyutunda daha yüksek olduklarını ortaya koymuştur. Hiyerarşik regresyon analizlerinin sonuçları, akran ilişkilerinin boyutlarının birçoğunun uyum sorunlarını anlamlı şekilde doğrulamıştır. Çalışmanın en önemli bulgusu da, göçmen ergenin akran grubuna girmesinin, kaliteli arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesinden daha fazla psikolojik uyumu etkilediğidir.

2.7.2. Aile

Ergenlik döneminde genç ailesinden bağımsız hareket etme eğilimindedir. Anne ve babasını kendisine yardım edemeyecek kadar yetersiz bulabilir. Fakat buna karşılık ikilem içerisindedir ve bu nedenle hala anne-babasının sevgisine, desteğine ve yol göstermesine ihtiyaç duyar ve onların gücünü gerektiğinde arkasında hissetmek ergene güç verir. Öte yandan, göçmen ergenin aile fertlerinin dil ile ilgili problem yaşaması ve bundan kaynaklanan zorluklar karşısında onları yetersiz görmesi, ailesinden bağımsız hareket etmesini de engeller (Ekşi, 2015). Bu durum, daha hızlı yeni dili edinme becerisi olan ergeni bir başka rolü daha üstlenmek durumunda bırakır.

Ergenlerin göç ettikleri yerlerde aileleri ve yaşadıkları ülkenin kültürü arasına yaptıkları aracılıktan ortaya çıkan durum ‘kültür aracılığı’ (*cultural brokering*) olarak adlandırılmaktadır. Bu konu üzerine yapılan bir araştırmada ABD’de yaşayan ve İngilizce bilmeyen 226 Rus göçmen anne ve ergen çifti incelenmiş ve gençlerin üstlenmiş oldukları kültür aracılığı üzerine ilginç sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada kültür aracılığının türleri, aracılığın seviyesi, ergenlerin neden kültür aracılığını üstlendikleri ve rolün ergen ile ailesi arasındaki ilişkileri nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Mevcut sonuçlar ergenlerin %89’unun aileleri için kültür aracılığı yaptığını göstermiştir. Amerika’ya daha yakın zamanda gelen göçmen ailelerin dil konusunda daha fazla sıkıntı yaşadıklarından dolayı ergenlerde daha fazla oranda kültür aracılığı rolü gözlemlenmiştir. Daha fazla kültür aracılığı rolü üstlenen gençlerde yüksek ergen stresi, evde ve arkadaşlarıyla sorular yaşama, okula aidiyet ve okula uyum gibi sorunlar saptanmıştır. Ebeveynlerden alınan ifadelerde ise aksine evde yaşanan sorunların kültür aracılığı fonksiyonundan kaynaklanmadığı görüşü ağır basmıştır (Jones ve Trickett, 2005).

Göçmen ergenler dil ve kültür uyumu hızından dolayı diğer akranlarına nispetle yeni katıldıkları toplumda aile içinde daha fazla sorumluluk alabilmekte, dil bariyerini

hızlı aştıklarından dolayı aile bütçesine katkı sağlamak için çalışmak zorunda kalabilmektedirler. Ancak çalışmak zorunda olmaları ve genellikle düşük getirisi olan bu işlerde geçirilen uzun zaman onların okul başarısına, arkadaşlık ilişkilerine ve topluma uyumuna zarar verebilmektedir (Santrock, 2015). Göçmen ergenler ebeveynlerinin inançları ve kültürleri ile göç ettikleri ülkenin kültürü ve hayata bakış açılarını bağdaştırmakta zorluk yaşamaktadırlar. Orijin ülkeden birlikte getirilen bazı kültürel kurallarla ilgili olarak aileden gelen baskı ve uyarıları yok saymadığı için ergenin topluma uyum becerisi ve esnekliği de olumsuz etkilenebilmektedir (Yörükoğlu, 2007). ABD’de yaşayan kimi göçmen Türk ergenlerin dini bayramları kutlamak yerine ‘Cadılar Bayramı’ni kutlama arzusu, buna karşın ailenin bunu hoş karşılamaması sonucu yaşanan çatışma buna örnek gösterilebilir.

2.7.3. Okul

Göçmen ergenler için kültürlenmenin okul ve eğitim sistemi ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir (Berry, 2015). Okulların kültürün temsil edilmesi ve kültürün bir yansıması olması nedeniyle önemli bir işlevi vardır. Okula uyum, ergenin topluma uyum sağlama sürecinde önemli bir aşamadır (Şimşek ve Kula, 2018). Ancak göçmen öğrencilere yönelik bütünleştirici ve esnek bir eğitim programının oluşturulması gerekmektedir. Yapılan çalışmalar çok kültürlülüğe destek veren, kültürler arası iletişime imkân sunan ve ortak taraflarına vurgu yapan, okula uyumu kolaylaştırıcı bir sisteme ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır (Atasü, 2012; Özer, Komşuoğlu ve Ateşok, 2016; Sakız, 2016; Çakırer ve Özservet, 2015; Atasü, 2014; Topsakal, Merey ve Keçe, 2013; Uzun ve Bütün, 2016).

ABD de göçmen çocuklar üzerine yapılan bir araştırmada çocukların eğitimle ilgili problemlerinin genellikle dil, kültürel farklılık, öğretmenlerin gerçekçi olmayan beklentileri olduğu sonucuna ulaşmıştır (He ve ark., 2005). Buna benzer bir çalışma Türkiye’de yoğun göç almakta olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki okullarda, göçmen çocukların okullara dâhil edilmesine yönelik olarak idarecilerin düşünce, inanç ve tutumlarını incelemek üzere 18 okul yöneticisi ile görüşme yolu ile yapılmıştır. Araştırmada çarpıcı olarak idarecilerin göçmen çocuklara ayrıştırmış sınıflarda eğitim verilmesini desteklediği ve kendi okullarında eğitim almalarına karşı olumsuz tutumlar besledikleri saptanmıştır. Yine aynı araştırma sonuçlarına göre, yeterli alt yapının oluşturulmadığı için ve toplumsal kabul seviyesinin düşük olmasından dolayı, göçmen çocukların okulda verilen eğitime yönelik olumsuz tutum içerisinde oldukları tespit

edilmiştir. Göçmen ergenleri entegre etmeyi hedefleyen bütünleşik okul kültürünün oluşması için paydaşların yapısal ve psikososyal bakımdan desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Sakız, 2016).

Okul ve göçmen uyumu ile ilgili aslında çokça değinilmeyen bir önemli husus da öğretmenlerin bu konularda yeterince eğitilmiş olmaması durumu olabilir. Kardeş ve Akman (2018) tarafından Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri ve uygulamalarını ortaya koymak için yapılan bir araştırmada 19 öğretmen ile görüşülmüştür. Sonuçlara bakıldığında Suriyeli çocukların okula uyum ve Türkçeyi öğrenme konusu ile ilgili sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Yine aynı araştırmada öğretmenlerin göçmenlere eğitim verme konusunda kendilerini yetersiz gördükleri, sınıf ortamının ve eğitim programlarının çocukların eğitim gereksinimlerini karşılamadığı sonucu çıkmıştır. Benzer sonuçlara Erdem'in (2017) yapmış olduğu benzer içerikli bir başka çalışmada da ulaşılmıştır. Araştırmada öğretmenler, müfredatın tekrar analiz edilmesi gerektiğini, ders araç gereçlerinin çeşitlendirilmesinin önemini, ölçme ve değerlendirmeye yönelik iç eğitime olan ihtiyacı belirtmişlerdir.

2.7.4. Etnik Kimlik

Kimlik benliğin kalıcı yönüdür. Kimlik, bir etnik gruba kendini ait hissetmeyi ve bu aidiyeti kapsayan tutum ve duyguları da içermektedir. Göçmen olarak gelen gençler için kimlik gelişim sürecinin ek bir boyutu daha vardır: kendi etnik grubunun kültürü ile yaşamakta olduğu ülkenin kültürü arasında seçim yapmak. Birçok ergen bunu iki kültürlü kimlik oluşturarak çözer ve her iki kültürle de kendini özdeşleştirir (Santrock, 2015).

Çocuklar etnik ve kültürel farklılıkların kabaca bilincinde olmalarına rağmen kendi kökenleri ile bilinçli olarak ilk defa ergenlikte ya da ilerisinde karşılaşılır. Çocukların tersine ergenler ve yetişkinler etnik ve kültürel durumları yorumlayabilir ve geçmişi düşünerek gelecek ile ilgili hesaplanabilir riskler alabilirler.

Kimlik oluşumu her kuşakta farklılık göstermektedir. Birinci kuşak göçmenler genellikle kendi kimlikleri konusunda güvende olacak, değişim ihtiyacı duymayacaklardır. İkinci kuşak göçmenlerin, etnik kimlikleri ile bağı daha çok kendi dillerini ve sosyal ağlarını korumaları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Üçüncü ve daha sonraki kuşaklarda kültürlenme ile ilgili olmayan ve daha derin tarihsel ve siyasi çerçeveler etnik kimliği koruma refleksini etkileyebilir (Santrock, 2015). Örneğin

Akıncı tarafından Fransa’da göçmen olan birinci ve ikinci kuşak Türklerin etnik ve dinsel algılarının incelendiği bir araştırmada konu ile ilgili çarpıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırmada edinilen veriler Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan Türkler üzerine yapılan çalışmalarla karşılaştırılarak analiz etmiştir. Bulgular, Türklerin etnik ve dini algılarının öz kültüre dayandığını ve hâkim olan kimlikle özdeşleşmenin kuşaklar için önemli olduğunu göstermiştir. Diğer taraftan, yine aynı araştırma ikinci kuşak için dini kimlik algısının daha güçlü olduğunu, sembolik tanımlamalar ile dini uygulamalarda ise birinci kuşak ile arasında farklılıklar bulunduğunu tespit etmiştir (Akıncı, 2014).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evreni, çalışma grupları, örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama işlemi ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen kesitsel bir çalışmadır. Tarama modeli 'geçmişte ya da halen var olan bir durumun olduğu şekliyle betimlenmesi' şeklinde tanımlanmaktadır (Karasar, 2009). Araştırmada Türkiye'de yaşayan 12-14 yaş göçmen çocukların akran ilişkilerinin demografik değişkenler (yaş, devam ettiği sınıf, cinsiyet, anne-baba eğitim durumları, hangi ülkeden geldikleri, kaç yıldır Türkiye'de oldukları, anne ve babanın meslekleri, gelir düzeyleri ve kardeş sayıları) açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu ve Örnekleme

Bu çalışmada Yalova ilinde göçmen öğrenci sayısının fazla olduğu ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün izin verdiği okullar olan Zübeyde Hanım Ortaokulu, Şehit Ahmet Uzun Ortaokulu, Şehit Abdülhamit Kaya İmam Hatip Ortaokulu, Sevim Göğez Ortaokulu, Orgeneral Selahattin Risalet Demircioğlu Ortaokulu, Özel Yalova Koleji ve Hüdaverdi Ortaokulu'nda okuyan 11-15 yaş ergenler örnekleme dâhil edilmiştir. Araştırma, PICTES süreciyle hazırlanan ve MEB tarafından uygulanan Türkçe yeterlilik sınavında 60 ve yukarı puan alan ve uyum sınıfını tamamladıktan sonra Türk arkadaşları ile aynı sınıfa devam eden 247 öğrenciden 198 öğrenci örneklem alınarak yapılmıştır. PICTES, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile AB Türkiye temsilciliği arasında Türkiye'deki Mülteciler İçin Mali Yardım Programı anlaşması çerçevesinde imzalanan sözleşme ile Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesidir.

Araştırmanın veri toplama araçlarını uygulamak için Üsküdar Üniversitesi etik kurul izin raporu ile birlikte Yalova İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın uygulanacağı okul idarecileri ile görüşülerek uygun olan günler için randevu alınmıştır. Çalışmanın uygulanacağı gün 5-6 kişilik küçük gruplar halinde öğrenciler ile görüşülerek yapılacak çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Öğrencilere

‘Akran İlişkileri ve Demografik Bilgi Form¹’u’nu nasıl dolduracakları tarif edilmiş, anlamadıkları yerlerde gerekli açıklamalar yapılarak araştırma grubuna dâhil edilen ergenlerin demografik bilgi formunu ve akran ilişkileri ölçeği anketini doldurmaları sağlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Sosyo-Demografik Veri Formu: Veri toplama esnasında sosyo-demografik bilgi formu kullanılmış, bu yolla anketlere katkı sağlayan bireyler hakkında detaylı bilgi edinme amacı güdülmüştür. Sosyo-demografik bilgi formu araştırılması düşünülen konular dikkate alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu form, ölçeği pekiştirmek ve istenilen verileri tamamlamak üzere sorulan sorulardan oluşturulmuştur. Araştırmanın alt soru başlıklarını oluşturan demografik ve sosyokültürel değişkenler olan yaş, cinsiyet, eğitim durumları, hangi ülkeden geldikleri, kaç yıldır Türkiye’de oldukları, anne ve babanın meslekleri, gelir düzeyleri ve kardeş sayıları gibi bilgilere bu şekilde ulaşılmıştır.

Akran İlişkileri Ölçeği: Bu ölçek çocukların ve ergenlerin en iyi arkadaşları ile olan ilişkilerinin niteliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği Z.Atik, A.Çoban, E., F. Çok, T, Doğan, N. Karaman (2014), tarafından Akran İlişkileri Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği adlı çalışmayla test edilmiştir. Bu çalışmada örnekleme yöntemi olarak ‘kolayda örnekleme’ yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği 2011-2012 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen bir araştırmayla teste tabi tutulmuştur. Bu araştırmaya Ankara ilinde bulunan 3 tip okulda (Anadolu lisesi, kolej, genel lise) okuyan 14 ve 19 yaşları arasında olan 603 öğrenci katılmıştır. Akran ilişkileri ölçeğinin yapı geçerliliği ‘Doğrulayıcı Faktör Analizi’ ile test edilmiştir. Bunun sonucunda test edilen 22 maddelik ve beş boyutlu ölçme aracının yeterli uyum iyiliği indekslerine sahip olduğu görülmüştür.

Ölçekte bulunan alt boyutlar sırasıyla ‘birliktelik’ (4 madde), ‘çatışma’ (4 madde), ‘yardım’ (5 madde), ‘koruma’ (4 madde) ve ‘yakınlık’ (5 madde) olarak isimlendirilmiştir. Birliktelik boyutu, bireyin akranı ile gönüllü olarak geçirdiği zamanın oranına işaret etmektedir “Arkadaşım ve ben okuldan sonra ve hafta sonları birbirimizin evine gideriz” önermesi ile ölçülmektedir. Çatışma boyutu, arkadaşlıklardaki anlaşmazlıkların sıklığını ortaya koymayı amaçlamaktadır ve “Arkadaşıma bir şeyi

yapmamasını söylediğim halde onu yapıp beni kızdırabilir veya canımı sıkabilir” cümlesi ile ifade edilmiştir. Yardım boyutu, haksızlıklara karşı diğerini savunmayı ve karşılıklı birbirine yardım etmeyi ifade eder ve bu çalışmada “Bir konuda başım sıkıştığında arkadaşım bana yardım eder” önermesi ile ifade edilmiştir. Koruma boyutu, sorunların üstesinden birlikte gelmeye ilişkin ergenlerin birbirlerine duydukları güvene dikkat çekmektedir ve “Eğer arkadaşım ya da ben ikimizden birini rahatsız edecek bir şey yaparsak, bunun üstesinden kolayca gelebiliriz” ifadesi ile ölçeğe konulmuştur. Yakınlık boyutu ise birbirine duygusal olarak bağlanmayı ifade etmekte olup, “Eğer arkadaşım uzağa gitmek zorunda kalırsa onu özlerim” önermesi ile özetlenmektedir. Ölçek ‘5’li Likert’ tipi derecelendirme üzerinden yanıtlanmıştır. Bu ölçek ‘doğru değil’ yanıtı için ‘1’, doğru olabilir’ yanıtı için ‘2’, ‘genellikle doğru’ yanıtı için ‘3’, ‘çok doğru’ yanıtı için ‘4’, ‘tamamen doğru’ yanıtı için ise ‘5’ şeklinde düzenlenmiştir.

3.4. Araştırma Verilerin Analizi:

Çalışmada elde edilen veriler istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Daha sonrasında ise bulgular literatür taramasında elde edilen bilgilerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Tez yazım aşamasında literatür bilgileri, bu konuda daha önce yapılmış olan çalışmalar ve istatistiksel değerlendirme tez danışmanının yönlendirmesi ile organize edilmiştir. Verilerin analizi SPSS 22 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğunun incelenmesi dağılım eğrilerinin ‘çarpıklık’ ve ‘basıklık’ değerlerinin hesaplanması yoluyla yapılmıştır. Ölçek puanlarından elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Neuman, 2009). Buna göre verilerin analizi sonucunda ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Analizlerde parametrik yöntemler kullanılmıştır.

Çalışmada test tekniklerinden bağımsız gruplar ‘t’ testi ve ‘Anova’ testi kullanılmıştır. Bağımsız gruplar t testi bağımsız iki grubun nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında kullanılan test tekniğidir. Tek yönlü Anova testi ise bağımsız k grubun ($k > 2$) nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında kullanılan bir test tekniğidir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, çalışmada elde edilen verilerin analizi sonucunda elde edilen istatistiksel bulgular yer almaktadır. Bu çalışma ile Yalova'da yaşayan göçmen ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinin sosyo-demografik değişkenlere göre değişip değişmediği araştırılmıştır.

Tablo 4'de akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmanın örneklem grubunun yaş ve cinsiyet açısından incelenmesi için yapılan test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4: Araştırmaya katılan ergenlerin yaş ve cinsiyete göre yüzdelik dağılımı.

Yaş/Cinsiyet	N	%
11	32	16,2
12	57	28,8
13	60	30,3
14	37	18,7
15	12	6,1
Kız	104	52,5
Erkek	94	47,5
Toplam	198	100

Tablo 4'de de görüldüğü gibi, örneklem grubunun %52,4'ünü kız çocukları, %47,5'ini ise erkek çocuklar oluşturmaktadır. Yaş dağılımına bakıldığında ise %16,2'lik kesimin 11 yaşında olanlardan, %28,8'lik kesimin 12 yaşında olanlardan, %30,3'lük kesimin 13 yaşında olanlardan, %18,7'lik kesimin 14 yaşında olanlardan, %6,1'lik kesimin ise 15 yaşında olanlardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 5: Araştırmaya katılan ergenlerin devam ettiği sınıfa göre dağılımı.

Devam Ettiği Sınıf	N	%
5.sınıf	27	13,6
6.sınıf	54	27,3
7.sınıf	52	26,3
8.sınıf	65	32,8
Toplam	198	100

Akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmanın örneklem grubunun devam edilen sınıf açısından yüzdelik dağılımları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tablo 5'de de görüldüğü gibi örneklem grubunun %13,6'sı 5. sınıflardan, %27,3'ü 6. sınıflardan, %26,3'ü 7. sınıflardan, %32,8'i ise 8. sınıflardan oluşmaktadır.

Tablo 6’da akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmanın örneklem grubunun geldikleri ülke açısından yüzdelik oranları verilmiştir.

Tablo 6: Araştırmaya katılan ergenlerin geldikleri ülkelere göre yüzdelik dağılımı.

Ülke	N	%
Irak	132	66,7
İran	15	7,6
Afganistan	9	4,5
Suriye	15	7,6
Filistin	6	3,0
Diğer	21	10,6
Toplam	198	100

Tablo 6’da da görüldüğü gibi örneklem grubunu, %66,7’si Irak, %7,6’sı İran, %4,5’i Afganistan, %7,6’sı Suriye, %3,0’ü Filistin, %10,6’sı ise diğer ülkelere gelen öğrenciler oluşturmuştur.

Akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmanın örneklem grubunun Türkiye’de kaldıkları süre açısından yüzdelik oranları aşağıda verilmiştir.

Tablo 7: Ergenlerin Türkiye’de buldukları yıla göre yüzdelik dağılımı.

Yıl	N	%
1-3 yıl	79	39,9
3-5 yıl	66	33,3
5-7 yıl	38	19,2
7 yıl ve daha uzun	15	7,6
Toplam	198	100

Tablo:7 ’de de görüldüğü gibi örneklem grubunu %39,9’u 1-3 yıl, %33,3’ü 3-5 yıl, %19,2’si 5-7 yıl, %7,6’sı 7 yıl ve daha uzun süredir Türkiye’de bulunan öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 8: Ergenlerin anne eğitim durumuna göre yüzdelik dağılımı.

Eğitim Durumu	N	%
Yok	3	1,5
İlkokul	11	5,6
Ortaokul	34	17,2
Lise	46	23,2
Üniversite	79	39,9
Yüksek lisans/doktora	25	12,6
Toplam	198	100

Akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmanın örneklem grubunun anne eğitim durumu açısından yüzdelerik dağılımı yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8’de de görüldüğü gibi örneklem grubundaki öğrencilerinin annelerinin %1,5’i eğitim almamış, %5,6’sı ilkökul, %17,2’si ortaokul, %23,2’si lise, %39,9’u üniversite, %12,6’sı yüksek lisans ve doktora eğitimi almış kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 9’da araştırmanın örneklem grubunun baba eğitim durumu açısından yüzdelerik dağılımı yer almaktadır.

Tablo 9: Araştırmaya katılan ergenlerin baba eğitim durumuna göre dağılımı.

Eğitim Durumu	N	%
Yok	4	2,0
İlkokul	9	4,5
Ortaokul	18	9,1
Lise	40	20,2
Üniversite	89	44,9
Yüksek lisans/doktora	38	19,2
Toplam	198	100

Tablo 9’da da görüldüğü gibi örneklem grubundaki öğrencilerin babalarının %2,0’si eğitim almamış, %4,5’i ilkökul, %9,1’i ortaokul, %20,2’si lise, %44,9’u üniversite, %19,2’si ise yüksek lisans ve doktora eğitimi almış olan bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 10: Araştırmaya katılan ergenlerin anne çalışma durumu ve mesleğine göre dağılımı.

Çalışma durumu/Meslek	N	%
Çalışıyor	30	15,2
Çalışmıyor	168	84,8
Öğretmen	9	37,5
Emlak	3	12,5
Aşçı	3	12,5
Diğer	9	37,5
Toplam	198	100

Tablo 10’da araştırmaya katılan ergenlerin anne çalışma durumu ve mesleğine göre yüzdelerik dağılımı verilmiştir. Tablo 10’da görüldüğü gibi örneklem grubunun %15,2’sinin çalışmakta, %84,8’i ise çalışmamaktadır. Çalışan annelerin %37,5’inin

öğretmen, %12,5'inin emlak danışmanı, %12,5'inin aşçı, %37,5'inin ise diğer meslek gruplarından olduğu tespit edilmiştir. .

Tablo 11: Ergenlerin baba çalışma durumu ve mesleğine göre yüzdeler dağılımı.

Çalışma Durumu/Meslek	N	%
Çalışıyor	138	70,1
Çalışmıyor	59	29,9
Irak'ta çalışıyor	9	9,9
Emlak	15	16,5
Mühendis	15	16,5
Öğretmen	6	6,6
İşçi	19	20,9
Diğer	27	29,7
Toplam	198	100

Tablo 11'de de görüldüğü gibi örneklem grubundaki öğrencilerin babalarının %70,1'i çalışanlardan, %29,9'u ise çalışmayanlardan oluşmaktadır. Çalışan babaların %9,9'u Irak'ta çalışırken, geri kalanların %16,5'ini emlak danışmanları, %16,5'ini mühendisler %6,6'sını öğretmenler, %20,9'unu işçiler, %29,7'sini de diğer meslek grubu mensupları oluşturmaktadır.

Tablo 12: Ergenlerin aile gelir düzeyine göre yüzdeler dağılımı.

Gelir Düzeyi	N	%
Düşük	49	24,7
Orta	105	53,0
Yüksek	44	22,2
Toplam	198	100

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılan ergenlerin aile gelir düzeyine göre yüzdeler dağılımları görülmektedir. Tablo 12'de de görüldüğü gibi örneklem grubunun %24,7'si düşük, %53,0'ı orta, %22,2'si ise yüksek gelirli ailelerin çocuklarından oluşmaktadır.

Tablo 13: Ergenlerin kardeş sayısına göre yüzdeler dağılımı.

Kardeş sayısı	N	%
1	31	15,7
2	67	33,8
3	52	26,3
4	18	9,1
5>	30	15,2
Toplam	198	100

Tablo 13’de araştırmaya katılan ergenlerin kardeş sayısına göre oransal dağılımları görülmektedir. Tablo 13’de de görüldüğü gibi örneklem grubunun %15,7sinin 1, %33,8’inin 2, %26,3’ünün 3, %9,1’inin 4, %15,2’sinin ise 5 ve üstü kardeşi vardır.

Tablo 14’de araştırmaya katılan ergenlerin en yakın arkadaşlarının hangi etnik kökenden olduğunun oransal dağılımları yer almaktadır.

Tablo 14: Ergenlerin yakın arkadaşlarının nereli olduğuna göre yüzdelik dağılımları.

Yakın Arkadaşının Etnik Kökeni	N	%
Türk	82	41,4
İran	13	6,6
Irak	79	39,9
Suriye	2	1,0
Filistin	6	3,0
Afganistan	9	4,5
Diğer	7	3,5
Toplam	198	100

Tablo 14’de de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan ergenlerin %41,4’ünün en yakın arkadaşı Türk, %6,6’sının İranlı, %39,9’unun Iraklı, %1,0’inin Suriyeli, %3,0’nn Filistinli, %4,5’inin Afgan ve %3,5’inin ise diğer etnik kökenlerden gelmektedir.

Tablo 15’te araştırmaya katılan ergenlerin ölçekte bulunan ifadelere verdikleri cevapların dağılımları ve aldıkları ortalamaların analiz sonuçları görülmektedir. Tablo 15’de ortalaması 4,05’den büyük olan ifadeler şunlardır:

- Arkadaşımla birlikte olduğumda kendimi mutlu hissederim.
- İyİ bir iş yaptığımda arkadaşım benim için mutlu olur.
- İhtiyacım olduğunda arkadaşım yardım edecektir.
- Eğer arkadaşım uzağa gitmek zorunda kalırsa onu zlerim.
- Diğer ocuklar beni rahatsız ederse arkadaşım bana yardım edecektir.

Yine aynı tablo 15’de ortalaması 2,01’den kk olan ifadeler şöyledir:

- Arkadaşımla kavga edebilirim.
- Arkadaşıma yapmamasını söylediğim halde beni kızdırabilir veya canımı sıkabilir.
- Arkadaşım ve ben çok tartışırız.
- Arkadaşım ve ben birçok şey hakkında aynı fikirde değiliz.

- Arkadaşım ve ben okuldan sonraları ve hafta sonları birbirimizin evine gideriz.

Tablo 15: Ölçek ifadelerine verilen cevapların yüzdeler dağılımı ve ortalaması.

	Doğru değil		Doğru olabilir		Genellikle doğru		Çok doğru		Tamamen doğru		Ortalama
	N	%	N	%	N	%	N	%	n	%	
Arkadaşım ve ben bütün boş zamanlarımızı birlikte geçiririz	26	13,1	34	17,2	45	22,7	41	20,7	52	26,3	3,30
Arkadaşım ikimizin birlikte yapabileceği eğlenceli şeyler düşünür	15	7,6	31	15,7	29	14,6	61	30,8	62	31,3	3,63
Arkadaşım ve ben okuldan sonraları ve hafta sonları birbirimizin evine gideriz	72	36,4	36	18,2	34	17,2	30	15,2	26	13,1	2,51
Bazen arkadaşım ve ben boş boş oturur ve okul, spor gibi hoşlandığımız şeyler hakkında konuşuruz	22	11,1	26	13,1	37	18,7	58	29,3	55	27,8	3,49
Arkadaşım ile kavga edebilirim	101	51,0	45	22,7	20	10,1	13	6,6	19	9,6	2,01
Arkadaşıma yapmamasını söylediğim halde beni kızdırabilir veya canımı sıkabilir	87	43,9	53	26,8	24	12,1	19	9,6	15	7,6	2,10
Arkadaşım ve ben çok tartışırız	93	47,0	41	20,7	22	11,1	22	11,1	20	10,1	2,17
Arkadaşım ve ben birçok şey hakkında aynı fikirde değiliz	58	29,3	61	30,8	32	16,2	21	10,6	26	13,1	2,47
Eğer öğle yemeğimi unutursam veya biraz paraya ihtiyacım olursa arkadaşım bana ödünç verir	28	14,1	39	19,7	25	12,6	34	17,2	72	36,4	3,42
Bir konuda başım sıkıştığında arkadaşım bana yardım eder	13	6,6	18	9,1	22	11,1	44	22,2	101	51,0	4,02
İhtiyacım olduğunda arkadaşım yardım edecektir	4	2,0	16	8,1	25	12,6	56	28,3	97	49,0	4,14
Eğer diğer çocuklar beni rahatsız ederse arkadaşım bana yardım edecektir	12	6,1	14	7,1	31	15,7	33	16,7	108	54,5	4,07
Eğer bir çocuk, başımın derde girmesine sebep olursa arkadaşım beni savunacaktır	23	11,6	28	14,1	23	11,6	38	19,2	86	43,4	3,69
Eğer okulda veya evde bir problemim varsa, bu konuda arkadaşım ile konuşabilirim	59	29,8	29	14,6	43	21,7	29	14,6	38	19,2	2,79
Hiç kimseye söyleyemeyeceğim şeyleri bile arkadaşım a söyleyebilirim	62	31,3	23	11,6	29	14,6	26	13,1	58	29,3	2,97
Eğer arkadaşım ya da ben ikimizden birini rahatsız edecek bir şey yaparsak, bunun üstesinden kolayca gelebiliriz	26	13,1	37	18,7	47	23,7	34	17,2	54	27,3	3,27
Eğer arkadaşım ve ben kavga edersek ya da ağız dalaşı yaparsak “özür dilerim” deriz ve her şey yoluna girer	22	11,1	21	10,6	29	14,6	38	19,2	88	44,4	3,75
Eğer arkadaşım uzağa gitmek zorunda kalırsa onu özlerim	16	8,1	17	8,6	13	6,6	34	17,2	118	59,6	4,12
Arkadaşım ile birlikte olduğumda kendimi mutlu hissederim	7	3,5	16	8,1	14	7,1	35	17,7	126	63,6	4,30
Arkadaşım etrafımda olmasa bile onu düşünürüm	12	6,1	25	12,6	32	16,2	41	20,7	88	44,4	3,85
İyi bir iş yaptığımda arkadaşım benim için mutlu olur	5	2,5	13	6,6	28	14,1	51	25,8	101	51,0	4,16
Bazen arkadaşım benim için bir şeyler yapar ve kendimi özel hissederim	17	8,6	18	9,1	31	15,7	49	24,7	83	41,9	3,82

Tablo: 16’da da görüldüğü gibi Akran İlişkileri Ölçeği ve alt boyut puanlarından elde edilen çarpıklık ve basıklık katsayıları +3 ile -3 arasında olduğundan normallik sağlanmış olup analizlerde parametrik olan test teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 16: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarına ait betimsel istatistikler.

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Birliktelik	198	1,00	5,00	3,23	0,92	-,139	-,703
Çatışma	198	1,00	5,00	2,19	0,86	,751	,152
Yardım	198	1,00	5,00	3,87	0,96	-,658	-,149
Koruma	198	1,00	5,00	3,20	0,93	-,087	-,611
Yakınlık	198	1,00	5,00	4,05	0,92	-,960	,265
Akran İlişkileri Ölçeği	198	1,59	5,00	3,66	0,64	-,542	,158

Araştırma grubuna alınan ergen grupları arası farklılıklar olup olmadığı için yapılan analizde 0,05 anlamlılık seviyesi olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında farklılığın $p < 0,05$ olarak saptanması durumunda gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu ifade edilirken $p > 0,05$ olması durumunda ise gruplar arası anlamlı farklılığın olmadığı ifade edilmiştir.

Tablo 17’de Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Yaş Açısından İncelenmesi için yapılan Anova testi sonuçları verilmiştir. Tablo 17’de görüldüğü gibi yaşı farklı olan gruplar arasında akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkende birliktelik boyutunda en yüksek ortalama 11 yaşındakilerde (3,39) iken, en düşük ortalamasının ise 15 yaşındaki (2,88) ergenlerde olduğu saptanmıştır. Çatışma boyutunda ise en yüksek ortalamasının (2,51) 14 yaşında olan ergenlerde olduğu tespit edilmiştir. Yakınlık boyutunda 11 yaşında olanların en yüksek (4,22) ortalamaya sahip olduğu bulgular arasındadır.

Tablo 17: Araştırmaya katılan ergenlerin yaşına göre akran ilişkileri ölçeğine ilişkin sonuçları.

Yaş		N	Ortalama	Ss	F	P
Birliktelik	11	32	3,39	0,91	1,315	,266
	12	57	3,08	0,87		
	13	60	3,35	1,01		
	14	37	3,24	0,93		
	15	12	2,88	0,60		
Çatışma	11	32	2,03	0,89	2,382	,053
	12	57	2,02	0,88		
	13	60	2,18	0,80		
	14	37	2,51	0,89		
	15	12	2,42	0,76		
Yardım	11	32	3,93	0,97	0,375	,826
	12	57	3,82	0,93		
	13	60	3,81	0,98		
	14	37	4,02	0,99		
	15	12	3,77	0,99		
Koruma	11	32	3,06	0,92	0,227	,923
	12	57	3,21	0,99		
	13	60	3,25	0,91		
	14	37	3,21	0,94		
	15	12	3,17	0,82		
Yakınlık	11	32	4,22	0,88	0,547	,701
	12	57	3,98	0,92		
	13	60	4,10	0,91		
	14	37	3,98	1,00		
	15	12	3,90	0,82		
Akran İlişkileri Ölçeği	11	32	3,75	0,56	0,425	,791
	12	57	3,64	0,65		
	13	60	3,69	0,66		
	14	37	3,62	0,69		
	15	12	3,49	0,58		

***p<0,05**

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesi için yapılan t testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının cinsiyet açısından sonuçları.

Cinsiyet		N	Ortalama	ss	T	P
Birliktelik	Kız	104	3,24	0,91	,188	,851
	Erkek	94	3,22	0,94		
Çatışma	Kız	104	2,17	0,94	-,299	,766
	Erkek	94	2,21	0,77		
Yardım	Kız	104	3,95	1,05	1,321	,188
	Erkek	94	3,77	0,84		
Koruma	Kız	104	3,19	0,96	-,054	,957
	Erkek	94	3,20	0,90		
Yakınlık	Kız	104	4,22	0,94	2,720	,007*
	Erkek	94	3,87	0,86		
Akran İlişkileri Ölçeği	Kız	104	3,72	0,69	1,428	,155
	Erkek	94	3,59	0,58		

***p<0,05**

Tablo 18’de ortaya konduğu gibi birliktelik alt boyutunda kızların ortalaması %3,24 iken erkeklerin ortalaması %3,22 olarak saptanmıştır. Çatışma boyutunda kızların ortalamasının %2,17, erkeklerin ortalamasının ise %2,21 olduğu görülmektedir. Yardım boyutunda erkeklerin %3,77 kızların ise %3,95 ortalamasının olduğu saptanmıştır. Birliktelik, çatışma, yardım ve koruma boyutlarında kızlar ile erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Ancak kızlar ile erkekler arasında yakınlık açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p<0,05). Kızların puan ortalaması 4,22 iken erkeklerin ortalaması 3,87’dir.

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Devam Ettiği Sınıf Açısından İncelenmesi için yapılan Anova testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının devam edilen sınıf açısından sonuçları.

Kaçıncı Sınıfa Devam Ediyorsunuz	N	Ortalama	ss	F	P	
Birliktelik	5.sınıf	27	3,34	0,92	,814	,488
	6.sınıf	54	3,18	0,88		
	7.sınıf	52	3,10	0,98		
	8.sınıf	65	3,33	0,91		
Çatışma	5.sınıf	27	2,19	1,05	2,744	,044*
	6.sınıf	54	1,98	0,82		
	7.sınıf	52	2,13	0,76		
	8.sınıf	65	2,42	0,86		
Yardım	5.sınıf	27	3,91	1,07	1,102	,350
	6.sınıf	54	3,76	0,99		
	7.sınıf	52	3,75	1,00		
	8.sınıf	65	4,03	0,84		
Koruma	5.sınıf	27	3,22	0,97	,840	,473
	6.sınıf	54	3,19	1,03		
	7.sınıf	52	3,04	0,91		
	8.sınıf	65	3,31	0,84		
Yakınlık	5.sınıf	27	4,16	0,95	1,660	,177
	6.sınıf	54	4,03	0,86		
	7.sınıf	52	3,83	1,01		
	8.sınıf	65	4,19	0,86		
Akran İlişkileri Ölçeği	5.sınıf	27	3,72	0,72	,886	,449
	6.sınıf	54	3,66	0,61		
	7.sınıf	52	3,54	0,71		
	8.sınıf	65	3,73	0,58		

***p<0,05**

Tablo 19’ incelendiğinde Sınıfları farklı olan gruplar arasında Çatışma açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). 5.sınıf olanların puan

ortalaması %2,19; 6.sınıf olanların ortalaması %1,98; 7.sınıf olanların ortalaması %2,13; 8.sınıf olanların ortalaması %2,42'dir. Buna göre 8.sınıf olanlarda Çatışma en fazla iken 6.sınıf olanlarda en azdır.

Tablo 20'de Araştırmaya katılan ergenlerin geldikleri ülke bazında akran ilişkileri ölçeği ve alt boyutları puanlarının incelendiği Anova testi sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 20: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Geline Ülke Açısından Sonuçları

Hangi Ülkeden Geldiniz	N	Ortalama	ss	F	P	
Birliktelik	Irak	132	3,23	0,94	1,802	,148
	İran	15	3,18	0,79		
	Suriye	15	3,70	0,79		
	Diğer	36	3,05	0,93		
Çatışma	Irak	132	2,21	0,87	1,516	,212
	İran	15	2,32	0,92		
	Suriye	15	2,43	0,94		
	Diğer	36	1,94	0,74		
Yardım	Irak	132	3,83	0,94	2,039	,110
	İran	15	4,19	0,86		
	Suriye	15	4,28	0,78		
	Diğer	36	3,68	1,09		
Koruma	Irak	132	3,14	0,89	1,006	,391
	İran	15	3,27	1,04		
	Suriye	15	3,57	0,81		
	Diğer	36	3,22	1,04		
Yakınlık	Irak	132	4,02	0,92	2,176	,092
	İran	15	4,47	0,85		
	Suriye	15	4,35	0,58		
	Diğer	36	3,86	1,01		
Akran İlişkileri Ölçeği	Irak	132	3,63	0,61	1,389	,247
	İran	15	3,81	0,63		
	Suriye	15	3,93	0,52		
	Diğer	36	3,59	0,77		

*p<0,05

Tablo 20’ de görüldüğü gibi geldiği ülke farklı olan gruplar arasında açısında Akran İlişkileri Ölçeği ve alt boyut (birliktelik, çatışma, yardım, koruma, yakınlık) puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p>0,05$) bulunmamaktadır. Ancak Suriye’den gelen ergenlerin birliktelik (%3,70), çatışma, (%2,43), yardım (%4,28), koruma (%3,57) ve akran ilişkileri (%3,93), alt boyutlarında diğer ülkelerden gelen ergenlere nazaran daha yüksek ortalamaya sahip oldukları bulunmuştur.

Tablo 21’de Göçmen ergenlerin Akran İlişkileri ve alt boyut puanlarının Türkiye’de yaşama süreleri açısından etkisinin olup olmadığının incelendiği Anova testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 21: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının Türkiye’de yaşama süresi açısından sonuçları.

Kaç yıldır Türkiye’desiniz?		N	Ortalama	ss	F	P
Birliktelik	1-3 yıl	79	3,16	0,93	,463	,709
	3-5 yıl	66	3,30	0,89		
	5-7 yıl	38	3,32	0,87		
	7 yıl ve daha uzun	15	3,10	1,17		
Çatışma	1-3 yıl	79	2,34	0,89	1,346	,261
	3-5 yıl	66	2,10	0,89		
	5-7 yıl	38	2,07	0,78		
	7 yıl ve daha uzun	15	2,08	0,78		
Yardım	1-3 yıl	79	3,83	0,95	,337	,799
	3-5 yıl	66	3,89	0,93		
	5-7 yıl	38	3,97	0,93		
	7 yıl ve daha uzun	15	3,71	1,19		
Koruma	1-3 yıl	79	3,14	0,94	,503	,680
	3-5 yıl	66	3,24	0,90		
	5-7 yıl	38	3,30	0,88		
	7 yıl ve daha uzun	15	3,02	1,15		
Yakınlık	1-3 yıl	79	4,00	0,90	1,177	,320
	3-5 yıl	66	4,19	0,89		
	5-7 yıl	38	4,04	0,85		
	7 yıl ve daha uzun	15	3,73	1,23		
Akran İlişkileri Ölçeği	1-3 yıl	79	3,59	0,63	1,041	,376
	3-5 yıl	66	3,73	0,61		
	5-7 yıl	38	3,74	0,60		
	7 yıl ve daha uzun	15	3,52	0,91		

* $p<0,05$

Tablo: 21’de görüldüğü gibi yaşadığı süre bakımından birliktelik boyutu incelendiği de Türkiye’de yaşadığı süre farklı olan gruplar arasında Akran İlişkileri Ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 22: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının anne eğitim durumu açısından incelenmesi.

Anne Eğitim Durumu	N	Ortalama	ss	F	P	
Birliktelik	İlkokul	11	3,07	0,46	1,125	,346
	Ortaokul	34	3,02	0,93		
	Lise	46	3,41	0,90		
	Üniversite	79	3,22	0,95		
	Yüksek lisans/doktora	25	3,39	0,98		
Çatışma	İlkokul	11	2,05	0,95	1,578	,182
	Ortaokul	34	2,23	0,82		
	Lise	46	2,08	0,89		
	Üniversite	79	2,10	0,73		
	Yüksek lisans/doktora	25	2,55	1,12		
Yardım	İlkokul	11	3,73	0,76	0,926	,450
	Ortaokul	34	3,64	1,06		
	Lise	46	3,92	1,07		
	Üniversite	79	3,88	0,90		
	Yüksek lisans/doktora	25	4,09	0,81		
Koruma	İlkokul	11	2,70	0,87	1,972	,100
	Ortaokul	34	2,96	0,88		
	Lise	46	3,27	0,92		
	Üniversite	79	3,34	0,91		
	Yüksek lisans/doktora	25	3,14	1,02		
Yakınlık	İlkokul	11	4,25	0,62	0,809	,521
	Ortaokul	34	3,88	0,95		
	Lise	46	4,09	1,02		
	Üniversite	79	4,00	0,90		
	Yüksek lisans/doktora	25	4,25	0,86		
Akran İlişkileri Ölçeği	İlkokul	11	3,58	0,45	0,994	,412
	Ortaokul	34	3,48	0,64		
	Lise	46	3,75	0,74		
	Üniversite	79	3,69	0,63		
	Yüksek lisans/doktora	25	3,71	0,59		

*** $p<0,05$**

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Durumu Açısından İncelenmesi için yapılan Anova testi sonuçları aşağıda verilmiştir

Tablo 22’de de görüldüğü gibi annesinin eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Akran İlişkileri Ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Annesi üniversite mezunu olan ergen sayısının 79 olduğu görülmektedir. Annesi ilkokul mezunu olan ergenlerin puanları ortalaması en düşük olan boyutunun çatışma (%2,05), en yüksek boyutunun ise yakınlık (%4,25) olduğu tespit edilmiştir.

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Durumu Açısından İncelenmesi için yapılan Anova testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 23: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının baba eğitim durumu açısından sonuçları.

Baba Eğitim Durumu		N	Ortalama	ss	F	P
Birliktelik	İlkokul	9	2,86	0,45	,976	,422
	Ortaokul	18	3,14	0,69		
	Lise	40	3,16	1,10		
	Üniversite	89	3,29	0,93		
	Yüksek lisans/doktora	38	3,43	0,82		
Çatışma	İlkokul	9	2,25	1,22	1,544	,191
	Ortaokul	18	2,51	0,93		
	Lise	40	2,21	0,89		
	Üniversite	89	2,04	0,70		
	Yüksek lisans/doktora	38	2,32	1,04		
Yardım	İlkokul	9	4,20	0,82	,497	,738
	Ortaokul	18	3,90	1,04		
	Lise	40	3,78	1,23		
	Üniversite	89	3,83	0,89		
	Yüksek lisans/doktora	38	3,96	0,80		
Koruma	İlkokul	9	2,86	1,03	,478	,752
	Ortaokul	18	3,15	0,96		
	Lise	40	3,11	1,00		
	Üniversite	89	3,24	0,93		
	Yüksek lisans/doktora	38	3,26	0,86		
Yakınlık	İlkokul	9	4,47	0,45	,727	,574
	Ortaokul	18	3,89	1,02		
	Lise	40	4,00	1,05		
	Üniversite	89	4,04	0,85		
	Yüksek lisans/doktora	38	4,14	0,99		
Akran İlişkileri Ölçeği	İlkokul	9	3,69	0,48	,398	,810
	Ortaokul	18	3,55	0,73		
	Lise	40	3,59	0,79		
	Üniversite	89	3,69	0,61		
	Yüksek lisans/doktora	38	3,73	0,55		

* $p < 0,05$

Tablo 23’de görüldüğü gibi babasının eğitim durumu farklı olan gruplar arasında Akran İlişkileri Ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Babası ilkokul mezunu olan ergenlerin birliktelik (%2,86) ve koruma (%2,86) boyutlarında düşük, yardım (%4,20) ve yakınlık (%4,27) boyutunda yüksek ortalama puan aldıkları saptanmıştır. Babası yüksek lisans ve doktora mezunu olan ergenlerin koruma (%3,26), birliktelik (%3,43) ve akran ilişkileri (%3,73) boyutunda ortalaması en yüksek puanları aldıkları saptanmıştır.

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Annenin Çalışma Durumu Açısından İncelenmesi için yapılan t testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 24: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının anne çalışma durumu açısından sonuçları.

Anne Çalışma Durumu		N	Ortalama	ss	t	P
Birliktelik	Çalışıyor	30	3,31	0,97	,498	,619
	Çalışmıyor	168	3,22	0,92		
Çatışma	Çalışıyor	30	2,56	1,06	2,587	,010*
	Çalışmıyor	168	2,12	0,81		
Yardım	Çalışıyor	30	3,84	0,86	-,165	,869
	Çalışmıyor	168	3,87	0,98		
Koruma	Çalışıyor	30	3,29	1,05	,614	,540
	Çalışmıyor	168	3,18	0,91		
Yakınlık	Çalışıyor	30	4,11	0,92	,413	,680
	Çalışmıyor	168	4,04	0,92		
Akran İlişkileri Ölçeği	Çalışıyor	30	3,63	0,67	-,253	,801
	Çalışmıyor	168	3,67	0,64		

***p<0,05**

Tablo 24’de annesinin çalışma durumu farklı olan gruplar arasında çatışma boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p<0,05$). Annesi çalışanlar ve çalışmayan ergenler arasında akran ilişkileri ölçeğinin alt boyutları olan birliktelik, yardım, koruma, yakınlık ve akran ilişkileri açısından anlamlı bir fark bulunmazken, çatışma boyutunda annesi çalışanların puan ortalaması %2,56 iken çalışmayanların ortalaması %2,12’ olarak tespit edilmiştir. Bulgularda annesi çalışmayanların sayısının 168 olduğu saptanmıştır.

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Babanın Çalışma Durumu Açısından İncelenmesi için yapılan t testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 25: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının baba çalışma durumu açısından sonuçları.

Baba Çalışma Durumu		N	Ortalama	Ss	t	P
Birliktelik	Çalışıyor	138	3,34	0,90	2,540	,012*
	Çalışmıyor	59	2,98	0,94		
Çatışma	Çalışıyor	138	2,16	0,87	-0,911	,364
	Çalışmıyor	59	2,28	0,84		
Yardım	Çalışıyor	138	3,95	0,93	1,956	,052
	Çalışmıyor	59	3,66	1,00		
Koruma	Çalışıyor	138	3,25	0,96	1,267	,207
	Çalışmıyor	59	3,06	0,85		
Yakınlık	Çalışıyor	138	4,12	0,91	1,654	,100
	Çalışmıyor	59	3,88	0,92		
Akran İlişkileri Ölçeği	Çalışıyor	138	3,73	0,65	2,431	,016*
	Çalışmıyor	59	3,49	0,59		

***p<0,05**

Tablo 25’de Babasının çalışma durumu farklı olan gruplar arasında Birliktelik açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışanların puan ortalaması 3,34 iken çalışmayanların ortalaması 2,98’dir. Buna göre babası çalışanlarda Birliktelik daha fazladır.

Babasının çalışma durumu farklı olan gruplar arasında Akran İlişkileri Ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Çalışanların puan ortalaması 3,73 iken çalışmayanların ortalaması 3,49’dur. Buna göre babası çalışanlarda Akran İlişkileri daha iyidir.

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyi Açısından İncelenmesi için yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda verilmiştir

Tablo 26: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının ailenin gelir düzeyi açısından sonuçları.

Ailenin Gelir Düzeyi		N	Ortalama	Ss	F	P
Birliktelik	Düşük	49	3,13	0,95	2,478	,087
	Orta	105	3,17	0,84		
	Yüksek	44	3,50	1,03		
Çatışma	Düşük	49	2,17	0,84	4,570	,011*
	Orta	105	2,06	0,78		
	Yüksek	44	2,52	0,99		
Yardım	Düşük	49	3,78	1,09	0,387	,680
	Orta	105	3,87	0,88		
	Yüksek	44	3,96	0,98		
Koruma	Düşük	49	3,24	0,98	0,332	,718
	Orta	105	3,15	0,87		
	Yüksek	44	3,26	1,02		
Yakınlık	Düşük	49	3,87	0,95	1,353	,261
	Orta	105	4,10	0,86		
	Yüksek	44	4,14	0,99		
Akran İlişkileri Ölçeği	Düşük	49	3,59	0,72	0,394	,675
	Orta	105	3,67	0,58		
	Yüksek	44	3,70	0,71		

***p<0,05**

Tablo 26’da Ailesinin gelir düzeyi farklı olan gruplar arasında Çatışma açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Düşük olanların puan ortalaması 2,17; orta olanların ortalaması %2,06; yüksek olanların ortalaması %2,52’dir. Ailesinin gelir düzeyi farklı olan gruplar arasında birliktelik, yardım, koruma, yakınlık ve akran ilişkileri ölçeği boyutlarında anlamlı fark bulunmamaktadır. Gelir düzeyi düşük olan ergenlerde ise yakınlık boyutunda (%3,87) en düşük ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Buna göre ailesinin gelir düzeyi yüksek olanlarda Çatışma en fazla iken orta olanlarda en azdır.

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısı Açısından İncelenmesi için yapılan Anova testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 27: Akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanlarının kardeş sayısı açısından sonuçları.

Kardeş Sayısı		N	Ortalama	Ss	F	P
Birliktelik	1	31	3,25	0,98	,820	,514
	2	67	3,36	0,98		
	3	52	3,20	0,83		
	4	18	2,94	0,95		
	5 üstü	30	3,16	0,86		
Çatışma	1	31	1,94	0,72	1,779	,135
	2	67	2,31	0,85		
	3	52	2,07	0,88		
	4	18	2,49	0,98		
	5 üstü	30	2,21	0,89		
Yardım	1	31	4,03	0,89	,910	,459
	2	67	3,75	0,97		
	3	52	4,00	0,84		
	4	18	3,86	1,01		
	5 üstü	30	3,73	1,14		
Koruma	1	31	3,48	0,93	1,428	,226
	2	67	3,13	0,93		
	3	52	3,27	0,89		
	4	18	2,94	1,02		
	5 üstü	30	3,06	0,91		
Yakınlık	1	31	4,13	0,89	,300	,878
	2	67	4,03	0,96		
	3	52	4,11	0,82		
	4	18	3,87	1,08		
	5 üstü	30	4,03	0,95		
Akran İlişkileri Ölçeği	1	31	3,82	0,61	1,248	,292
	2	67	3,62	0,65		
	3	52	3,73	0,55		
	4	18	3,46	0,75		
	5 üstü	30	3,58	0,71		

*p<0,05

Tablo 27’de Kardeş sayısı farklı olan gruplar arasında Akran İlişkileri Ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Tek kardeşi olan ergenler yardım (%4,03), yakınlık (%4,03), koruma (%3,48) ve akran ilişkileri (%3,82) boyutunda en yüksek ortalamayı aldıkları saptanmıştır.

Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Yakın Arkadaşının Ülkesi Açısından İncelenmesi için yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 28: Akran İlişkileri Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Yakın Arkadaşının Nereli Olduğu Açısından Sonuçları

Yakın Arkadaşınız Nereli	N	Ortalama	Ss	F	P	
Birliktelik	Türk	82	3,33	0,94	,751	,558
	İran	13	3,19	0,88		
	Irak	79	3,17	0,94		
	Afganistan	9	2,83	1,02		
	Diğer	15	3,28	0,69		
Çatışma	Türk	82	2,05	0,81	1,940	,105
	İran	13	2,50	1,22		
	Irak	79	2,33	0,85		
	Afganistan	9	1,81	0,53		
	Diğer	15	2,18	0,88		
Yardım	Türk	82	3,84	0,90	,586	,673
	İran	13	3,75	0,90		
	Irak	79	3,94	1,01		
	Afganistan	9	3,47	1,34		
	Diğer	15	3,96	0,85		
Koruma	Türk	82	3,36	0,99	1,431	,225
	İran	13	3,17	1,22		
	Irak	79	3,05	0,85		
	Afganistan	9	2,86	0,91		
	Diğer	15	3,27	0,64		
Yakınlık	Türk	82	4,07	0,84	,446	,775
	İran	13	3,89	1,24		
	Irak	79	4,11	0,94		
	Afganistan	9	3,76	1,24		
	Diğer	15	3,96	0,74		
Akran İlişkileri Ölçeği	Türk	82	3,73	0,63	,705	,589
	İran	13	3,53	0,73		
	Irak	79	3,63	0,63		
	Afganistan	9	3,44	0,91		
	Diğer	15	3,68	0,53		

* $p<0,05$

Tablo 28'de Yakın arkadaşının ülkesi farklı olan gruplar arasında Akran İlişkileri Ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Kendisine yakın arkadaş olarak en fazla tercih edilen etnik gruplar Türk ($n=82$) ve Iraklı ($n=79$) olarak saptanmıştır.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular, yöntem bölümünde belirtilen hipotezler ve daha öncesinde özetlenen literatür çerçevesinde değerlendirilmiş ve tartışılmıştır. Bu bağlamda araştırmaya katılan ergenlerin demografik özellikleri ile akran ilişkileri arasındaki bağıntılar dikkate alınarak araştırma bulguları yorumlanmıştır. Bu araştırmada ortaya çıkan bulgular daha sonra hem ülke içinde hem de diğer ülkelerde yapılan benzer demografik değişkenleri içeren farklı akademik çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin akran ilişkileri sırasıyla yaş, cinsiyet, devam ettiği sınıf, geldiği ülke, Türkiye’de yaşama süresi, anne eğitimi, baba eğitimi, anne baba çalışma durumu, gelir düzeyi, kardeş sayısı ve yakın arkadaşının nereli olduğu değişkenleri bakımından puanlanmıştır. Daha sonrasında ise ortaya çıkan puanların bahsi edilen değişkenler açısından anlamlı bir farklılığa işaret edip etmediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Yapılan araştırma için veriler 104 kız ve 94 erkek öğrencinin doldurduğu akran ilişkileri ve sosyo-demografik bilgi formu doldurularak elde edilmiştir. Araştırmaya katılan ergenlerin, akran ilişkilerinin cinsiyet açısından anlamlı bir fark gösterip göstermediği analizi sonucunda birliktelik, çatışma, yardım, koruma, boyutlarında anlamlı bir farkın bulunmadığı göze çarpmaktadır. Buna karşın puanlar yakınlık parametresinden incelendiğinde kızlarla erkeklerin arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunduğu gözlemlenmektedir. Kızların yakınlık bakımından puan ortalaması erkeklerin ortalamasına göre daha yüksek olduğundan akran ilişkilerinde cinsiyetin önemli bir değişken olduğu söylenebilir ki varılan bu sonuç Türkiye’de ve başka ülkelerde yapılan muhtelif çalışmalarda da vurgulanmıştır. Araştırmanın bulgularının değerlendirilmesi her bir demografik değişken bazında aşağıda tartışılmıştır.

Akran ilişkilerinde cinsiyetin önemli bir etken olduğunu saptayan Çiftçi (2018), Türk vatandaşı olan lise öğrencileri üzerine yapmış olduğu benzer bir çalışmada 9-10-11-12. sınıflarda eğitim gören 231 erkek, 227 kız olmak üzere toplam 458 öğrenciye akran ilişkileri ölçeği kullanılarak yüz yüze anket yöntemi ile demografik veri

toplamaştır. Bulgular sonucunda erkek öğrencilerin güven-özdeşim ve sadakat boyutlarında akran ilişkisi puanının, kız öğrencilerinin ortalama puanından daha fazla olduğu ve bunun cinsiyet açısından anlamlı bir fark teşkil ettiğini tespit etmiştir. Benzer bir çalışma Kagesten ve ark. (2016), tarafından farklı kültürel ortamlardaki ergenlerin cinsiyet tutumlarını şekillendiren faktörleri incelemek amacıyla yapılmıştır. Çoğunluğunu Amerikan ve Avrupalı 29 gelişmiş ülkeden ergenlerin oluşturduğu nitel ve nicel farklı çalışma modelleri birleştirilerek yapılan çalışma sonucunda bu tezdeki araştırmamızın cinsiyetle ilgili bulgularına paralel sonuçlara ulaşılmıştır. Bulgular, kişilerarası etkileşimin ve akran ilişkilerinin genç ergenlerin toplumsal cinsiyet tutumlarının inşası üzerinde önemli bir etki oluşturduğunu, bu cinsel kimlik süreçlerinin erkekler ve kızlar için farklı olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Hem cinsiyetin ergenlikte arkadaş seçimindeki önemini, hem de göçmenlik olgusunu aynı anda ele alan bir başka araştırmada özellikle aynı cinsiyetin tercih edildiği vurgulanmıştır. Sosyometri tekniği kullanılarak yapılan bu akran ilişkileri değerlendirilmesinde Türkiye’de ilkökula devam eden 33 Suriyeli öğrenciden (10 kız, 23 erkek) arkadaş tercihinde bulunmaları istenmiştir. Tercihinde bulunan 32 Suriyeli öğrenciden 28inin tüm tercihlerini kendi cinsiyetinden yaptığı gözlemlenmiştir. Diğer üç öğrencinin üç tercihinden bir tanesi karşı cinsiyetten iken yalnızca bir öğrencinin tüm tercihlerinin karşı cinsiyetten olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, oyun arkadaşı olarak aynı cinsiyetten kişilerle oynamak istediklerini belirtmişlerdir (Sinan, 2019). Akran ilişkileri ve uyum arasındaki bağıntıyı ortaya koyan bir diğer araştırma da Kanada’da devlet okuluna devam eden 121 göçmen Çinli ergen üzerinde yapılmış, akran ilişkileri, psikolojik uyum ve okul yetkinliği üzerine öğretmen raporları aracılığıyla veriler toplanmıştır. Bu araştırmanın bulguları en iyi arkadaşlıklarda kızların erkeklerden daha yüksek düzeyde yakınlık, yardım ve güvenlik bildirirken erkeklerin kızlardan daha yüksek düzeyde çatışma bildirdiğini ortaya koymuştur (Teja ve Schonert, 2012).

Yukarıda özetlenen araştırmalardan da görüldüğü üzere kızlar erkek akranlarından daha yüksek düzeyde bağlanma boyutuyla öne çıkarken, erkekler ise daha çok çatışma boyutunda farklılıklar göstermektedirler. Bu farklılıkların kadın ve erkek arkadaşlıklarının niteliklerinden kaynaklanıyor olması muhtemeldir. Kızların arkadaşlarıyla daha fazla iletişim içerisinde olmasının nedeni de kızların yakınlık ve açıklığa daha fazla önem vermelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Bu tezde yapılan çalışmada kızların erkeklere göre daha yakın ilişkilere sahip olduğu sonucu çıkarken kimi araştırmalar tam tersi bir sonuç tespit edebilmektedir. Nitekim göçmen ergenler üzerine Aliverni ve ark. (2019), yapmış olduğu bir araştırmada rastgele olarak seçilen 10. sınıf İtalyan (birinci ve ikinci nesil göçmen) ergenlerden veriler toplanmıştır. Yapılan araştırma bulgusunda göçmen ergen kız öğrencilerin sınıf arkadaşlarıyla daha az yakın arkadaşlık ilişkileri içerisinde oldukları ve akranları tarafından daha az kabul edildikleri görülmüştür. Tespit edilen bu sonuca göre araştırmalardaki bu farklılığın hem örneklem grubundan hem de kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceği değerlendirilebilir.

Bu tezdeki araştırmanın temel değişkenlerinden bir diğerini de yaş grubu oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini 11-12-13-14-15 yaşında olan göçmen ergenler oluşturmaktadır. Örnekleme 11 ve 15 yaşındaki öğrencilerin de dahil edilmesi ile ilk ergenlik ve orta ergenlik dönemleri arasında farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir. Bulgular sonucunda farklı yaş grubunda olan ergenler arasında akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı görülmüştür. Bu bulgu araştırmaya katılan ergenlerin yaş aralığının nispeten dar olmasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim ileri ergenlikte (17-21) akran ilişkilerinin niteliği değişebilir; arkadaşlıkların karşı cinsiyete ve daha romantik ilişkilere yönelmesi söz konusu olabilir.

Araştırmanın temel demografik değişkenlerinden bir diğeri olan sınıf düzeyi düzleminde bulgular değerlendirildiğinde çatışma dışındaki diğer boyutlarda anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Çatışma boyutuna bakıldığında ise sınıfı farklı olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın göze çarptığı değerlendirilmektedir. Öğrencilerden 8. sınıfa devam edenlerde çatışma boyutunun ortalaması en fazla iken 6. sınıf öğrencilerinde bunun daha az olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmada yaş değişkeni düzleminde ergenler arasında arkadaşlık ilişkileri açısından anlamlı bir fark saptanamamış olmasına rağmen devam edilen sınıflar içerisinde farklılıkların gözlenmiş olmasının nedeninin aynı sınıftaki öğrencilerin yaş yelpazesinin genişliğinden kaynaklanıyor olması muhtemeldir. Aynı sınıfta farklı yaşlarda çocukların eğitim alıyor olmasının bir sebebi çocukların dil problemini aşabilmek için devam ettikleri uyum sınıflarından geliyor olmalarıdır. Bunun yanında M.E.B. tarafından verilen sınıf denkleminin birtakım nedenlerle çocuğu geriden başlatması da sınıf içi yaş farklılığına yol açmaktadır. Nitekim daha önce yapılmış olan

bir çalışmada hali hazırda uygulanmakta olan denklik sistemi hakkında öğretmen ve yöneticilerinin görüşleri alınmış ve sonuçta M.E.B.in ilgili birimlerince yapılan denklik kriterlerinin öğrencilerin özel durumları ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak gözden geçirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır (Atlıhan, 2019). Diğer yandan Demir ve ark. (2016), Türk vatandaşı ergenlerin akran ilişkilerini incelemek için yapmış oldukları bir çalışma farklı bir sonuca ulaşılmıştır. Türk öğrencilerin sınıf içi yaş yelpazesi geniş olmadığından yaptıkları çalışma sonucunda sınıf düzeyi ile akran ilişkileri puanları arasında anlamlı düzeyde bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Demografik değişkenlerden bir başkası olan öğrencilerin geldikleri ülke düzeyinde arkadaşlık ilişkilerinde farklılık olup olunmadığına bakıldığında gruplar arasında akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanları açısından farklılık bulunmadığı saptanmıştır. Ancak bu bulgu farklı ülkelerde göçmen öğrenciler arasında yapılan benzer araştırmaların sonuçları ile karşılaştırıldığında birtakım tezatlar göze çarpmaktadır. Örneğin Rothbaum ve ark. (2000) yapmış olduğu kültürlerarası bir analizde arkadaşlık ilişkileri açısından Amerikalı ergenler ile Japon ergenler karşılaştırılmış, Japon olanların akran ilişkilerine diğerlerinden daha az önem verdikleri saptanmıştır. Yine aynı çalışmada Japon ergenlerin akranlarıyla okul dışında daha az vakit geçirmekte olduğu, ev dışında Amerikalı akranlarına göre daha az zaman harcadıkları tespit edilmiştir. Ancak diğer bazı araştırmalara bakıldığında karşımıza çıkan bir başka boyut ise kültür ve din yakınlığının arkadaşlık ilişkilerini kayda değer miktarda etkilediğidir. Nitekim Güneydoğu Asya ve bazı Arap ülkelerinde ergen arkadaşların birbirine verdikleri tavsiyelere ne derece güvendiklerini sorgulayan bir araştırma kültür benzerliği olan gençler arasında arkadaşına güvenin daha yüksek seviyede olduğunu ortaya koymuştur (Santrock, 2017). Yukarıda belirtildiği gibi, bahsi edilen bu araştırmaların sonuçları ile burada yapılan çalışmanın bulguları arasında belirgin farklar olmasının ana nedeni Türkiye’de analizini yapmakta olduğumuz gruptaki kültür ve din farklılığının Kuzey Amerika örnek grubundakine nispetle çok daha düşük seviyede olması ile açıklanabilir. Buna ek olarak sınıflardaki göçmen sayısının fazla olmasının ve öğrencilerin Türkçe dil becerilerinin yüksek seviyede olmasının üzerinde durduğumuz ortak kültür ve din boyutunu etkilediği görülmektedir. Örnekleme katılan öğrencilerin büyük kısmının farklı ülkelere gelmekle birlikte aynı dili (Arapça) konuşuyor olması Yalova’daki göçmen ergenler bazında ortaya çıkan bu sonucun akran ilişkileri açısından fark oluşturmamasının sebepleri arasında

gösterilebilir. Okulların bulunduğu mahallelerdeki Türk ailelerin oraya yerleşen göçmen gruplara karşı göstermiş oldukları olumlu tavır da yine bu bulguyu destekleyen önemli bir etken olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılan göçmen öğrencilerin anne-baba eğitim durumu incelendiğinde akran ilişkisi puanlarında anlamlı fark bir bulunmamıştır. Örneklemdeki ergenlerin ailelerinin büyük çoğunluğunun lise veya üniversite seviyesinde eğitim almış oldukları saptanmıştır. Göçmen öğrenciler üzerinde yapılan bu çalışmayı, Türkiye’de göçmen olmayan lise öğrencilerinin akran ilişkilerinin incelendiği başka araştırmalarla karşılaştırdığımızda büyük oranda paralellik karşımıza çıkmaktadır. Çiftçi (2018), ile Atik ve ark. (2014) yapmış oldukları iki farklı araştırma bu çalışmanın bulguları ile karşılaştırıldığında anne eğitim seviyesi bakımından tam bir paralellik göze çarparken baba eğitim düzeyi yönünden farklılık gösterdikleri gözlemlenmektedir. Bahsedilen her iki çalışmada da baba eğitim durumu açısından güven-özdeşim ve sadakat alt boyutlarında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Babanın eğitim durumu arttıkça ergenin akran ilişkisinin kalitesinin de arttığı saptanmıştır. Annelerin eğitim seviyesinin ergenlerin akran ilişkilerinde kayda değer bir farka yol açmayışının sebebi eğitilmiş ya da eğitimsiz tüm annelerin çocukların bakım ve gelişim süreciyle direkt ilgileniyor olması olabilir. Babalarda farklı bir etkinin göze çarpmasının sebebi ise eğitilmiş olanların çocukların gelişim dönemiyle daha fazla alakadar olmalarıyla açıklanabilir. Anneye güvenli bağlanma ergenin gelişim sürecinde muhakkak rol oynarken babaya güvenli bağlanmanın çocuklarda sosyal iletişim kabiliyetinin artmasına katkısının ancak babada yüksek bir eğitim ve gelişim bilinci ile ortaya çıktığı değerlendirilebilir.

Araştırma örneklem grubunun %85inin en az bir kardeşi olup yapılan çalışmada kardeş sayısının ergenin arkadaşlık ilişkilerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu temel bulguyu hem destekleyen hem de desteklemeyen araştırmalar mevcuttur. Örneğin Günaydın ve Yöntem (2007), ergenlerde akran bağlılığının bazı değişkenler açısından incelendiği araştırmalarında kardeş sayısının akran bağlılığında etkisinin olmadığını saptamışlardır. Koçak (2012) köylerde ve kentlerde yaşayan ergenlerin sosyal becerilerinin gelişiminin incelediği karşılaştırmalı araştırmasında kardeş sayısının sosyal beceri geliştirmede farklılık oluşturduğunu belirtmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, kardeş sayısındaki farklılık kentte yaşayan çocukların olumsuz davranış puanlarında, köyde yaşayan çocukların ise olumlu davranışlar puan ortalamalarında farklılıklar oluşturmaktadır. Araştırmalar arasındaki bu fark örneklem

grubunun Türkiye'deki tipik köy-kent aile yapısı dışında başka bir özel durumla açıklanabilir. Türkiye örneğinde çok çocuk tipik bir köy aile standardı iken bu araştırmanın Yalova örneklemini kentli ve çok çocuklu aileleri temsil etmektedir.

Araştırma örneklemindeki göçmen ergenlerin Türkiye'de hali hazırda yaşadıkları süreye bakıldığında bu değişkenin arkadaşlık ilişkileri açısından anlamlı bir fark ifade etmediği tespit edilmiştir. Araştırmaya konu öğrencilerin büyük çoğunluğu 1-5 yıldır burada yaşıyor olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla örneklem grubunun tamamı ilk kuşak ergenlerden oluşmaktadır. Zaman değişkeninin neden olabileceği farklılıkları gözlemek belki de burada bir sonraki kuşağın da yetişmesi ile mümkün olabilecektir. Nitekim literatürde karşılaşılan çoğu araştırma ilk kuşak ile sonraki kuşaklar arasında arkadaşlık ilişkileri açısından farklılıklar olabildiğine işaret etmektedir. Yine bu araştırmalar ilk ve ikinci kuşak arasında içerisinde yaşıyor oldukları topluma uyum sağlama konusunda da farklılıklar ortaya koymuştur.

Zamanla ortaya çıkan kuşak farklılaşmasının bir örneği Ward (2008) tarafından özetlenmektedir. Ward, 1226 Yeni Zelandalı ve oraya daha yakın zamanda yerleşen göçmenlerin çocuklarından oluşan ergenler üzerinde uyguladığı bir anketle topluma uyum ve arkadaşlık ilişkileri bazında bir araştırma yaparak çarpıcı sonuçlara ulaşmıştır. Araştırmada göçmen örneklemini hem birinci nesil (12 yaşından sonra Yeni Zelanda'ya göç etmiş olanlar), hem de ikinci nesil (her iki ebeveyni de yurt dışında doğmuş olan Yeni Zelanda doğumlu gençler) göçmenlerden oluşturmaktadır. Yapılan karşılaştırma ilginç şekilde göçmen ergenlerin göçmen olmayan ergenlere oranla daha iyi sosyal uyum ortaya koymuştur. Ancak göçmen ergenlerin bu avantajı sonraki nesiller boyunca azalma göstermiştir. Ayrıca ikinci nesil göçmenlerin birinci nesil akranlarına göre daha fazla davranışsal ve duygusal sorun ile daha zayıf okula uyum becerisi gösterdikleri bu araştırmanın diğer önemli bulguları arasındadır. Yalova örneğinin buna benzer bulguları ortaya koymayışı buradaki göç olgusunun henüz çok yeni olmasıyla açıklanabilir.

Sosyoekonomik durum değişkeni bazında bulgular değerlendirildiğinde birliktelik, yakınlık, korunma ve yardım alt boyutlarında ailesinin gelir düzeyi farklı olan gruplar arasında belirgin bir farklılık bulunmazken çatışma açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ailesinin gelir düzeyi yüksek olan ergenlerde çatışma en fazla iken orta düzeyde geliri olanlarda en azdır. Dünya literatürü tarandığında akran ilişkilerinde sosyoekonomik düzeyin etkisinin çalışıldığı muhtelif

araştırmalara rastlanmaktadır. Örneğin Zeijl ve ark. (2000), üst sosyoekonomik düzeydeki 12 yaş grubu çocukların genellikle vaktini ana-baba ve kardeşleriyle geçirdiklerini tespit etmişlerdir. Yine aynı araştırmaya göre 14-15 yaş grubundaki erkek çocuklar daha çok akranlarıyla zaman geçirirken, kızlar ise daha az oranda arkadaşlarını tercih etmektedirler. Sonuç olarak sosyoekonomik düzeyin arkadaşlık ilişkilerini oldukça etkilediği vurgulanmıştır.

Sosyoekonomik düzey değişkeni ve arkadaşlık ilişkileri oldukça sık çalışılmış bir konu olarak karşımıza çıkmakta olup her bir araştırma farklı boyutlarda literatüre katkı yapmıştır. Örneğin Çetinkaya ve ark. (2009), araştırmalarında sosyoekonomik durum ile akran zorbalık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna varmışlardır. Diğer yandan Alivernini ve ark. (2019), ergenlerin sosyoekonomik düzeyinin akran ilişkilerine etkisini incelemek üzere karşılaştırmalı bir çalışma gerçekleştirerek sosyoekonomik düzeyi düşük olan birinci ve ikinci kuşak göçmen ergenlerin akran kabulü ve akran arkadaşlığının yerli öğrencilere oranla olumlu etki puanları açasından anlamlı derecede düşük olduğunu saptamışlardır. Ayrıca, ikinci kuşak öğrencilerin, birinci kuşak öğrencilere göre daha yüksek bir akran arkadaşlığı ve yine bu araştırma ile ortaya konmuştur. Kızların akran kabulü ve akran arkadaşlığı konusunda erkek çocuklara nazaran daha pozitif bir tavır sergiledikleri de aynı araştırmanın diğer bulguları arasındadır. Tümkaya ve ark. (2010) araştırmaları ise gelir düzeyleri arttıkaça ergenlerin akranlarıyla ve çevresiyle ‘besleyici’ olmaktan daha çok ‘zehirleyici’ bir ilişki tarzını daha fazla benimsediklerini ortaya koymuştur. Sarıtaş (2006) ve Ergün’ün (2015) iki farklı araştırması alt sosyoekonomik sınıftan olan ve ekonomik sorun yaşayan ailelerden gelen ergenlerin zorba davranışları daha sık gösterebileceklerini saptamıştır. Tüm bu araştırmalar ve Yalova örneğinin ortak bulgusu ekonomik yönden sınıfsal farklılaşmaların ergenin kişilik yapısını da etkileyeceğine işaret etmektedir. Ergenin ekonomik olarak güçlenmesiyle doğru orantılı olarak sosyal çevresinin de değişmesi olasıdır. Bilinçsiz ve olumsuz yönde sosyokültürel değişim ergenlerin çatışmalı bir ilişki içerisinde bulunmasının sebebi olabilir.

Annenin çalışma durumu açasından bir değerlendirme yapacak olursak annesi çalışan ve çalışmayan gruplar arasında çatışma boyutunda istatistiksel olarak kayda değer bir farklılık göze çarpmaktadır. Annesi çalışan ergenlerin çatışma ölçek puanı ortalaması çalışmayanların ortalamasından yüksektir. Anne çalışma durumunun çocuğun gelişimi üzerine yaptığı etkiyi konu edinen çoğu araştırmada da aynı şekilde

bundan çocuğun olumsuz yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde karşımıza çıkan çoğu araştırmanın annenin çalışması üzerine değil de çalıştığı işin anneyi nasıl etkilediği üzerine odaklandığı görülmekle birlikte bu çalışmalar dolaylı olarak bu tezdeki ilgili hipotezi de aslında doğrulamaktadır. (Goodman ve ark., 2011). Yakın dönemde yapılmış bir başka örnek incelemede Ann ve Crouter (2006) ebeveynin işyerindeki stresli durumlarından kaynaklanan problemleri eve nasıl yansıttıklarını incelemiştir. Araştırma sonunda uzun çalışma saatleri, stresli iş ortamı, emeğinin karşılığını alamama gibi kötü çalışma koşullarına sahip ebeveynlerin, daha iyi şartlarda çalışanlara nispetle ev ortamında daha öfkeli ve etkisiz kalarak çocuklarına karşı görevlerini yapamamalarının ihtimal dahilinde olduğu sonucuna varılmıştır. Ebeveynlerin iş yerinde olumsuz çalışma şartları ve yüksek stres düzeyleri ergen ve ailesi arasındaki ilişkiyi zedelemekte ve ergenlerde olumsuz davranışlara ve daha düşük akademik başarıya yol açmaktadır. Yine benzer şekilde Almeida ve ark. (1999) yaptıkları çalışmanın sonucuna göre işte ve evdeki stresten dolayı ergen sahibi annelerde karşılaşılan anne-çocuk çatışması daha yüksek iken bu oran çocuğunun yaşı ergenlik öncesi olan annelerde daha düşüktür. Bunlarla beraber bazı araştırmalar ergene gereken ilgi ve bakım sağlandığında problemlili davranışların olmayacağını göstermiştir (Temel ve Aksoy, 2016). Burada önemli olanın ebeveyn ile geçirilen zamanın uzunluğu ya da kısalığından daha çok bu zamanın geçirilme şekli ve ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin boyutu ve kalitesi olarak değerlendirilebilir.

Sözü edilen tüm bu örnekler bu tezin ilgili alt hipotezinin bulguları ile büyük oranda paralellik arz etmektedir. Yalova örneğinde konu alınan ebeveynler geldikleri ülkede statüsü nispeten yüksek bir işte çalışmaktayken Türkiye'ye geldiklerinde mesleklerinden farklı ve daha düşük kalitede işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır. Yeni bir ülkede ve farklı koşullarında çalışıyor olmaları onların stres altında olmalarına sebep teşkil ediyor olabilir. Ebeveynlerin stres altında olmaları neticesinde yüksek oranda ebeveyn-ergen çatışmasına yol açıyor olabilir. Oluşan bu çatışma ergenin düşük düzeyde psikolojik adaptasyonuna sebep olmaktadır. Ergen ve ebeveyn arasındaki çatışmanın onun sosyal ilişkilerini ve özellikle akran ilişkilerinin niteliğini önemli derecede etkileyeceği öngörülebilir.

Babasının çalışma durumu farklı olan gruplar arasında bir karşılaştırma yapıldığında birliktelik alt boyutu ve akran ilişkileri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Babası çalışan ergenlerin birliktelik puan

ortalaması çalışmayanların ortalamasından yüksek bulunmuştur. Buna göre babası çalışanlarda birlikteliğin daha fazla ve akran ilişkilerinin daha iyi olduğu sonucu çıkarılabilir. Babanın ergenle zaman geçiriyor olması, hatta ergenin babasına işinde yardım ediyor olması babanın üzerindeki stres faktörünü azaltabileceği gibi ergen açısından da kendisini babası ile özdeşleştirme imkânı sağlayacaktır. Nitekim Crouter (2001) bir çalışması sonucunda babaların haftada 60 saat kadar yoğun çalıştıklarında yoğun iş temposundan dolayı yapmak istediklerini gerçekleştiremedikleri veya sorumluluklarını yerine getiremedikleri hissine kapıldıkları zaman ergen çocukları ile ilişkilerinde daha çatışmalı hale geldikleri kanısına varmıştır. Yalova örneğine baktığımızda babaların bir işte çalışıyor olması ergenlerin kendilerini yabancı bir ülkede maddi açıdan güven içinde hissetmelerine yol açıyor olabilir. Babaları ile beraber bir işte çalışmak birlikte bir iş başarma hissi vererek onların kendilerini değerli hissetmelerine, çevreye ve akranlarına karşı daha olumlu davranışlar sergilemelerine fırsat veriyor olabilir.

Yakın arkadaşının nereli olduğuna dair bir değerlendirme yaptığımızda arkadaşları farklı ülkelerden gelmiş olan gruplar arasında akran ilişkileri ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamış, en fazla tercih edilen arkadaşların Türk ve Iraklı ergenlerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Literatür tarandığında göçmenlerin arkadaş seçiminde daha çok kendi etnik kökeninden kişileri ya da kendi etnik kökenine en yakın gördüklerini tercih ettikleri görülmektedir. İnsanların kendi etnik kökeninden olan kişileri arkadaşlık tercihlerinde birini alternatif olarak görmesi literatürde '*friendship homophily*' olarak ifade edilmektedir. Titzmann ve ark. a. (2007) tarafından İsrail'deki Rus Yahudisi göçmen ergenlerle ve Almanya'dan göçle gelmiş olanların etnik arkadaşlıkta kendi kökenlerinden olan kişileri ne derece arkadaş tercihinde öne aldıklarına dair yapılan araştırmanın sonuçları bu hipotezi destekler mahiyettedir. Yahudilik gibi hem dini hem de etnik kimliği aynı anda ifade ettiği düşünülen bir grupta bile köken farkının bu denli öne çıkması oldukça çarpıcıdır. Titzmann'ın çalışmasının sonucunda kendi etnik kökeninden arkadaş seçme eğilimi daha dışa kapalı ve geleneksel bir yapıda olan Rus Yahudisi göçmen ergenlerde daha yüksek oranda görülmüştür. Yine aynı çalışmada kendi etnik kökeninden arkadaş seçmede kültürlenme (*acculturation*) durumu, dil kullanımı ve kişiler arası bireysel farklılıkların etkisi olduğu da saptanmıştır. Aynı araştırmacının bir başka çalışmasında kültürlerarası veya etnik gruplar arası arkadaşların seçiminde kültürlenmenin önemli bir

yere sahip olduğunu ortaya konulmaktadır. Tizmann ve ark. b. (2007), Sovyetler Birliği'nden Almanya'ya göç etmiş birinci ve ikinci kuşak ergenler üzerinde başka bir etnik grupla arkadaşlık kurup kurmadıklarına dair bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın sonucunda ülkeye yeni gelen ergenlerin ikinci kuşak ergenlere göre başka etnik kökenden daha yüksek oranda arkadaş edindikleri ortaya çıkmıştır. Ancak zamansal olarak bakıldığında ikinci neslin arkadaşlıkları devam ederken yeni gelen ergenlerin farklı etnik kökenden olanlarla kurduğu arkadaşlık ilişkilerinde anlamlı bir düşüş gözlenmiştir.

Etnik arkadaşlık ile ilgili tüm bu bulgular arkadaşlıktaki değişim oranının yeni dil kullanımındaki değişimle yakından ilişkili olduğunu göstermiştir. Araştırmalar yerli ergenlerle arkadaşlık oluşumunda yeni öğrenilen dilin kullanımının çok önemli bir rol oynadığını, sosyal öğrenme süreçleriyle yakından ilgili olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, Smith ve ark. (2016), İngiltere, Almanya, Hollanda ve İsveç okullarındaki ergenlerin arkadaşlık ilişkilerini incelediklerinde sınıfların etnik kompozisyonu ile göçmen ve yerli ergenlerin arkadaş seçimi arasında doğrudan bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Bu çalışmada göçmen gençlerin normal koşullarda herkesle arkadaşlık kurabildiği, ancak aynı etnik kökenden birileri sınıfa dahil olduğunda bu gençlerin arkadaş tercihlerindeki homojenliğin orantısız şekilde bozulduğu gözlemlenmiştir. Ancak yeni gelen bir öğrencinin yabancı üzerinde yarattığı bu etki yerli gençler arasındaki arkadaşlık ilişkilerinin derinliği üzerinde hiç görülmemiştir. Buna karşılık, yerli öğrenciler arasındaki etnik arkadaş arayışı (*friendship homophily*) sınıfların içindeki göçmen sayısı yoğunlaşmaya kadar son derece düşük kalmakta, çok sayıda göçmen öğrenci arasında sıkı arkadaşlık gözlemlendiğinde ise tepkisel olarak artmaktadır. Bu önemli tespit özellikle yoğun göç alan toplumlarda kritik bir sınıf içi çeşitlilik düzenlemesi yapılması gerektiğini işaret etmektedir. Bu bulgunun Yalova örneği açısından da gözden kaçırılmaması gereken bir sürece işaret ediyor olduğu değerlendirilebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Göç olgusu Türkiye için en az cumhuriyet tarihi kadar eski bir gerçeklik olmakla birlikte yakın coğrafyasında yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik çalkantılar nedeniyle özellikle son on yılda yoğunlaşan yeni bir göç dalgası ile karşı karşıya kalınmıştır. Tarihi gerekçelerle uyguladığı açık kapı politikası göçmenler için Türkiye'yi kolay gelinebilir bir sığınak olarak öne çıkarmakta, bu durum ülkenin özellikle iktisadi açıdan canlı olan batısındaki şehirler için üstesinden gelinmesi zor karmaşık problemleri de beraberinde getirmektedir.

Çatışma bölgelerinden kaçan yetişkinler bir şekilde yeni ortama adapte olurken esasen en büyük sarsıntıyı çocuklar ve ergenler yaşamaktadır. Önemli bir kısmı çatışmalar sona erse bile geldiği ülkeyi belki de hatırlamayacak kadar Türkiyeli olan bu gençlerin problemlerini anlamaya çalışmak hem onların içinde yaşadıkları topluma daha iyi uyum sağlamalarına yardımcı olacak, hem de bir şekilde insan gücüne katılacak olan bu kesimle ilgili karar vericilere ışık tutacaktır. Akademik anlamda da bu ve buna benzer çalışmaların ülkemizdeki yaşayan göçmen ergenlerin topluma uyumu ve geleceği üzerine yapılması muhtemel daha derinlemesine araştırmalara yol göstermesi beklenebilir.

Ergenlik insanın yaşam serüveni içinde başlı başına bilinmezlerle dolu fırtınalı bir dönemi temsil eder. Bütün bu bilinmezleri daha da karmaşık hale getiren de demografik değişkenlerdir. Bu çalışma ile ergenlerin akran ilişkilerinin çeşitli alt boyutları demografik değişkenler ışığında analiz edilerek bu değişkenlerin ilişkilerde nasıl bir etki yaptığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bulguları hem Türkiye'de daha önce yapılmış olan hem de dünya literatüründe öne çıkan benzer çalışmaların tespitleri ile karşılaştırılmış, benzeştiği ve ayrıştığı noktalar öne çıkarılmıştır. Alt hipotezler düzleminde yapılan karşılaştırmalar Yalova örneğinde yapılan saptamaların büyük oranda diğer çalışmalarla paralellik arz etmekte olup kimi noktalarda farklılaşmalar göze çarpmıştır.

Çalışmanın diğer benzer araştırmalarla büyük oranda paralellik ortaya koyduğu konuların başında kızların erkeklere nispetle daha yakın ilişkiler kuruyor olması gösterilebilir. Yine ergenliğin çatışma boyutuna dair erişilen bulgular 14 yaş ile 12 yaş

arasında belirgin bir farklılığa işaret etmekte olup diğer benzer araştırmalarla büyük oranda benzerlik arz etmektedir. Bu durumda Göçmen kızların akran ilişkilerinde daha yakın ilişkiler içinde olmasının nedenleri araştırılabilir ve erkek öğrencilerin akran ilişkilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Benzer şekilde anne ve babanın çalışma durumu açısından ulaşılan sonuç da literatürde karşılaşılan diğer araştırmalarla oldukça paralel bulgulara işaret etmiş, çalışan annesi olanlar için çatışma boyutu göze çarparken babası çalışanlarda birliktelik boyutu ve olumlu akran ilişkileri öne çıkmıştır. Ergenler için düzenlenecek çalışmalarda ebeveynlerin de katılımı sağlanarak ergenlerin onlarla kaliteli vakit geçirmelerini sağlayacak programlar düzenlenmesi faydalı olacaktır.

Araştırmanın temel demografik değişkenlerinden bir diğeri olan sınıf düzeyi düzleminde Çatışma boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın göze çarptığı tespit edilmiştir. Bu durum sınıf içindeki yaş dağılımının denklik sistemindeki kriterler nedeniyle orantılı olmayışından kaynaklanabileceğinden MEB'in ilgili birimlerince yapılan denklik kriterlerinin öğrencilerin özel durumları ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

Diğer çalışmalardan nispeten farklı sonuçların tespit edildiği alt hipotezlerin başında Türkiye'de geçirilmiş olan süre gelmektedir. Süre açısından yapılan değerlendirme ortaya anlamlı bir fark koymamış olup bu durum nesil farklılaşmasının henüz Yalova örneğinde oluşmaması ile açıklanmıştır. Bunun yaşanma ihtimali bir sonraki nesilde ortaya çıkacağından yerel ve ülke bazında gerekli önlemlerin alınması doğru bir yaklaşım olacaktır.

Farklı bulgulardan bir diğeri de gelir düzeyi alt başlığında gözlemlenmiş olup, ekonomik durumu iyi olan ailelerde çatışma boyutunun yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum özellikle Yalova'ya yerleşen göçmen ailelerin ortalama gelir düzeyinin yüksekliği ve ergenlerin kolay para harcayabilmesi ile açıklanmıştır. Bu varılan sonuç aynı zamanda Yalova kentine yerleşiyor olan göçmenlerin genellikle nasıl bir sosyoekonomik profile sahip oldukları hakkında önemli ipuçları vermektedir. Sosyoekonomik sınıfsal farklılıklar göçmen ergenlerin farklı kişilik özelliklerine sahip olmalarına sebep teşkil ediyor olabilir. Bunda ebeveynlerin yetiştirme tarzlarının etkili olduğu söylenebilir. Bunu gidermek için okul idaresi veya yerel yönetimler aracılığı ile

ergenlerin ailelerine ergen gelişimi ve anne baba tutumu konulu konferanslar düzenlenebilir. Yine bilgilendirme yazıları gibi çalışmalar yoluyla ergenin çatışmalı durumunun giderilmesi denenebilir.

Yakın arkadaş boyutunda farklı etnik kökene sahip ergenlerin arkadaş tercihleri açısından anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Örneklem grubuna dahil edilen yaş aralığının genişletilmesi ve farklı bölgelerde bulunan ergenleri de içine alacak daha kapsamlı çalışmalar yapılması ülkenin tamamını kapsayacak çok daha kuşatıcı sonuçlara ulaşmayı mümkün kılacaktır.

Bu araştırmada kullanılan demografik bilgiler ergenlerin arkadaşlık ilişkilerini incelemek için bize fırsatlar verse de tam olarak yeterli değildir. Bundan dolayı göçmen ergenlerin akran ilişkilerini inceleyecek çalışmaların onların bireysel özelliklerini, ebeveyn tutumlarını, gelecek beklentilerini, çevre kitlenin göçmenlere bakış açısını, yaşadıkları ortamın fiziksel ve sosyal özelliklerini içine alarak konuyu bütüncül bir perspektiften ele almaları faydalı olacaktır.

Ergen ilişkileri üzerine yapılacak çalışmalar kesinlikle tüm paydaşları bir şekilde sürece dahil etmelidir. Örneğin okullar ve yerel yönetimler göçmen ergenlerin akran ilişkilerine yönelik etkinlikler düzenleme konusunda sıkı iş birliği içinde hareket edebilirler. Göçmen gençlerin topluma uyumu sadece okullarda ulaşılacak bir hedef olamaz. Onların yerli akranlarıyla birlikte sportif ve sanatsal faaliyetlerle birlikte sosyal sorumluluk projelerine yönlendirilmesi uyum için olumlu katkı yapacaktır. Bu çalışmalar ergenlerin aileleri de dahil edilerek uyum çalışmalarının daha kapsamlı ve bütüncül ilerlemesi sağlanabilir.

Hem Türkiye’de hem de uluslararası düzeyde politika yapımcıların göçmenlerin yaşamlarını iyileştirmek için yeni stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Bu stratejileri geliştirmek için, bilim insanlarının göçmen ve yerli ergenler arasındaki duygusal ve davranışsal problemlerdeki açıklayabilecek faktörleri belirleyerek politika yapımcılara destek vermeleri gerekir.

KAYNAKLAR

- Abalı, O. (2018). *Ergenlik Dönemi* 1. Baskı, İstanbul: Adeda Yayıncılık
- Akıncı, MA (2014). Fransa'daki Türk Göçmenlerinin Etnik ve Dinî Kimlik Algıları. *Bilig*, 2014; 70: 29-58.
- Akıncı, B., Nergiz, A. & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2015; Sayı 2; 58-83 Ankara
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürler Arası İletişim. *Journal of International Social Research*, 20: 19-25
- Akyol, N., Akman, B. & Yıldız, C. (2018). Öğretmenlerin Akran Zorbalığına İlişkin Görüşleri ve Zorbalıkla Baş Etme Stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33(2): 439-459. Ankara.
- Almeida, D, Wethington, E, & Chandler, Al. (1999). Daily Transmission Of Tensions Between Marital Dyads And Parent-Child Dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 49-61.
- Alıvernını, F., Cavicchiolo, E., Girelli, L., Lucidi, F., Biasi, V., Leone, L., Manganeli, S. (2019). Relationships Between Sociocultural Factors (Gender, Immigrant and Socioeconomic Background), Peer Relatedness and Positive Affect in Adolescents. *Journal of Adolescence*, 76: 99-108.
- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği. *Mukaddime*, 5(2): 53-70.
- Archibald, A. B., Graber, J. A., & Brooks-Gunn, J. (1999). Associations Among Parent-Adolescent Relationships, Pubertal Growth, Dieting, And Body Image in Young Adolescent Girls: A Short-Term Longitudinal Study. *Journal Of Research On Adolescence*, 9(4): 395-415.
- Argon, T. Yılmaz, Ç.D. (2016). Lise Öğrencilerinin Akran İlişkileri Algıları ile Okula İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Özel Sayı: 250-260.
- Atasü, T.R. (2012). Türkiye'de Göçmen Çocukların Profili, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri. Hızlı Değerlendirme Araştırması. İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı Ve Uluslar Arası Göç Örgütü (IOM). <http://docplayer.biz.tr/266861-Turkiye-de-gocmen-cocuklarin-profili-sosyalpolitika-ve-sosyal-hizmet-onerileri-hizli-degerlendirme-arastirmasi.html>
- Atasü, Tr. (2014). Hayatı Değiştirmek İçin Yola Çıkanlar- Yola Çıkınca Değişen Hayatlar: Bir Müracaatçı Grubu Olarak Göçmen Çocuklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1): 89-107.
- ATİK, Z. E., ÇOBAN, A. E., ÇOK, F., DOĞAN, T., & KARAMAN, N. G. (2014). Akran İlişkileri Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2): 433-446.
- Atlıhan, M.A. (2019). Göçmen Öğrencilerin Okul Örgütüne Uyumunda Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Rollerini. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Pamukkale.

- Avcı, M. (2006). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1): 39-63.
- Aydın, D., Şahin, N. & Akay, B. (2017). Göç Olayının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 7(1): 8-14.
- Bacanlı, H. (2016). *Eğitim Psikolojisi*. 23 Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2017). Göç ve Çocuk Benliği: Araftakiler. International Migration And Children- Uluslararası Göç ve Çocuklar, Uluslararası Göç ve Çocuk Sempozyumu. 17 Kasım 2017.
- Bakırcıoğlu, R. (2015). *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balkar, B. (2008). Öğrenciler Arasındaki Sosyal ve Ekonomik Farklılıkların Öğrenci İlişkileri ve Öğretim Süreci Üzerindeki Etkisine Öğretmen Görüşleri, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 17: Sayı 3: 29-46.
- Baran, A. G., Demir, N.Ö.& Ulusoy, D. (2005). Türkiye'deki Ergenlerin Arkadaş Akran Grupları ile İlişkileri ve Sapmış Davranışlar Ankara Örneği. *Bilgi Türk Dünyası ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 32: 83-108.
- Bayraktar, F. (2007). Olumlu Ergen Gelişiminde Ebeveyn/Akran İlişkilerinin Önemi, *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*: 14 (3): 157-166.
- Bayhan, P., Işıtan, A. G. S. (2010). Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20): 33-44.
- Bee, H., Boyd, D.(2009). *Çocuk Psikolojisi*, 1.Baskı, (Çeviri Okhan Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Berry, W. (2015). *The Unsettling of America: Culture & Agriculture*. Catapult. books.google.com Erişim Tarihi 12.09.2019.
- BMMYK, (2010), *Sığınma ve Mülteci Konularındaki Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler*, ss. 62-66.
- Bowker, A. (2004). Predicting Friendship Stability During Early Adolescence, *Journal Of Early Adolescence*, 24: 85-112.
- Booth, M. (2002). Arab Adolescents Facing The Future: Enduring Ideals And Pressures To Change *The World's Youth*. New York: Cambridge University Press.
- Bostan, H. (2018). Nüfus Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Yalova. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(17): 75-105.
- Brown, B.B., Bakken, J., Ameringer, S.W., Ve Mahon, S.D. (2008). A Comprehensive Conceptualization of The Peer Influence Process in Adolescence. *Understanding Peer Influence in Child Adolescence*. New York.
- Brown, B. B. (2004). Adolescents' Relationships With Peers. *Handbook Of Adolescent Psychology*, 2: 363-394.

- Buhrmester, D. (1998). Need Fulfillment, Interpersonal Competence, And The Developmental Context Of Early Adolescent Friendship. *Friendship in Childhood And Adolescence. Cambridge University Press*.P. page: 158-185.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, sayı 17*. Muğla
- Canpolat, B. I., Örsel, S., Akdemir, A., & Özbay, M. H. (2003). Ergenlerin Kendilik Algısında Beden İmajının ve Beden Kitle İndeksinin Rolü. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi, 11(2)*: 143-154.
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme”, *Sosyal Bilimler Dergisi, sayı 24*: 129-142.
- Çakırer Özservet, Y. (2015). *Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü. Göçmen Çocukların Şehre Uyumu ve Eğitim Politikası 1.Baskı. Kocaeli: Umuttepe Yayınları*
- Carver, K., Joyner, K. & Udry, J.R. (2003). National Estimates of Romantic Relationships. *Annual Review of Psychology Vol. 54*: Palo Alto, CA: Annual Reviews.
- Çavuşoğlu, H. (2006). Uluslararası Göç; Nedenleri, Tipleri, Türleri ve Göçmenler. *Folklor/Edebiyat Sayı: 48, s. 83-104*. Ankara
- Çetinkaya, S. Nur, N. Ayvaz, A.; Özdemir, D. Kavakçı Ö. (2009). Sosyoekonomik Durumu Farklı Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Depresyon ve Benlik Saygısı Düzeyiyle İlişkisi *Anadolu Psikiyatri Dergisi; Vol. 10, Iss. 2, 151-158*.
- Çevik B. G. Atıcı, M. (2008). Lise 3. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt: 17, sayı: 2, s: 35-50*.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen Ruh Sağlığı Açısından Bir Risk Faktörü: İnternet Bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 15(2)*, 109-116.
- Çiçekli, B. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü. 2. Baskı. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları*.
- Çiftçi, H. (2018). Akran İlişkileri Düzeylerinin Karşılaştırılması: Lise Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme. *İtobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 7(3)*.
- Çivitci, A. (204). İlk Ergenlikte Öğrenci Yaşam Doymu: Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Açısından Bir Değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi, 44(202)*, 5-18.
- Clouiter, R. (1982). Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar, Çeviren; Bekir Onur, Erişim tarihi;10.09.2019 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/491/5805.pdf>
- Cobb, N. J. (2007). *Adolescence: Continuity, Change, and Diversity*. New York: McGraw-Hill.
- Cook, T.D., Deng, Y., Morgono, E. (2007). “Friendship Influences During Early Adolescence: The Special Role of Friends, Grade Point Average. *Journal of Research on Adolescence, 17*, 325-356.
- Coştu, Y. (2009). “Toplumsallaşma Kavramı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme” *Dil Bilim Akademik Araştırma Dergisi, , sayı 3: s. 128*.

- Crissey, S.R. (2009). Dating And Romantic Relationships, Childhood And Adolescence. in D. Carr (Ed.) *Encyclopedia Of The Life Course and Human Development*, Boston.
- Crouter, A.C., Bumpus, M. F. Head, M.R. & Mchale, S. M. (2001). Implications of Overwork and Overload For The Quality of Men’s Family Relationships. *Journal of Mariage and Family*, 11: 87-101.
- Curtis, A. C. (2015). Defining Adolescence. *Journal Of Adolescent And Family Health*, 7(2), 2.
- Dağlı, Z. (2019). Düzce’de Göçmenlerin Sorunlarına Çözüm Modelinin Kamu Politikası Açısından Analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1-14.
- Danış, Z. (2006). “Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem yaklaşımı “*Aile ve Toplum Dergisi*, Yıl 8, Cilt 3, Sayı 9.
- Davaslıgil, Ü. (1997). “Ekolojik Yaklaşımın Psikoloji ve Eğitime Uygulanması” *Eğitim ve Bilim Dergisi* 21-103.
- Demir, Y., Kutlu, M., Erdoğan, U. (2016). Ergenlerin Akran İlişkilerinin çeşitli Değişkenlere göre İncelenmesi. VII. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi – 5-8 Mayıs, Çanakkale*.
- Demir, Ö. N., Baran, G. A. Ve Ulusoy, D. (2005). Türkiye’de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları ile İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örnelemi. *Bilig*, sayı: 32, s: 83-108.
- Derman, O. (2008). “Ergenlerde Psikososyal Gelişim,” *İ.Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitim Etkinlikleri Sepozyum Dizisi*, No. 63, s.12-21.
- Doğan, A. (2009).” Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi,” *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı dergisi* 17 (3).
- Doğan, T., Karaman, N. G., Çoban, A. E., Ve Çok, F. (2012). “Ergenlerde Arkadaşlık İlişkilerinin Yordayıcısı Olarak Cinsiyet ve Aileye İlişkin Değişkenler”. *İlköğretim Online*, 11(4), 1010-1020.
- Doğan, M., (2009). Socio-Economic Structure of The Population in Yalova, Management and Education Academic Journal, Vol.5, No: 2, 76-84 pp. Bulgaristan.
- Doğruyol, S., Yetim, Ü. (2019). Ebeveyne Bağlanma, Algılanan Anne/Baba Tutumu ile Akran İlişkileri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılık Rolü. *Nesne*, 7(14), 34-51.
- Dönmez Kara, C. Ö. (2015). Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye’nin Politikaları. *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale*.
- Dubey, S., Mallah, V., (2015). Migration: Causes and Effects, International Conference on Issues in Emerging Economies (ICIEE), *The Business ve Management Review*, Volume 5-4.
- Dunphy, D. C. (1969). *Cliques, Crowds & Gangs: Group Life of Sydney Adolescents*. Melbourne: Cheshire.
- Dümenci, S. S. B., Ve Gürsoy, F. (2019). Akran İlişkileri Ölçeği: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 64-70.

- Erdem, C. (2017). Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözümüne Dair Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Ergün, N. (2015). “Erken Ergenlikte Okul, Aile ve Demografik Değişkenlere Göre Akran Zorbalığının İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekşi, A. (2015), Türkiye’de ve Beş Kıtada Gençler, Nobel Tıp Kitapevi. s: 423, Ankara.
- Ellison, N., Steinfield, C. Ve Lampe, C. (2007). The Benefits Of Facebook Friends: Social Capital And College Students’ Use Of Online Social Network Sites. *Journal of Computer Mediated Communication*, 12(4), 1143–1168.
- Feiring, C. (1999). Other Sex Friendship Networks and The Development of Romantic Relationship Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*. 28, 495-512.
- Felsman, D. E., Ve Blustein, D. L. (1999). The Role Of Peer Relatedness In Late Adolescent Career Development. *Journal Of Vocational Behavior*, 54(2), 279-295.
- Field, T. (1999). American Adolescence Touch Each Other Less and More Agressive Toward Their Pers as Compared with French Adolescence. *Adolescence* vol:34, no:136 s:753.
- Goodman, W.B.,2011 Parental Work Stres And Latent Profiles Of Father–Infant Parenting Quality. *Journal of Marriage and The Family*.73,588-604.
- Gülay, H. (2009). 5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Gün, Z., Ve Bayraktar, F. (2008). Türkiye’de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2).
- Gün. Z., (2016). *Göç Psikolojisi Çağdaş Psikoloji Akımları*, 1. Baskı, 11. Bölüm. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Günaydın, B. Yöndem, Z (2007). “Ergenlerde Akran Bağlılığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt ;7 sayı: 1.
- Gündoğdu, R. (2003). İlköğretim 3. 4. Ve 5. Sınıf Çocuklarının Arkadaşlık Konusundaki Görüşleri ve Arkadaşlık Seçimlerini Etkileyen Etmenler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Günay, E. Atılğan, D. Serin, E. (2017). “Dünyada ve Türkiye’de Göç Yönetimi” Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2), 37-60.
- Harton, H., Latane, B. (1997). Social Influence and Adolescence Lifestyl Attitues. *Journal of Research on Adolescence*, vol. 7, 197, 220.
- Hartup, W.W., (1996). *The Company They Keep: Friendships and Their Developmental Significance*. *Child Development*, 67, 1-13.

- He, Y., Bettez, S.C. Ve Levin, B.B. (2015). Imagined Community Of Education: Voices From Refugees And Immagrants. *Urban Education*, 1-29.
- IOM (2011). Uluslar Arası Göç Örgütü: “*Glossary on Migration*”, OIM International Migration IOW Edition.
- Jones, J. C., Trickett, J.T. (2005). Immigrant Adolescents Behaving as Culture Brokers: A Study of Families From the Former Soviet Union, *The Journal of Social Psychology*. Volume; 145, issue 4.
- Kagesten, A., Gibbs, S., Blum, R. W., Moreau, C., Chandra-Mouli, V., Herbert, A., Ve Amin, A. (2016). Understanding Factors That Shape Gender Attitudes in Early Adolescence Globally: A Mixed-methods Systematic Review. *11(6)*.
- Kalaycı, H., Ve Özdemir, M. (2013). Lise Öğrencilerinin Okul Yaşamının Niteliğine İlişkin Algılarının Okul Bağlılıkları Üzerine Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 293-315.
- Kallio, E. (2016). Human Migration: Implications and Opportunities for Conservation. *Working Paper*.
- Kaner, S. (2000). Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Geliştirme Çalışması, *Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 33(1), 77-79.
- Karadağ, İ. (2007). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık. 28.Baskı, Ankara
- Kardeş, S. Akman, B. (2018). Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri, *İlköğretim Online*, 17(3): s. 1224-1237.
- Kaya, Y. Hiçdurmaz, D. (2018). Göç Duygusunun Ergen Ruh Sağlığına Etkisi” *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 15(2) 136-141.
- Keniston, K. (1970), Youth: A New Stage in Life. *American Scholar*, (Autumn), 631-654,
- Kimmel, D. C., Weiner, I. B. (1985). *Adolescence: A developmental transition*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers. New Jersey.
- King, J. (2016). Three Kings: Migrant Masculinities in Irish Social Practice, Theoretical Perspective and Theatre Performance. *Irish Journal of Applied Social Studies*, 16(1), 2.
- Kıstner, J., A., David – Ferdon, C. F., Repper, K. K., & Joiner, T. E. (2006). Bias and Accuracy of Childrens’ Perceptions of Peer Acceptance: Prospective Associations with Depressive Symptoms. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 34, 349-361.
- Koç, M., (204). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi Ve Genel Özellikleri, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.
- Koçak, N. L. Y., & Bütün Ayhan, A. T. D. (2012). *Köy Ve Kentte Yaşayan İlköğretim İkinci Kademeye Devam Eden Çocukların Sosyal Becerilerinin İncelenmesi* (Doctoral Dissertation, Ankara

Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Bilim Dalı).

- Koçak, Y., Terzi, E., (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Köse, N. (2015). Ergenlerde Akran İlişkilerinin Mutluluk Düzeyine Etkisi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. Cilt 2, sayı: 4.
- Kulaksızoğlu, A. (2008). *Ergenlik Psikolojisi*. Remzi Kitabevi, Ankara.
- Lee, E.S (1966). A Theory of Migration *Demography* 3(1): 47-57
- Lindberg, E. N. A. (2011). Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-10.
- Meriç, B. (1999). Grup İçinde Popüler Olan Gençlerin Bazı Kişilik Özellikleri Üzerine Bir İnceleme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Neuman, W. L. (2009). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar: 1. Cilt*. Yayın odası.
- Newman, B. M. (2011). *Theories of Adolescence. Encyclopedia of Adolescence. B. B. Brown and M. J. Prinstein*. Academic Press. 1: 20-29. Italy.
- Nielsen, L. (1996). *Adolescence: A contemporary view*. Fort Worth, TX: Harcourt Brace College Publishers.
- Oktan, V., Ve Şahin, M. (2010). Kız Ergenlerde Beden İmajı ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası insan bilimleri dergisi*, 7(2), 543-556.
- Olweus, D. (1993). Bullying At School: Understanding Children’s Worlds, *Blackwell Publishing* Oxford, MA.
- Ögel, K. (2012). İnternet Bağımlılığı: İnternetin Psikolojisini Anlamak Ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak, *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, İstanbul.
- Örgütü, U. G. (2009). Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf. Erişim Tarihi, 10, 17.
- Özer, Y.Y., Komşuoğlu, A. Ve Ateşok, Z.Ö. (2016). Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 34-42.
- Özbey, S., (2010). Okul Öncesi Çocuklarda Uyum ve Davranış Problemleriyle Başa Çıkmada Ailenin Rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 9-18. Ankara.
- Plenty, S., Jonsson, J. O. (2017). Social Exclusion Among Peers: The Role of İmmigrant Status And Classroom İmmigrant Density. *Journal of Youth And Adolescence*, 46(6), 1275-1288.
- Rubin, K. H., Coplan, R., Chen, X., Bowker, J., Mcdonald, K. L. (2013). Peer Relationships in Childhood in Social And Personality Development *Psychology Press*. pp,317-368.

- Rothbaum, F., Poll, M., Azuma, H., Miyaka, K. & Weisz, J. (2000). The Development of Close Relationships in Japan and United States: Path of Symbiotic Harmony and Generative Tension Child Development, 71: 1121-1142
- Sakız, H. (2016). Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleştirme Önerisi. *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Santrock, J. W., (2017). *Ergenlik*. Çeviri. Müge Siyez, 14. Basım, Ankara: Nobel Yayıncılık
- Santrock, J.W. (2015), *Yaşam Boyu Gelişim*., Çeviri: Prof. Dr. Galip Yüksel, 13. Basım, Nobel Yayıncılık, Sayfa 26-35. Ankara.
- Sarıtaş, M. (2006). İlköğretim 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinde Gözlenen Zorba Davranışların Aile Sorunlarına Göre İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*, Nuray 19. Baskı S. 78 Pegem Akdemi, Ankara.
- Set, T., Dağdeviren, N., Aktürk, Z. (2006). Ergenlerde Cinsellik. *Genel Tıp Dergisi*, 16(3), 137-141.
- Sinan, F. N. (2019). Türkiye’de ilkokula devam Suriyeli çocukların akran ilişkilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Bursa
- Siyez, D. M., (2013). *Ergenlerde Problem Davranışlar ve Önleme Çalışmaları*, 4. Baskı Pegem Akademi 4. Baskı s.3 Ankara.
- Smith, A., Ve Schneider, B. H. (2000). The Inter-Ethnic Friendships of Adolescent Students: A Canadian Study. *International Journal of Intercultural Relations*, 24(2), 247-258.
- Spano, S. (2004). Stages of Adolescent Development, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.625.9586&rep=rep1&type=pdf> Erişim Tarihi 09.08.2019.
- Star, L., R., Davila, J. (2008). Differentiating İnterpersonal Correlates Of Depressive Symptoms And Social Anxiety in Adolescence: Implications For Models Of Comorbidity. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 37, 337-349
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* Çev. Ed. ÇOK F. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Strohmeier, D., Ve Spiell, C. (2003). Immigrant Children in Austria: Aggressive Behavior And Friendship Patterns İn Multicultural School Classes. *Journal of Applied School Psychology*, 19(2), 99-116.
- Strohmeier, D., Ve Spiel, C. (2012). Peer Relations Among Immigrant Adolescents: Methodological Challenges and Key Findings in *Migrations: nterdisciplinary Perspectives* ss. 57-65. Springer, Vienna.
- Şahan, M., Çapan, E. B. (2017). Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımında Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtımların ve Sosyal Kaygının Rolü. *Ege Eğitim Dergisi* 2017 (18) 2: 887-913.

- Şahin, Ş., Ve Özçelik, Ç. (2016). Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.
- Şimşek, H. Ve Kula, S. S. (2018). Türkiye'nin Göçmen Politikasında İhmal Edilen Boyut; Eğitsel Uyum Programı, *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, ss: 5-21.
- Sinan, F. N. (2019). Türkiye'de İlkokula Devam Eden Suriyeli Çocukların Akran İlişkilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Teja, Z., Ve Schonert-Reichl, K. A. (2013). Peer Relations Of Chinese Adolescent Newcomers: Relations Of Peer Group Integration And Friendship Quality To Psychological And School Adjustment. *Journal Of International Migration And Integration*, 14 (3), 535-556.
- Temel, F., Aksoy, A., (2016). *Ergen ve Gelişimi; Yetişkinliğe İlk Adım*, 4.basım, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Thet, K. (2014). Pull And Push Factors Of Migration: A Case Study In The Urban Area Of Monywa Township, Myanmar. *Department Of Statistics At the Institute of Economics.*, 1(24) 1-14.
- Titzmann, P. F., Silbeteisen, R. K., & Schmitt-Rodermund, E. (2007). Friendship Homophily Among Diaspora Migrant Adolescents In Germany And Israel. *European Psychologist*, 12(3), 181-195.
- Topçu, A. E. (2018). Okullarda Akran Zorbalığının Yaygınlığı ve Doğası Üzerine Derleme, *Kriz Dergisi*, cilt: 26 (2). Ankara.
- Topsakal, C.; Merey, Z. Ve Keçe, M. (2013). Göçle Gelen Ailelerin Çocuklarının Eğitim Öğrenim Hakkı ve Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 546-560.
- Tousıgmant, M. Habımana, E. Bıron, C. Malon, C. Sıdoli, Leblanc, E. (1999). The Quebec Adolescent Refugee Project: Psychopathology and Family Variables in a Sample From 35 Nations, *Journal of the American Academy of Child Adolescent Psychiatry*, sayı; 38 p. 1426-1432.
- Türk Kızılayı (2017). 2017 Yılı Göç İstatistik Raporu, https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/38492657_2017-yili-goc-istatistik-raporu-ocak-2018.pdf
- Tümkaya, S., Çelik, M., & Aybek, B. (2013). Ergenlerin Kişilerarası İlişkilerini Etkileyen Sosyal Yaşantı Değişkenlerinin İncelenmesi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 163-178.
- Ulus, L. (2018). Ergen Bireyler İçin Yaşam Becerileri, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* Cilt 5 Sayı; 12, s. 516-537
- Uludağlı, N. P., Ve Sayıl, M. (2009). Orta ve İleri Ergenlik Döneminde Risk Alma Davranışı: Ebeveyn ve Akranların Rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 14-24.
- U.R.M.C. (2019). Cognitive Development In The Teen Years, Urmc./Achester.Edu. Erişim Tarihi (26.11.2019).
- U.G.Ö. (2009). Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü. Online Erişim. Erişim Adresi: http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf. Erişim Tarihi, 10, 17.

- Uzun, E. M., & Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Ünlü, S., Kızıllan, T., Ve Elçiyar, K. (2018). Göçmenlerin Uyum Sağlama Sürecinde Yaşadıkları Çatışmalar ve Sayısal Topluluklar. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 11(1), 5-18.
- Ward, C. (2008). *The Experiences Of Migrant Youth: A Generational Analysis*. Department of Labour.
- Wreath, S.A., Flannagan, K.S., Bierman, K.L., (2010). Friendship Moderate Psychosocial Maladjustment In Socially Anxious And The Media. *Journal Of Youth and Adolescence*, 37, 113-126.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: 1. Baskı, Anı Yayıncılık.
- Yavaş, C. Ö. G. (2012). Orta ve Geç Ergenlik Dönemindeki Ergenlerde Tutum ve Davranış Farklılıkları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2).
- Yavuzer, H. (2014). *Gençleri Anlamak*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul, Remzi Yayınevi.
- Yılmaz, A., (2014). 'Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri,' *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/2 Winter 2014, p. 1685-1704, Ankara.
- Youngblade, M. L., Storch, A. E., Nackashi, J.A. (2009). *Developmental – Behavioral Pediatrics –Peers*, part, (2) 4. Baskı, Online Boks, part 2, s. 152-158
- Yörükoğlu A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. 7.Baskı, Özgür Yayınları, s:227-234.İstanbul.
- Yörükoğlu, A (2016), *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, 30. Basım, İstanbul.
- Yöndem, D.Z., Totan, T. (2007). Ergenlerde Zorbalığın Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi, *Ege Eğitim Dergisi*, (8) 2: 53-68 İzmir.
- YUKK, (2013). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* md 3/1, 2 (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>)
- Zeijl, E., Poel, Y. T., Bois-Reymond, M. D., Ravesloot, J., & Meulman, J. J. (2000). The Role of Parents and Peers in the Leisure Activities of Young Adolescents. *Journal of Leisure Research*, 32(3), 281-302.
- <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> erişim tarihi (08.09.2019)
- https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_tasar%c4%b1m_icler.pdf erişim tarihi (08.11.2019)
- http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1067 erişim tarihi: (10.09. 2019)
- <https://yalova.csb.gov.tr/nufus-durumu-i-7139> erişim tarihi:(11.01.2020).

ww.who.int. World Health Organization erişim tarihi (15.10.2019).

<https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci> erişim tarihi (10.01.2020)

<https://gocmenburo.com/kisa-donem-ikamet-izni/> erişim tarihi (11.01.2020)

EKLER

EK 1. Akran İlişkileri Ölçeği

Sevgili öğrenciler,

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve şu andaki en yakın arkadaşınızla olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadenin sizin için ne kadar doğru olduğunu aşağıda yer alan derecelendirme ölçeğini kullanarak belirtiniz. Ölçek 1’den 5’e kadar derecelendirilmiştir. “1” arkadaşlığınız için doğru değil, “2” doğru olabilir, “3” genellikle doğru, “4” çok doğru, “5” tamamen doğru, şeklinde düzenlenmiştir.

Teşekkürler

1	Arkadaşım ve ben bütün boş zamanlarımızı birlikte geçiririz.	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
		1	2	3	4	5
2	Arkadaşım ikimizin birlikte yapabileceği eğlenceli şeyler düşünür.	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
		1	2	3	4	5
3	Arkadaşım ve ben okuldan sonraları ve hafta sonları birbirimizin evine gideriz.	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
		1	2	3	4	5
4	Bazen arkadaşım ve ben boş boş oturur ve okul, spor gibi hoşlandığımız şeyler hakkında konuşuruz.	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
		1	2	3	4	5
5	Arkadaşım ile kavga edebilirim.	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
		1	2	3	4	5
6	Arkadaşıma yapmamasını söylediğim halde beni kızdırabilir veya canımı sıkabilir.	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
		1	2	3	4	5
7	Arkadaşım ve ben çok tartışırız.	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
		1	2	3	4	5
8	Arkadaşım ve ben birçok şey hakkında aynı fikirde değiliz.	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
		1	2	3	4	5

	1	2	3	4	5
9	Eğer öğle yemeğimi unutursam veya biraz paraya ihtiyacım olursa arkadaşım bana ödünç verir.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
10	Bir konuda başım sıkıştığında arkadaşım bana yardım eder.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
11	İhtiyacım olduğunda arkadaşım yardım edecektir.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
12	Eğer diğer çocuklar beni rahatsız ederse arkadaşım bana yardım edecektir.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
13	Eğer bir çocuk, başımın derde girmesine sebep olursa arkadaşım beni savunacaktır.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
14	Eğer okulda veya evde bir problemim varsa, bu konuda arkadaşım ile konuşabilirim.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
15	Hiç kimseye söyleyemeyeceğim şeyleri bile arkadaşıma söyleyebilirim.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
16	Eğer arkadaşım ya da ben ikimizden birini rahatsız edecek bir şey yaparsak, bunun üstesinden kolayca gelebiliriz.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
17	Eğer arkadaşım ve ben kavga edersek ya da ağız dalaşı yaparsak “özür dilerim” deriz ve her şey yoluna girer.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
18	Eğer arkadaşım uzağa gitmek zorunda kalırsa onu özlerim.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
19	Arkadaşım ile birlikte olduğumda kendimi mutlu hissedirim.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
20	Arkadaşım etrafımda olmasa bile onu düşünürüm.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru

	1	2	3	4	5
21	İyi bir iş yaptığımda arkadaşım benim için mutlu olur.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5
22	Bazen arkadaşım benim için bir şeyler yapar ve kendimi özel hissederim.				
	Doğru Değil	Doğru olabilir	Genellikle doğru	Çok Doğru	Tamamen Doğru
	1	2	3	4	5

Birliktelik: 1, 2, 3, 4

Çatışma: 5, 6, 7, 8 (Boyuttaki tüm maddeler reverse olarak kodlanmaktadır)

Yardım: 9, 10, 11, 12, 13

Koruma: 14, 15, 16, 17

Yakınlık: 18, 19, 20, 21, 22

EK 2.Demografik Bilgiler

1. Yaş :	☐ 11	☐ 12	☐ 13	☐ 14	☐ 15
2. Cinsiyet :	☐ Kadın	☐ Erkek			
3. Kaçınıcı Sınıfa Devam Ediyorsunuz:	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8	
4. Hangi Ülkeden Geldiniz:	☐ Irak	☐ İran	☐ Afganistan	☐ Suriye	☐ Filistin
	☐ Diğer.....				
5. Kaç yıldır Türkiye’desiniz?	☐ 1-3 yıl	☐ 3-5 yıl	☐ 5-7 yıl	☐ 7 yıl ve daha uzun	
6. Anne Eğitim Durumu:	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Lise	☐ Üniversite	☐ Yüksek lisans/Doktora
7. Baba Eğitim Durumu:	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Lise	☐ Üniversite	☐ Yüksek Lisans/Doktora
8. Anne Mesleği:	☐ Çalışıyor.....	☐ Çalışmıyor			
9. Baba Mesleği:	☐ Çalışıyor.....	☐ Çalışmıyor			
10. Gelir Düzeyi:	☐ Düşük	☐ Orta	☐ Yüksek		
11- Kardeş Sayısı:	☐ 1	☐ 2-3 Arası	☐ 3-4 Arası	☐ 4-5 Arası	☐ 5 ve Üstü
12- Yakın Arkadaşınız Nereli?	☐ Türk	☐ İran	☐ Irak	☐ Suriye	☐ Filistin
	☐ Afganistan	☐ Diğer.....			

EK 3: Etik Kurul Onayı

www.uskudar.edu.tr

Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342-/ 2019-242

26/04/2019

Sayın Dr.Öğr.Üyesi Filiz SHİNE
(Özlem UĞUR)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 25/04/2019 tarihinde yapılan 04 No.lu toplantısında “Türkiye’de Yaşayan 12-14 Yaş Arası Göçmen Çocukların Akran İlişkilerinin Bazı Değişkenler Doğrultusunda İncelenmesi” adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

ÜÜ.FR.075 Revizyon No: 0 (15.03.2017)

EK 4: Ölçek İzin Belgesi

24.12.2019

Posta - Özlem UĞUR - Outlook

Re: Arkadaş İlişkileri Ölçeği Hakkında

Zeynep Erkan Atik <zeyneperkanatik@gmail.com>

25.02.2019 Paz 16:08

Kime: Özlem UĞUR <ozlem.ugur@yalova.edu.tr>

1 ek (50 KB)

AKRAN İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ.doc

Merhabalar,

Öncelikle çalışmamıza gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederiz. Ekte ölçeği ve boyut bilgilerini bulabilirsiniz.

Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.

Dr. Zeynep ERKAN ATİK

Başkent Üniversitesi

Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

Özlem UĞUR <ozlem.ugur@yalova.edu.tr>, 24 Şub 2019 Paz, 20:11 tarihinde şunu yazdı:

Merhaba Sayın Hocam,

Yalova Üniversitesi'nde Çocuk Gelişimi Bölümü'nde Öğr.Gör. olarak çalışmaktayım. Aynı zamanda Üsküdar Üniversitesi'nde yüksek lisansımın tez aşamasındayım. Tez hocamla yaptığımız istişare sonucunda tezimi yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal becerileri ve akran ilişkileri üzerine yazmaya karar verdim. Şu ana kadar yaptığım araştırmada tezime en çok fayda sağlayacak olanın sizin çalışmalarınız olduğunu gördüm.

Danışman hocamın önerisi ile eğer uygun görürseniz sizin uyardığımız ölçeği kullanmak istiyorum. Kullandığımız ölçeği benimle paylaşma inceliğini gösterirseniz size minnettar kalacağım. Acizane bu değerli çalışmalarınızın bilimsel ilerleme adına sürekli işe yarar kalması ve genç akademisyenlere aktarılması gerektiğini düşünüyorum. Yardım ve olursa tavsiyeleriniz için şimdiden teşekkür ediyorum.

Saygılarımla,

Öğr.Gör. Özlem Uğur

Yalova Üniversitesi

Çınarcık Meslek Yüksekokulu

Çocuk Gelişimi ve Gençlik Hizmetleri Bölümü

0 (226) 815 55 00

<https://outlook.office.com/mail/inbox/id/AAQkADBkOWQ4MDQ4LTk0ZjE1NDI4ZS11NDk2LWY3Y2lyMmE4YWNlMAAQAC9RTJf538Nm6%2FpBY...> 1/2

EK 5: Milli Eğitim İzin Onayı

T.C.
YALOVA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86980341-20-E.12637536
Konu : Anket

01/07/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:a)MEB. Yenilik veEğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 sayılı genelgesi.
b)Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünün 18/06/2019 tarihli ve 11554411 sayılı yazısı.

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü öğrencisi Özlem UĞUR'un "Türkiye'de Yaşayan 12-14 Yaş Göçmen Çocukların Akran İlişkilerinin Demografik Değişkenler Doğrultusunda İncelenmesi" isimli anket çalışması yapılmak istendiği ilgi yazı ile Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Söz konusu "Türkiye'de Yaşayan 12-14 Yaş Göçmen Çocukların Akran İlişkilerinin Demografik Değişkenler Doğrultusunda İncelenmesi" araştırmanın; gönüllülük esasına göre, eğitim ve öğretimi aksatmamak, gönüllü kişilerin isimlerinin alınmaması ve gerekli bilgilerin araştırmacı tarafından toplanması ve anket sonuçlarının Müdürlüğümüzle de paylaşılması koşulu ile yapılacak olan anket çalışması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ali TOSUN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
01/07/2019

Abdurrahman İNAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi yazı (15 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı İle Aynıdır.
01.07.2019

Adres: Şehit Ömer Faydalı Cad. YALOVA
Elektronik Ağ: www.yalova.meb.gov.tr
e-posta: arge77@meb.gov.tr

Bilgi için:
Tel: 0 (226) 814 16 32
Faks: 0 (226) 814 11 35

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8292-aa2a-301a-8a71-5d2b kodu ile teyit edilebilir.

EK 6: Özgeçmiş

Adı Soyadı : ÖZLEM UĞUR
Doğum Yeri ve Tarihi : AMASYA 16/06/1975
Yabancı Dili : İNGİLİZCE
Telefon : 05073303667
E-Posta : ozlemugur@yahoo.com

Eğitim Durumu :

Lise : Amasya Kız Meslek Lisesi
Lisans : Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Ve Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans :

İş Tecrübesi : Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Öğretmenliği

Yalova Üniversitesi Çınarcık Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümü Öğr. Görevlisi